

Nuorisotyö pienissä kunnissa

Näkökulmia tehtävistä ja tulevaisuuksista

Marja Moisala (toim.)

Marja Moisala (toim.)

Nuorisotyö pienissä kunnissa

Näkökulmia tehtävistä ja tulevaisuuksista

Juvenia

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

XAMK KEHITTÄÄ 223

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU
MIKKELI 2023

Teos on tehty osana Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskus-toimintaa, jonka yksi osatoteuttajista Juvenia on. Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskuksen rahoituksesta ja tehtävänannosta vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö.

© Tekijät ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Kannen kuva: Mainostoimisto SST
Taitto ja paino: Grano Oy
ISBN: 978-952-344-545-7 (PDF)
ISSN: 2489-3102 (verkko)

julkaisut@xamk.fi

TIIVISTELMÄ

Teos tarkastelee nuorisotyötä pienissä kunnissa tuomalla esiin näkökulmia kuntien tehtävistä ja tulevaisuuksista. Pienet ja harvaan asutut kunnat luovat nuorisotyölle toimintaympäristön, jossa pitkät välimatkat sekä palveluiden ja toimijoiden vähyys luovat puitteet työn tekemiselle ja kehittämiselle. Suomen kunnista valtaosa on pieniä kuntia, joten ne on tärkeää pitää mukana nuorisotyön ja nuorisopolitiikan kehittämistä koskevissa keskusteluissa.

Teos kokoaa yhteen Juvenian Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskustoiminnassa tuotetun tiedon pienten kuntien nuorisotyöstä. Tiedon tuottamisen periaatteena on ollut tutkimuksen ja kehittämisen rajapinnalla toimiminen. Käytännön puheenvuoroja teokseen ovat kirjoittaneet kuntia, aluehallintovirastoa ja Kuntaliittoa edustavat asiantuntijat, jotka ovat olleet mukana tiedon tuottamisen prosessissa.

Teos on jaoteltu kolmeen osioon, joissa kuvataan pienten kuntien nuorisotyön tulevaisuuden suuntia, nuorisotyötä Lapin pienissä kunnissa sekä nuorisotyön sääntelyä ja ohjaukseen vaikuttamista. Teos on suunnattu nuorisotyöntekijöille, alan opiskelijoille, esihenkilöille, sekä nuorisopolitiikan paikallisille ja valtakunnallisille kehittäjille.

Asiasanat: nuorisotyö, nuorisopolitiikka, nuoriso, maaseutu

ABSTRACT

This collection of articles examines youth work in small municipalities, bringing forward perspectives on the duties and futures of municipalities. In small and sparsely populated municipalities, youth work faces an operating environment where long distances and a shortage of services shape the framework for work and development. The majority of municipalities in Finland are small, which is why it is important to keep them involved in the discussion concerning the development of youth work and youth policy.

This article collection compiles information on small municipalities' youth work produced as part of Juvenia's activities with the Centre of Expertise of Municipal Youth Work. The guiding principle has been to work at the interface between research and development. This article collection includes contributions from experts representing municipalities, the Regional State Administrative Agency, and the Association of Finnish Local and Regional Authorities, who were also involved in the information gathering process.

The collection is divided into three sections. The first part depicts the future trends of youth work in small municipalities, the second presents youth work in small municipalities in Lapland, and finally, the third examines the governance of youth work and possibilities to influence regulatory steering. This collection is aimed at youth workers, students, supervisors, as well as local and national developers of youth policy.

Keywords: youth work, youth policy, youth, rural areas

SAMMANFATTNING

Verket granskar ungdomsarbetet i små kommuner genom att lyfta fram synpunkter på kommunernas uppgifter och framtider. Små och glesbefolkade kommuner skapar en verksamhetsmiljö för ungdomsarbetet där långa avstånd samt brist på tjänster och aktörer skapar ramarna för arbetet och utvecklingen. Största delen av kommunerna i Finland är små kommuner, så det är viktigt att de deltar i diskussionerna om utvecklingen av ungdomsarbetet och ungdomspolitik.

Verket samlar den information om små kommuners ungdomsarbete som producerats inom kompetenscenterverksamheten för kommunalt ungdomsarbete vid Juvenia. Principen för produktionen av informationen har varit att arbeta i gränssnittet mellan forskning och utveckling. De praktiska inläggen i verket har skrivits av experter som representerar kommunerna, regionförvaltningsverket och Kommunförbundet och som har deltagit i processen för produktionen av informationen.

Verket är indelat i tre delar som beskriver små kommuners framtida ungdomsarbete, ungdomsarbetet i små kommuner i Lappland samt regleringen av ungdomsarbetet och påverkan på styrningen. Verket riktar sig till ungdomsarbetare, studerande inom branschen, chefer samt lokala och riksomfattande utvecklare av ungdomspolitik.

Nyckelord: ungdomsarbete, ungdomspolitik, ungdom, landsbygd

LUKIJALLE

Nuorisotyön tutkimuksen osalta pienet ja harvaan asutut kunnat ovat olleet vähällä huomiolla. Pieniä kuntia on kuitenkin lukumäärällisesti valtaosa kunnista. Suomen 309 kunnasta vain yhdeksän on yli 100 000 asukkaan kaupunkeja. Kaikista kunnista noin 67 prosenttia on alle 10 000 asukkaan kuntia. Nuorisotyön näkökulmasta pienet ja harvaanasutut kunnat ovat toimintaympäristö, jossa pitkät välimatkat sekä palveluiden ja toimijoiden vähyys luovat puitteet työn tekemiselle ja kehittämislle. Pienet kunnat on tärkeää pitää mukana osana nuorisotyön ja nuorisopolitiikan kehittämistä koskevassa keskustelussa myös aluepoliittisesta näkökulmasta.

Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskuksen yhtenä tehtävänä on ollut kunnallisen nuorisotyön tiedontuotannon ja tunnettuuden kehittäminen sekä vahvistaminen yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa. Tiedon tulee tukea nuorisotyön tiedolla johtamista ja tunnettuutta. Juvenia on keskittynyt tässä tiedontuotannon tehtävässä asukasmäärältään pienten kuntien nuorisotyön tarkasteluun nuorisopoliittisessa viitekehysessä.

Teos kokoaa yhteen Juvenian Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskustoiminnassa tuotetun tiedon pienten kuntien nuorisotyöstä. Tieto on tuotettu vuosien 2021–2023 aikana. Tiedon tuottamisen periaatteena on ollut tutkimuksen ja kehittämisen rajapinnalla toimiminen. Tämä on tarkoittanut käytännönläheistä otetta tiedonkeruumenetelmien valinnassa. Aineistojen keruussa on suosittu kuntien keskinäistä kehittämiseen suuntaavaa keskustelua, jotta tiedon tuottamisen prosessi palvelisi myös kuntien nuorisotyön kehittämistä.

Artikkelit on kirjoitettu useamman eri osatutkimuksen pohjalta. Ne tuovat esiin näkökulmia pienten kuntien tehtävistä ja tulevaisuuksista. Teoksen tutkimukselliset artikkelit ovat kirjoittaneet Marja Moisala ja Essi Helin osana Kunnallisen nuorisotyön osaamiskeskustehtävää. Lisäksi käytännön puheenvuoroja on kutsuttu kirjoittamaan tiedon tuottamisen prosessissa läheisesti mukana olleet asiantuntijat kunnista, aluehallintovirastosta ja Kuntaliitosta. Teos on kokoelma erityyppisiä ja eri tuloakulmista kirjoitettuja artikkeleita, joita kaikkia kuitenkin yhdistää pienten kuntien nuorisotyö.

Teos on jaoteltu kolmeen osioon. Ensimmäisessä osiossa tarkastellaan pienten kuntien nuorisotyön tulevaisuuden suuntia. Jormanainen ja Partanen avaavat kentän puheenvuorossa *Yhteistyötä ja vertaistukea – nuorisopalveluiden johtaminen pienissä kunnissa* käytännön näkökulmia Pohjois-Karjalan pienten kuntien yhteistyöstä ja johtamisesta. Helinin artikkeli *Keskustelua nuorisotyön palveluiden kehittämisestä* avaa laajemmin Jormanaisen ja Partasen kuvaamaa kehittämisprosessia ja sen tuottamaa tietoa nuorisotyön muutoksista ja niihin reagoimisesta. Osion viimeisessä artikkelissa *Näkymiä pienten kuntien nuorisotyöstä* Helin tarkastelee nuorisotyön tulevaisuuden suuntia resurssien, koulunuorisotyön ja etsivän nuorisotyön näkökulmasta.

Toinen osio kuvaa nuorisotyötä Lapin pienissä kunnissa. Kentän puheenvuorossa Hanni ja Lammassaari Lapin aluehallintovirastosta kirjoittavat *Pienten kuntien nuorisotyöstä lappilaisessa toimintaympäristössä*. Samaa teemaa jatkaa Moisalan haastatteluaineistoon perustuva artikkeli *Kokemuksia nuorten palveluiden saatavuudesta ja nuorisotyön roolista Lapin pienissä kunnissa*. Pouttu kuvaa lappilaisen nuorisotyön arkea artikkelissa *Onnellisia luonnostaan – nuorisotyötä pitkien välimatkojen Tunturi-Lapissa*. Osion päättää Moisalan artikkeli *Lapin pienten kuntien nuorisotyön yhteiskunnallinen tehtävä monialaisessa yhteistyössä*.

Kolmannessa osiossa käsitellään nuorisotyön sääntelyä ja sen ohjaukseen vaikuttamista. Ahonen-Walkerin artikkeli *Kunnallisen nuorisotyön ja nuorisopolitiikan sääntely* kokoaa yhteen keskeiset kuntien nuorisotyöhön ja nuorisopolitiikkaan vaikuttavat lait. Moisalan artikkelissa *Hyvän tulevaisuuden muistelu – tiedonkeruumenetelmä toimenpidesuosituksen laatimiseksi* avaa Lapin pienten kuntien nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä hyvästä tulevaisuudesta ja kuvaa menetelmän tiedon tuottamisen prosessista politiikkasuosituksiksi. Helinin artikkeli *Kunnanvaltuutettujen havainnot pienten kuntien nuorisotyöstä* nostaa esiin keskustelunavauksia nuorisotyöstä kuntapäättäjien kanssa.

Marja Moisala, projektitutkija, YTM, Yhteisöpedagogi (AMK)

Mikkelissä 20.10.2023

TEKIJÄT

MARI AHONEN-WALKER,

KM, sosionomi (ylempi AMK), kehittämispäällikkö, Kuntaliitto

MARJA HANNI,

KM, nuorisotoimen ylitarkastaja, Lapin aluehallintovirasto

ESSI HELIN,

yhteisöpedagogi (AMK), projektitutkija, Kaakkois-Suomen ammatti-
korkeakoulu

SARI JORMANAINEN,

YTM, tradenomi (AMK) vapaa-aikapäällikkö, Kontiolahden kunta

SUSANNA LAMMASSAARI,

YTM, yhteisöpedagogi (AMK), nuorisotoimen ylitarkastaja, Lapin
aluehallintovirasto

MARJA MOISALA,

YTM, yhteisöpedagogi (AMK), projektitutkija, Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

REETTA PARTANEN,

KM, liikunnanohjaaja (AMK), vapaa-aikapäällikkö, Liperin kunta

HEIDI POUTTU,

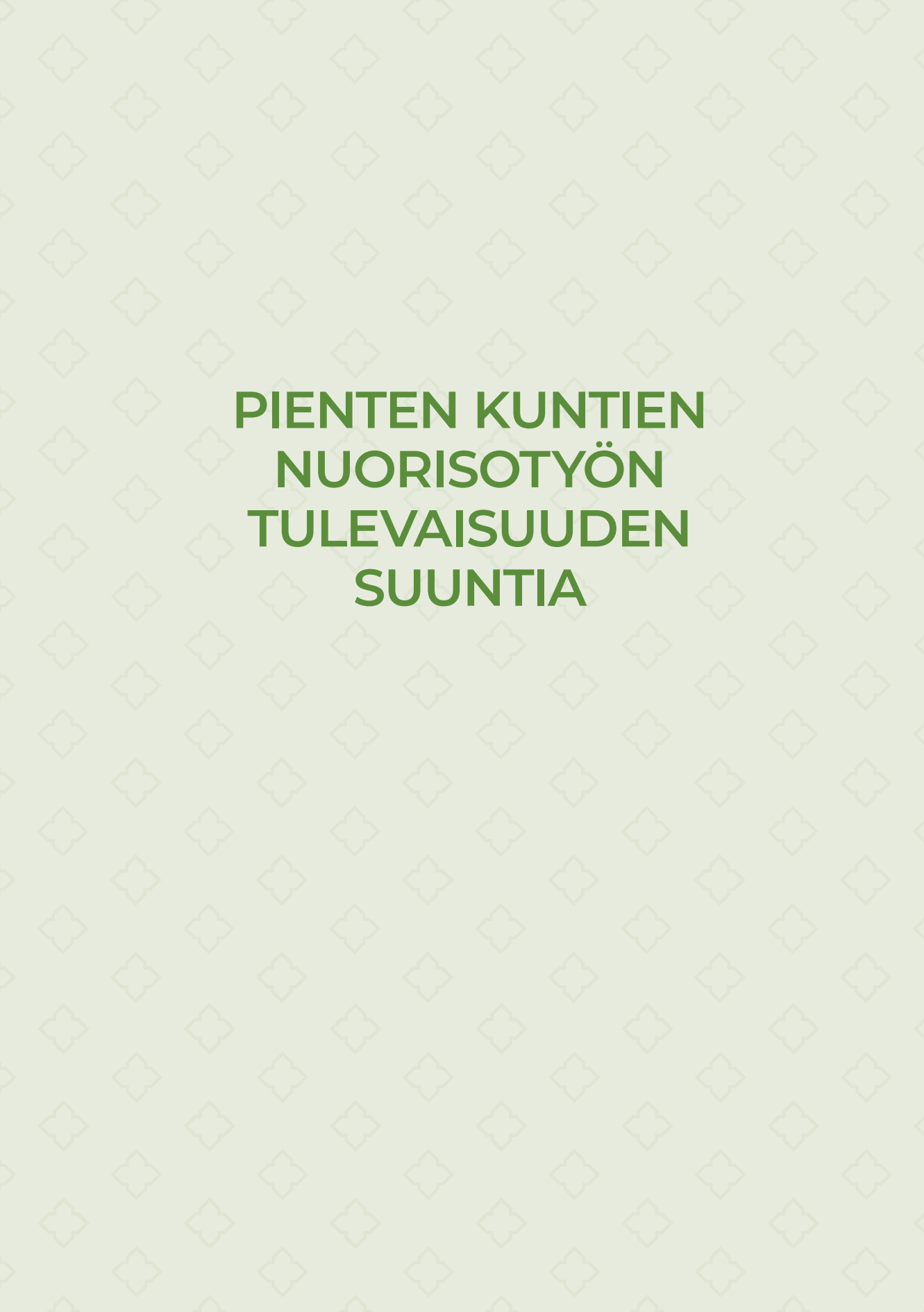
sosionomi (AMK), nuorisovastaava, Muonion kunta

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	5
ABSTRACT.....	6
SAMMANFATTNING.....	7
TEKIJÄT.....	10
PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖN TULEVAISUUDEN SUUNTIA.....	13
KENTÄN PUHEENVUORO: YHTEISTYÖTÄ JA VERTAISTUKEA – NUORISOPALVELUIDEN JOHTAMINEN PIENISSÄ KUNNISSA	14
Sari Jormanainen & Reetta Partanen	
KESKUSTELUA NUORISOTYÖN PALVELUIDEN KEHITTÄMISESTÄ.....	18
Essi Helin	
NÄKYMIÄ PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖSTÄ.....	28
Essi Helin	
NUORISOTYÖ LAPIN PIENISSÄ KUNNISSA	52
KENTÄN PUHEENVUORO: PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖSTÄ LAPPILAISESSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ.....	53
Marja Hanni & Susanna Lammassaari	
KOKEMUKSIA NUORTEN PALVELUIDEN SAATAVUUDESTA JA NUORISOTYÖN ROOLISTA LAPIN PIENISSÄ KUNNISSA.....	60
Marja Moisala	
KENTÄN PUHEENVUORO: ONNELLISIA LUONNOSTAAN – NUORISOTYÖTÄ PITKIEN VÄLIMATKOJEN TUNTURI-LAPISSA.....	78
Heidi Pouttu	
LAPIN PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖN YHTEISKUNNALLINEN TEHTÄVÄ MONIALAISESSA YHTEISTYÖSSÄ.....	81
Marja Moisala	
NUORISOTYÖN SÄÄNTELY JA OHJAUKSEEN VAIKUTTAMINEN.....	91
KUNNALLISEN NUORISOTYÖN JA NUORISOPOLITIIKAN SÄÄNTELY	92
Mari Ahonen-Walker	

HYVÄN TULEVAISUUDEN MUISTELU – TIEDONKERUUMENETELMÄ
TOIMENPIDESUOSITUSTEN LAATIMISEKSI..... 111
Marja Moisala

KUNNANVALTUUTETTUIJEN HAVAINTOJA PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖSTÄ. 122
Essi Helin

**PIENTEN KUNTIEN
NUORISOTYÖN
TULEVAISUUDEN
SUUNTIA**

KENTÄN PUHEENVUORO: YHTEISTYÖTÄ JA VERTAISTUKEA – NUORISOPALVELUIDEN JOHTAMINEN PIENISSÄ KUNNISSA

Sari Jormanainen & Reetta Partanen

Kontiolahden ja Liperin kunnat ovat Pohjois-Karjalan toiseksi ja kolmanneksi suurimmat kunnat noin 15 000 ja 12 000 asukaslukuillaan. Liperin kunnan nuorisopalvelut työllistävät seitsemän työntekijän lisäksi vaihtuvan määrän määräaikaista ohjausalan työntekijöitä nuorisotiloilla, kerhoissa sekä leireillä. Kontiolahden nuorisopalveluissa on yhteensä kuusi työntekijää etsivässä ja avoimessa nuorisotyössä. Kontiolahti ja Liperi muistuttavat toisiaan myös kuntarakenteeltaan: molemmissa kunnissa on useampia keskustaajamia ja niiden lisäksi pienempiä kyläkeskuksia maantieteellisesti laajalla alueella. Kontiolahtea ja Liperiä yhdistää koon lisäksi kehyskunnan rooli Joensuun kaupungin naapurina.

Liperin kuntastrategian mukaisesti nuorisopalveluiden toimintaa toteutetaan kaikissa kolmessa taajamassa. Perinteisen avoimen nuorisotyön nuorisotilat löytyvät niin Liperin kirkonkylältä, Viinijärveltä kuin Ylämyllyltä aukiolojen vaihdellessa 2–5 päivänä viikossa. Nuorisotilojen kävijäkunta koostuu pienistä (9–12-vuotiaat alakoululaiset) sekä isoista (13–17-vuotiaat), isojen toimintojen painottuessa tällä hetkellä yläkouluikäisiin. Avoimen nuorisotyön sisältä löytyy esimerkiksi nuorisovaltuuston toimintaa, digitaalista nuorisotyötä, kulttuurista nuorisotyötä, pelinuo- risotyötä sekä kerho-, leiri- ja loma-aikojen toimintoja. Ylämyllyn uuden yläkoulun kanssa samassa rakennuksessa sijaitseva nuorisotila toimii avoimen nuorisotyön lisäksi päiväaikaan koulunuorisotyön sydämenä. Suomen harrastamisen mallin kerhoja toimii kouluvuoden aikana viikoittain noin 30 ja etsivät nuorisotyöntekijät työskentelevät vuosittain keskimäärin 100 nuoren kanssa. Kevään 2023 uutena työmuotona Liperissä käynnistetään jalkautuvaa nuorisotyötä.

Kontiolahdella nuorisopalveluiden toiminta keskittyy kahteen keskustaajamaan: kirkonkylään ja Lehmoon. Lehmo on Kontiolahden kunnan kasvusuunta, sillä taajama sijaitsee kiinni Joensuun kaupungin rajassa ja

kaupungin keskusta on matkaa vain kuusi kilometriä. Kontiolahden kirkonkylä on kuitenkin kunnan hallinnollinen keskus, johon myös yläkoulu- ja lukio-opetus on keskittynyt tähän vuoteen saakka. Elokuussa 2023 Kontiolahti siirtyy yhdestä yläkoulusta kahteen yhtenäiskouluun, joista toinen on kirkonkylällä ja toinen Lehmosssa, mikä tulee vaikuttamaan myös nuorisotyön painotuksiin. Lisäksi kahdella Kontiolahden kylällä, Selkiellä ja Varparannalla, nuorisotilatoimintaa järjestävät kyläyhdistykset kunnan mahdollistamissa tiloissa. Kahden viime vuoden ajan Kontiolahdella on järjestetty nuorille bänditoimintaa yhdessä kunnan omistamassa rakennuksessa. Bänditoiminnan ohjaaja löytyi vapaa-aikapalveluissa toteutetun osaamisen tunnistamisprosessin tuloksena, kun kuntosaleilla vahtimestarina työskennellyt henkilö kertoi soittavansa bändissä.

Oman haasteensa pienen kunnan nuorisopalveluiden johtamiseen tuo vastaavan viranhaltijan työkentän monimuotoisuus: esimerkiksi Liperin kunnassa vapaa-aikapäällikön virkaan sisältyvät niin nuoriso-, liikunta- kuin kulttuuripalvelut. Osansa työajasta vievät järjestötyö sekä pienissä määrin kansalaisopisto, musiikkiopisto ja kirjasto. Työpöydällä saattaa saman päivän aikana olla asioita niin hallinnon, henkilöstöhallinnon, hankkeiden, talouden, strategioiden kuin kuntalaispalautteiden saralta. Tässä yhtälössä vastuuntuntoiset ja oma-aloitteiset työntekijät ovat ensiarvoisen tärkeitä kunnan vapaa-ajan palveluita tuottaessa. Kontiolahdella vapaa-aikapalveluiden kokonaisuus on järjestetty lähes identtisellä tavalla, minkä vuoksi kuntien välistä vertaistukea on helppo pyytää ja antaa – toisessa päässä on vankka ymmärrys työkentän laajuudesta ja resurssien riittävydestä.

Liperissä vapaa-aikapäällikön työajasta laskennallisesti eniten on ajateltu käytettävän liikuntaan, sitten nuorisoon ja pienin siivu kulttuuriin. Käytännössä nuorisotyön puolella on kuitenkin eniten työntekijöitä, joten välillä jo pelkästään tämä nostaa nuorisotyöhön käytettävän työajan määrää.

Kontiolahden vapaa-aikapäällikön tehtävänkuvassa eri toimintoihin käytettävää työaikaa ei ole erikseen määritelty. Käytännössä liikunnan ja ulkoilun sisällön asiantuntemus ohjaa asiantuntijatyöhön käytettyä resurssia, mutta Kontiolahdellakin henkilöstöä on eniten nuorisopalveluissa, joten esimiestyötä kohdentuu eniten nuorisopuolelle. Käytännössä on mahdotonta seurata kaikkien toimialojen ajankohtaisia asioita, minkä vuoksi Kontiolahdella kulttuuripalveluissa kulttuurituottaja ja nuorisopalveluissa nuorisokoordinaattori ovat aihealueensa ykkösasiantuntijoita. Tämä näkyy myös kyseisten työntekijöiden työtehtävissä sekä palkkauksessa – ilman näitä ”oikeita käsiä” vapaa-aikapalveluiden kokonaisuuden johtaminen olisi erittäin haasteellista.

”Miten teillä on tämä tehty?” on hyvin yleinen kysymys, kun Kontiolahden ja Liperin vapaa-aikapäälliköt viestivät toisilleen. Tukea ja esimerkkejä haetaan aktiivisesti puolin ja toisin – omassa kunnassahan ei ole ketään vastaavaa tehtävää hoitavaa henkilöä, joten ylikunnallinen yhteistyö ja avunanto on kultaakin kalliimpaa. Välillä keskustelut liittyvät hyvin arkisiin henkilöstöjohtamisen tilanteisiin ja välillä pohditaan suurempia kokonaisuuksia, kuten miten ja missä nuorisotyötä tehdään ja mihin nuorisotyötä painotetaan nykyisessä yhteiskunnallisessa tilanteessa, jota leimaavat inflaatio, nuorten henkinen pahoinvointi, ilmastoahdistus ja Ukrainan sota.

Sekä Liperi että Kontiolahti valmistelevat parhaillaan nuorisotyötä ohjaavaa asiakirjaa, jota Kontiolahdella kutsutaan suunnitelmaksi ja Liperissä ohjelmaksi. Yhteistä asiakirjoille on, että niillä halutaan tehdä näkyväksi yhteinen tahtotila ja suunta nuorisotyön tulevaisuudelle. Suunnittelu-työtä tukemaan järjestettiin kuntien yhteinen keskustelupäivä Juvenian projektitutkija Essi Helinin fasilitoimana. Päivässä molempien kuntien nuorisotyöntekijät pääsivät keskustelemaan nuorisotyön nykytilasta ja tulevaisuuden kehittämiskohteista. Päivän aikana löydettiin useita yhteistyömahdollisuuksia, kuten yhteistyössä järjestettävät retket ja leirit molempien kuntien nuorille.

Yhteistyön laajentaminen on yksi tulevaisuuden kehittämissuunnista, sillä kuntien tiukkeneva talous kannustaa etsimään luovia ja resurssitehokkaita tapoja toteuttaa toimintaa. Yhteistyön aloittamista ja sen tulevaisuuden laajentamista ovat helpottaneet vastaavien viranhaltijoiden ja työntekijöiden positiivinen asenne ja tahtotila yhteistä kehittämistä kohtaan. Myös eri tahojen järjestämät kuntien yhteiset tapaamiset ja kokoukset ovat edesauttaneet yhteistä haasteiden tunnistamista ja ratkaisujen etsimistä. Yhteistyön nähdään tuottavan kaikille lisäarvoa niin taloudellisen kuin työntekijäresurssin käytössä. Hyvä esimerkki voisi olla vaikka yhteinen lasketteluretki Vuokattiin: kumpikin kunta resursoi yhden ohjaajan ja puolet linja-auton kuluista aiemmin resursoidun kahden ohjaajan ja kokonaisen linja-auton sijaan.

Nuorten osallistaminen ja osallistuminen kunnan nuorisotyön kehittämiseen on tärkeää. Osallistumis- ja vaikuttamistyötä tehdään virallisesti nuorisovaltuuston kautta sekä erilaisin kyselyin ja työpajoin, mutta monet ideat tulevat myös epävirallisia reittejä pitkin kerrottuna nuorisotyöntekijälle jonkin toiminnon yhteydessä. Nuorisotyöhön oman mausteensa tuo kunnan päätöksentekoprosessin hitaus suhteessa nopeasti ohikiitävään nuoruuteen: nuorten tekemän aloitteen käsittelyyn ja toivotun asian toteuttamiseen voi helposti mennä useampi vuosi, jolloin aloitteen tehneet nuoret eivät ehkä toivomastaan toiminnasta ehdi edes hyötyä.

Nuorisotyön merkityksen esiin tuominen ja nuorisopalveluiden aktiivinen osallistuminen hyvinvointia edistäviin yhteistyöverkostoihin on äärimmäisen tärkeää. Välillä nuorisotyön tärkeys tahtoo kunnissa unohtua – varsinkin jos seuraavat vuodet näyttävät taloudellisesti haastavilta. Kaikkea nuorisotyötä ei voi tehdä koulussa, vaan nuorille on tarjottava turvallista tekemistä myös vapaa-ajalle.

Vaikka tällä hetkellä eletäänkin haastavia aikoja, nuorten hyvinvoinnin tukeminen on kunnallisen nuorisotyön prioriteetti. Nuorisotyötä kehitetään nuori keskiössä ja työntekijöiden asiantuntijuutta vahvistaen ja entistä vahvemmassa verkostoyhteistyössä niin naapurikuntien, paikallisten ja alueellisten järjestöjen kuin valtakunnallistenkin toimijoiden kanssa.

KESKUSTELUA NUORISOTYÖN PALVELUIDEN KEHITTÄMISESTÄ

Essi Helin

Kahden vierekkäisen pienen kunnan nuorisotyötä tekevät asiantuntijat keskustelivat syksyllä 2022 yhden päivän ajan nuorten palveluista niin nuorisotyössä kuin kunnassa yleisesti. Päivän aikana löytyi yhteisiä kysymyksiä ja erilaisia vastauksia, miten kunnissa oli tilanteisiin vastattu. Yhteistä oli jatkuva tarve kehittää palveluita. Yhteinen keskustelu, jolle on aikaa, luo usein itsessään jo ratkaisuja. Vertaisuus on tärkeää. On hyvä huomata, miten kollegat kunnan rajan toisella puolella työskentelevät samojen teemojen äärellä. On myös hyvä jakaa omia onnistumisia ja ottaa oppia toisilta.

Työskentelyn tavoitteena oli herättää ajattelemaan nuorisotyötä ja palveluita eri näkökulmista ja aikaperspektiiveistä. Tavoitteena ei ollut luoda valmiita ratkaisuja, vaan antaa näkökulmia oman työn ja oman kunnan nuorisotyön nykytilan tarkasteluun ja työn kehittämiseen. Toimin tilaisuuden fasilitaattorina niin aamupäivän keskustelussa kuin iltapäivän pienryhmätyöskentelyssä. Päivään osallistui yhteensä 14 työntekijää kahdesta kunnasta.

Tilaisuus alkoi kahden tunnin keskustelulla. Molemmat kunnat nostivat esille etukäteen pohdittuja asioita, joita halusivat tuoda yleiseen keskusteluun. Iltapäivän aikana keskustelua käytiin johdetusti pienryhmissä. Pienryhmien keskustelut on tiivistetty tähän artikkeliin. Mallia voi hyödyntää soveltaen myös omassa kunnassa keskusteluun nuorisotyöstä.

Palveluita tarkasteltiin kolmen kysymyksen kautta. Ensin pohdittiin, mitä muutoksia on nähtävillä eri ympäristöissä. Ryhmiä ei ohjeistettu tarkemmin rajaamaan keskustelua, vaan annettiin mahdollisuus keskustella niistä näkökulmista, joita kysymys herättää. Toiseksi lähdettiin tarkastelemaan, miten nuorisotyön palvelut vastaavat tällä hetkellä näkemiinsä muutoksiin. Tavoitteena oli käydä keskustelua siitä, millä toimenpiteillä pystytään jo nyt vastaamaan tulossa oleviin muutoksiin. Kolmanneksi selvitettiin, miten palveluita muutetaan vastaamaan nykyistä paremmin nähtävillä oleviin muutoksiin. Esitettyjä kolmea kysymystä tarkasteltiin yksilöllisen, yhteisöllisen ja yhteiskunnallisen jaon kautta.

Lähtökohtana yksilöllinen, yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen

Nuorisotyötä voi sanallistaa nuorisotyön perussuunnitelman (NUPS) kautta (kts. Kiilakoski ym. 2015). Oulun nuorisopalvelut on tehnyt nuorisotyön perussuunnitelman mukaista suunnitelmaa ja jakanut nuorisotyön yhteisölliseen, yksilölliseen ja yhteiskunnalliseen näkökulmaan (kts. Nuorisotyö Oulussa 2023). Päivän keskusteluissa otettiin sama jäsenyys nuorisotyöstä käyttöön. Kumpikaan keskusteluun osallistuvista kunnista ei ollut tarkastellut kuntansa nuorisotyötä aiemmin NUPSin tai tämän jaon kautta.

Yksilöllinen nuorisotyö tarkoittaa nuorisotyötä, jossa nuori kohdataan myös yksilönä, kuten etsivässä nuorisotyössä tai tieto- ja neuvontatyössä. Yhteisöllisellä nuorisotyöllä viitataan avoimeen nuorisotyöhön, jossa kohdataan ryhmiä, kuten nuorisotilatyö tai ryhmäyttämiset. Yhteiskunnallisella nuorisotyöllä kuvataan tasoa, jossa työskennellään kunnan nuorisopolitiikan edistämiseksi. (Kts. Nuorisotyö Oulussa 2023.)

Näiden kolmen näkökulman kautta tarkasteltava nuorisotyö tuo esiin jäsennellysti pienten kuntien työkenttää. Nuorisotyöllä on pienissä kunnissa iso kokonaisuus vastattavana. Tällä jaolla on mahdollisesti helpompi myös kuvata ulkopuolisille työtä, jota tehdään eri paikoissa eri tahojen ja nuorten kanssa.

Muuttuvat ympäristöt

Kahden vierekkäisen kunnan työskentelyn yhdistämisen taustalla on ajatus siitä, miten tulevaisuuden haasteita voisi ottaa haltuun jo nyt tiivistämällä yhteistyötä lähikuntien kanssa. Kunnat tulevat olemaan tulevaisuudessa eri muutostekijöiden edessä esimerkiksi nuorten määrän vähenemisen vuoksi (kts. Valtiovarainministeriö 2020). Kysymys onkin, miten tulevan muutoksen voi ottaa asteittain haltuun jo ennakoidusti.

Yleisesti yhteistyötä tehdään jo paljon kuntien nuorisopalveluiden välillä. Yhteistyö vaihtelee eri alueilla. Se voi olla konkreettista yhdessä tekemistä tai asiantuntijoiden keskinäistä ajatusten vaihtoa alueellisista ilmiöistä ja tilanteista. Yhteiset leirit ja leirikuljetukset tulivat jo tämän yhteisen marraskuisen päivän alussa esille yhtenä vaihtoehtona saada sekä säästöjä että uusia tapoja toteuttaa työtä yhdessä.

Yhteinen päivä oli alku yhteiselle keskustelulle. Valmiita lopullisia ratkaisuja ei ollut tarkoitukseen yhden päivän aikana tuottaa. Pienryhmätyökentelyn tavoitteena oli tuoda esille sitä työtä mitä kunnissa tehdään, mitä tulevaisuuden muutoksia on nähtävillä ja miten niihin voisi jo reagoida.

Yksilöllinen näkökulma

Yksilöllisestä näkökulmasta oli nähtävillä erilaisia muutoksia. Epävarmuus nousi eri ryhmien keskusteluista esille. Koko tulevaisuuden koettiin olevan epävarmaa. Tilanne aiheuttaa nuorelle itsessään monta pohdinnan paikkaa niin koulutuksen, työelämän ja oman itsensä vuoksi. Turvallisen aikuisen tarvetta on monella nuorella.

Nuoren uskallus olla omanlaisensa koettiin tämän hetken haasteena. Sosiaalisen median maailma toisaalta tukee sitä, toisaalta syö uskallusta. Sosiaalisesta mediasta löytyy vertaisuutta ja ryhmiä, joissa voi olla oma itsensä. Se ei aina onnistu kuitenkaan omassa fyysisessä ympäristössä. Toisaalta sosiaalisessa mediassa tapahtuva kiusaaminen voi estää nuorta olla omanlaisensa.

Tarve nopealle reagoinnille nousi myös yhtenä tämän hetken ja tulevaisuuden ilmiönä. Tilanteet nuorten kanssa syntyvät nopeasti ja muuttuvat nopeasti. Näiden seuraaminen ja niihin reagoiminen vaativat aktiivista otetta. Samaa teemaan liittyi nuorten lyhytjänteisyys, joka haastaa nuorten kanssa toimimista.

Edellä oleviin nostettuihin muutoksiin nähtiin nuorisotyön vastaavan vahvalla nuorisotyön otteellaan. Nuorisotyö pysähtyy, kohtaa ja on läsnä. Merkitykselliset kohtaamiset, rajojen asettaminen ja kaikille tarjolla olominen ovat nuorisotyössä keskeisiä. Samoin nuoren kasvun tukeminen omaksi itsekseen. Näillä pystytään vastaamaan moneen nuorten ympäristössä tapahtuvaan muutokseen.

Nuorisotyö nimettiin nopean palvelun joukoksi. Se joustaa ja elää muutoksessa. Mukautuminen koulun ja vapaa-ajan kanssa nähtiin tärkeänä vahvuutena. Nuorisotyö auttaa niin läksyjen kanssa kuin isommissa elämän haasteissa. Myös nuorisotyön erilaiset tavat tehdä työtä ja kohdata nuoria luovat hyvän alustan vastata muutoksiin. Nuorisotyö toimii niin verkossa kuin kouluissa ja nuorisotyöllä on avointa toimintaa omalla tilalla. Nuorisotyö vastaa myös etsivän nuorisotyön keinoin nuorten yksilöllisiin tarpeisiin.

Osallisuuden tukeminen nuorisotyön otteena vastaa moneen nähtävillä olevaan muutokseen. Nuorisotyö tarjoaa nuorille heidän toivomaansa toimintaa ja kokeiluja. Nuoret saavat vaikuttaa ja toteuttaa toimintaa. Monialaisen yhteistyön nähtiin myös vastaavan muutoksiin.

Jotta palvelut vastaavat paremmin nähtävillä oleviin muutoksiin, ryhmissä luotiin ajatus tavoitteesta, jossa jokainen nuori kohdattaisiin vähintään kerran vuoden aikana. Näin voitaisiin taata jokaiselle nuorelle henkilökohtainen mahdollisuus kohdata nuorisotyöntekijä. Tämän katsottiin olevan mahdollista omista kunnissa. Tärkeää on myös kiinnittää huomiota kohtaamisen taitoihin.

Palveluiden saatavuuden tasapuolinen turvaaminen nähtiin oleellisena tekijänä tavoitteisiin pääsemisessä. Menetelminä nähtiin erityisesti kansainvälinen toiminta, kulttuurinen nuorisotyö, luovat menetelmät ja taide, jotka auttavat vastaamaan tarpeisiin.

Yhteenveto - yksilöllinen näkökulma

<p>Mitä muutoksia on nähtävillä eri ympäristöissä?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Digitaalisuus <ul style="list-style-type: none"> ◦ Some-kokonaisuus ja kriittinen lukutaito • Tarve läsnä olevalle aikuiselle <ul style="list-style-type: none"> ◦ Yksilöitä vaaditaan liikaa liian aikaisin • Nuoren oireilua ympäristöstä <ul style="list-style-type: none"> ◦ Keskittymiskyky, vastuun katoaminen, tietoisia oikeuksistaan • Yhteiskunnan asettamat paineet <ul style="list-style-type: none"> ◦ Vaaditaan liikaa, uskallus olla oma itsensä, epävarma tulevaisuus, rajattomuus 	<p>Miten nuorisotyön palvelut vastaavat tällä hetkellä näkemiinne muutoksiin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuetaan ja ollaan läsnä • Annetaan mahdollisuuksia kehittyä ja kokeilla • Toimitaan yhteistyössä ja moniammatillisesti • Reagoidaan nopeasti 	<p>Miten olemassa olevia palveluita voi muuttaa vastaamaan paremmin työpajassa nostettuihin asioihin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mahdollistetaan merkitykselliset kohtaamiset <ul style="list-style-type: none"> ◦ Tunnistetaan tilanteet, tiedetään miten reagoidaan • Palveluiden ja käyttäjien yhteistyössä rakentama palvelu • Järjestöyhteistyö • Monialainen yhteistyö
---	--	---

Kuva 1. Yhteenveto yksilöllisen näkökulman keskusteluista.

Yhteisöllinen näkökulma

Yhteisöllisestä näkökulmasta tarkasteltuna nähtiin ympäristöissä seuraavia muutoksia. Yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden tasapaino nähtiin muutoksena, joka on esillä jo nyt, mutta joka haastaa rakenteita myös tulevaisuudessa. Yksilökeskeisyyden katsottiin murentavan yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyydellä taas nähtiin olevan yksilön hyvinvointia suojaavia puolia. Jos yhteisöllisyys vähenee, luo se yksilöille yhä enemmän hyvinvoinnin haasteita.

Digitaalisuus näkyi myös yhteisöllisyyden kautta ympäristöjä tarkasteltuna. Digitaalisuus mahdollistaa eri yhteisöjen yhdistämisen. Samoin kuin yksilöllisessä näkökulmassa myös yhteisöllisestä vinkkelistä katsottuna digitaalisuudessa nähtiin olevan kaksi puolta. Se on sekä vahvuus että mahdollistaja, mutta samalla se hallitsemattomana voi tehdä haittaa myös yhteisöllisyyteen.

Aktiivisuuden kasaantumisen samoille henkilöille nähtiin vaikuttavan myös tulevaisuudessa. Tähän liittyen käytiin keskustelua siitä, miten avoin nuorisotyö tavoittaa pienen osan kunnan nuorista, mutta koulu-nuorisotyön kautta nuorisotyö tavoittaa kaikki kunnan nuoret. Koronapandemian pitkäaikaiset vaikutukset nuorten elämään ovat olemassa jo nyt, mutta niiden nähtiin vaikuttavan vielä pitkään nuorten elämään.

Nuorisotyöllä on mahdollisuus tällä hetkellä vastata muutoksiin käymällä nuorten kanssa keskusteluja erilaisista ajankohtaisista asioista ja käsitellä niitä eri menetelmin. Ihmisoikeuksiin liittyviä kysymyksiä, syrjintään ja suvaitsevaisuuteen liittyviä teemoja käsitellään nuorten kanssa. Tätä voi tehdä myös yhteistyössä koulun kanssa.

Nuorten kanssa työskennellään erilaisten taitojen kasvattamiseksi. Medialukutaitoon keskittyminen ja sosiaalisessa mediassa toimimisen opeteluun nuorisotyöllä on keinoja ja taitoja. Nuorisotyö voi keskittyä niihin teemoihin eri menetelmin.

Vanhemmuuden tukeminen nousi myös yhdeksi teemaksi muutoksiin vastaamisessa. Tämä herätti kuitenkin pohdintaa siitä, onko vanhemmuuden tukeminen nuorisotyön tehtävä. Nuorisotyöntekijöiden asiantuntijuus on nuoruudessa ja sen paikallisissa, eri ikätasoon sidoksissa olevissa ilmiöissä. Joka tapauksessa työtä pitäisi tehdä monialaisesti, pelkästään nuorisotyölle ei vanhemmuuden tukeminen voi jäädä.

Tavoitteiden asettamisen merkitys nähtiin yleisesti tärkeänä muutostekijänä, joka muuttaa palveluita vastaamaan paremmin edellä oleviin nähtyihin muutoksiin. Tavoitteet pitäisi olla selvillä. Tarvitaan myös tietoa, miten niihin päästään. Nuorisotyön roolin nähtiin nykyistä enemmän olevan koollekutsuja ja aktiivinen yhteisön jäsen. Nuorisotyöllä on laaja-alaista näkemystä nuorten tilanteesta niin koulussa kuin vapaa-ajalla, jolloin nuorisotyö on luonteva nuorten äänen esiintuoja niin ammatillisissa verkostoissa kuin kunnan asukkaiden suuntaan.

Monialaista yhteistyötä tulisi kehittää tiiviimmäksi. Näin taattaisiin myös paremmin monipuoliset palvelut kuntiin. Järjestöyhteistyötä tiivistämällä saataisiin myös vastattua paremmin nuorten tarpeisiin. Menetelmistä korostui digitaalinen nuorisotyö, joka voisi olla enemmän nuorista lähtevää ja nuorten itsensä toteuttamaa. Esimerkkinä nousi esille lanit, joita voisi järjestää entistä nuorilähtöisemmin.

Yhteenvedo - yhteisöllinen näkökulma

<p>Mitä muutoksia on nähtävillä eri ympäristöissä?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nuorisotyön ympäristöjen muutos <ul style="list-style-type: none"> ◦ Kouluissa tavoittaa kunnan nuoret, nuorisotila tavoittaa vain osan kunnan nuorista ◦ Verkkoympäristö, keitä jää verkossa tavoittamatta? • Digitaalisuus mahdollistajana <ul style="list-style-type: none"> ◦ Verkkoympäristöissä tapaa uusia ystäviä muualta kuin lähiseudulta • Yksilön ja yhteisöllisyyden suhde <ul style="list-style-type: none"> ◦ Yksilöllisyys korostuu, paineet pärjätä nousee ◦ Osaamisvaatimukset ovat nousseet ◦ Aktiivisuus kasaantuu, ulkopuolisuus lisääntyy ◦ Miten siedetään ahdistusta? 	<p>Miten nuorisotyön palvelut vastaavat tällä hetkellä näkemilme muutoksiin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Keskustelut nuorten kanssa <ul style="list-style-type: none"> ◦ Huomioiden ihmisoikeuskysymykset, medialukutaito ◦ Kohdataan yksilöinä, taataan tasapuolinen mahdollisuus osallistumiseen kaikille • Toiminta, tila, tapahtumat pitää huomioida yhteisöllisyyden näkökulmasta <ul style="list-style-type: none"> ◦ Osallisuus keskiössä 	<p>Miten olemassa olevia palveluita voi muuttaa vastaamaan paremmin työpajassa nostettuihin asioihin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nuorisopalvelut on aktiivinen yhteisön jäsen ja koollekutsuja • Tavoitteet ovat selvillä ja tieto, miten niihin päästään • Digitaalisuus on nuorten oma-aloitteista • Monialainen yhteistyö <ul style="list-style-type: none"> ◦ Monialaisessa yhteistyössä luodaan selväksi työnjako ◦ Miten järjestöjen kanssa tehdään yhteistyötä? ◦ Palveluiden monipuolisuus
--	---	---

Kuva 2. Yhteenvedo yhteisöllisen näkökulman keskusteluista.

Yhteiskunnallinen näkökulma

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta katsottuna oli nähtävissä seuraavia muutoksia eri ympäristöissä. Yhteiskunnallisella tasolla digitaalisuuden nähtiin toimivan samalla tavalla yhdistävänä tekijänä ja mahdollistajana kuin yksilöllisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Lisääntyvä digitaalisuus nähtiin myös yhteiskunnallisten ympäristöjen haastajana. Ryhmissä nousi esille näkemys lähivuosina koventuvista arvoista, jotka liittyivät yksilöllisyyden ja omatoimisuuden korostamiseen. Tämän nähtiin heikentävän hyvinvointia.

Resurssien pieneneminen nähtiin tapahtuvan tulevaisuudessa. Tällöin yhdenvertaiset palvelut eivät välttämättä toteudu. Tämä näkökulma koski niin valtakunnallista tasoa kuin maantieteellisesti ison kunnan alueella tapahtuvaa palveluiden heikkenemistä. Ryhmissä nähtiin sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä erityisesti nuorten näkökulmasta mielenterveyspalveluiden saavutettavuuden heikentyvän lähitulevaisuudessa.

Ryhmissä yhteiskunnalliseksi muutokseksi nousi myös korkea koulutustason tavoite. Tämän katsottiin luovan paineita nuorille, mikä voi näkyä esimerkiksi ahdistuksena. Myös nuorten ja vanhempien muuttuva vuorovaikutus nousi yhdeksi muutokseksi yhteiskunnallisesta näkökulmasta.

Dialogi ja avoin keskustelu nähtiin yhtenä tärkeänä keinona vastata kunnan nuorisotyöntekijänä yhteiskunnallisiin muutoksiin. Ajankohtaisten aiheiden esiin nostaminen, ilmiöiden tunnistaminen ja nopea reagoiminen niihin sekä puheeksi ottaminen, olivat asioita, joiden katsottiin voivan vastata moneen tämän hetken näkyvään ja tulevaan muutokseen.

Erityisesti nopea reagointi katsottiin nuorisotyön mahdollisuudeksi tarttua nouseviin nuorten ilmiöihin. Monialaisessa yhteistyössä nuorisotyö pystyy jalkauttamaan ilmiöitä laaja-alaisesti. Monialainen yhteistyö myös muutoin vastaa eri ympäristöissä tapahtuviin muutoksiin.

Palveluita tulee muuttaa vastaamaan paremmin edellä oleviin nähtyihin muutoksiin esimerkiksi resurssien turvaamisella. Tämän vuoksi on pystyttävä kuvaamaan työn merkitys. Resurssien vähenemisestä nähtiin selkeä kierre tilojen ja mahdollisesti työntekijöiden vähenemiseen, jolloin vähenee nuorten kohtaaminen, työn luovuus, työn kehittyminen ja nuorten auttaminen. Resursseja on myös pystyttävä käyttämään oikein sekä kohdentamaan realistisesti ja järkevästi.

Toiminnasta on viestittävä eri tavoin eri kohderyhmille. Tiedon pitää kulkea vanhemmille, asukkaille, päättäjille ja nuorille. Tiedonkulun lisääminen aktiivisesti ja reaaliajassa myös kaikille työntekijöille nousi palveluiden kehittämisen näkökulmaksi. Palvelut ja toiminnot on kirjoitettava auki. Nuorisotyön palvelut on oltava selkeitä niin omille työntekijöille kuin kaikille sidosryhmille. Jokaisen kuntalaisen tulee tietää, mitä nuorisotyö kunnassa tarkoittaa.

Yhteenvedo - yhteiskunnallinen näkökulma

<p>Mitä muutoksia on nähtävillä eri ympäristöissä?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mielenhyvinvointiin liittyvät kysymykset <ul style="list-style-type: none"> ◦ Oletus omatoimisuudesta ◦ Vaatimustason nousu, koulutustason korkeus aiheuttaa paineita ◦ Avoimuus erilaisuutta kohtaan kasvanut ◦ Epäkohdista puhutaan ja niitä korjataan • Resurssihin liittyvät kysymykset <ul style="list-style-type: none"> ◦ Väestön ikääntyminen ◦ Yhdenvertaiset palvelut eivät toteudu ◦ Resurssit vähenevät • Digitalisaation tuoma monikanavaisuus • Polarisaatio 	<p>Miten nuorisotyön palvelut vastaavat tällä hetkellä näkemiinne muutoksiin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monialainen yhteistyö • Puheeksi ottaminen <ul style="list-style-type: none"> ◦ Reagoidaan nopeasti eri ilmiöihin ja tilanteisiin • Keskusteluiden käynti <ul style="list-style-type: none"> ◦ Nuorten ja eri tahojen kanssa • Työntekijällä sisäinen halu kehittyä 	<p>Miten olemassa olevia palveluita voi muuttaa vastaamaan paremmin työpajassa nostettuihin asioihin?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viestintä <ul style="list-style-type: none"> ◦ Tiedonkulun lisääminen aktiivisesti ja reaaliajassa sisäisesti työntekijöille ◦ Ulkoinen viestintä tehokasta ja tavoitteellista ja huomioi eri tahoja • Omat palvelut selville <ul style="list-style-type: none"> ◦ Palveluiden ja toimintojen auki kirjoittaminen työntekijöille selväksi • Resurssien kohdennus <ul style="list-style-type: none"> ◦ Oikea käyttö ja järkevä kohdentaminen • Kansainvälinen toiminta • Medialukutaidon ylläpitäminen
--	---	--

Kuva 3. Yhteenvedo yhteiskunnallisen näkökulman keskusteluista.

Yhdessä tehden

Päivän tavoitteena oli löytää sekä yhteistä rajapintaa kahden vierekkäisen kunnan yhteistyölle että jäsentää oman kunnan nuorisotyötä. Keskustelu palveluista tuotti ymmärrystä siitä, miten toinen kunta asioihin vastaa ja mitä tavoitteita työssä on. Löytyi yhteisiä näkökulmia työhön ja tapaan toteuttaa työtä mutta myös toisistaan eroavia näkökulmia. Johdetulla keskustelulla asiat etenivät ja ymmärrys lisääntyi. Yhteistyön tavoitteena ei ole tehdä samanlaista työtä, vaan ymmärtää toisten tekemiä ratkaisuja.

Keskustelu palveluista tuotti tarpeita sanoittaa kunnan nuorisotyötä sekä sisäisesti että ulospäin. Päivän aikana tunnistettiin se hyvä työ, joka jo nyt vastaa tarpeisiin. Työn merkitys tuntui tulevan konkreettisemmaksi, kun työtä pohdittiin hieman erilaisesta näkökulmasta kollegoiden kesken. Keskustelun myötä tuli myös pysähtyttyä oleellisen asian äärelle. On tärkeää tietää, miksi työtä tehdään ja miten työstä viestitään niin sisäisesti kuin ulkoisesti.

Samalla tunnistettiin myös palveluiden aukkoja ja sitä työtä, mitä pitäisi vielä tehdä, jotta työ olisi jatkossa entistä vaikuttavampaa ja nuorten tarpeisiin vastaavaa. Keskusteluissa tuli yhteinen ymmärrys siitä, miten palveluiden kehittäminen ei tapahdu yksin omassa yksikössä. Monialainen yhteistyö nousikin monta kertaa päivän aikana esille. Työtä tulee tehdä yhteistyössä eri toimialojen kanssa.

Tämän päivän tavoitteena oli herättää kysymyksiä ja luoda vastauksia oman kunnan työn kehittämiseen. Päivän kysymykset toimivat hyvin oman työn jäsentämisessä ja alkuna tulevaisuuden tilanteiden hahmottamisessa. Tulevaisuuden ajattelemisen ei aina ole helppoa. Se vaatii opettelua. Tulevaisuusnäkökulman ylläpitäminen on kuitenkin tärkeä elementti palveluiden kehittämisessä. On tunnistettava ympäristössä näkyviä erilaisia muutossuuntia, joihin on hyvä varautua.

Yhteinen keskustelu on tärkeää. Mutta yhtä tärkeää on, että nuorisopalveluilla on olemassa suunnitelma, jonne tämänkaltaisen päivän aikana esille nostettuja asioita voi yhteisesti nostaa joko suoraan sellaisinaan tai jonkin sovitun prosessin kautta. Tärkeäksi havaitut asiat tulee saada osaksi nuorisopalveluiden prosesseja. On oleellista, että yhteisellä keskustelulla on merkitystä.

LÄHTEET

Kiilakoski, T., Kinnunen, V. & Djupsund, R. 2015. Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 169. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/106142> [Viitattu 2.10.2023].

Nuorisotyö Oulussa. 2023. Oulun kaupunki. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.ouka.fi/oulu/nuoret/nuorisotyö-oulussa> [Viitattu 2.10.2023].

Valtiovarainministeriö. 2020. Kunnat käännekohdassa? Kuntien tilannekuvia 2020. Valtiovarainministeriö, Helsinki 2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162061> [Viitattu 15.9.2023].

NÄKYMİÄ PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖSTÄ

Essi Helin

Tässä artikkelissa tarkastellaan pienten kuntien nuorisotyötä vuonna 2030 kolmesta näkökulmasta. Ensimmäisenä näkökulmana on tarkastella resursseja nuorisotyön toimintamahdollisuuksien kautta. Toisena näkökulmana on nuorisotyön ja koulun yhteistyö tällä hetkellä ja se, miten yhteistyötä tulevaisuudessa nähdään. Kolmantena tarkastelukulmana on etsivä nuorisotyö ja sen suhde nuorisotyöhön. Tavoitteena on etsiä pieniä kuntia koskevia erityispiirteitä. Miten valtakunnalliset nuorisotyön teemat näyttäytyvät pienissä kunnissa, minkälaisia ilmiöitä kunnissa on havaittavissa ja miltä nuorisotyö pienissä kunnissa yleisesti näyttää?

Tässä selvityksessä puhutaan pienistä kunnista eli asukasluvultaan pieniä kuntia. Pieni kunta tarkoittaa tässä selvityksessä nuorisotyön näkökulmasta kuntaa, jossa välimatkat ovat pitkät ja joissa nuorisotyöntekijän toimenkuvaan voi kuulua koko nuorisotyön kirjo ja lisäksi vielä toinen tai useampi toimiala. Selvitystä on toteutettu yhteistyössä Kuntaliiton vapaa-ajan toiminnan verkoston kanssa. Kuntia on verkostossa 34 erikoista kuntaa.

Verkostossa kuntia on lähes jokaisesta maakunnasta, ja sen kattavuus on valtakunnallinen. Suurin osa verkoston kunnista (26) on alle 15 000 asukkaan kuntia. Loput yhdeksän kuntaa ovat 15 000–30 000 asukkaan kuntia. Verkosto on jäseniltään hyvin monimuotoinen. Jäseninä on päälliköitä, jotka vastaavat kunnassaan nuorisotyön lisäksi muista toimialoista. Jäseninä on myös työntekijöitä, jotka toimivat koordinaattoreina tai ohjaajina pääsääntöisesti joko nuorisotyön, kulttuurin tai liikunnan toimialalla. Verkostossa on 34 jäsentä, joista suurimmalla osalla on varajäsen. Tässä selvityksessä myös varajäsenet olivat mukana.

Artikkelin loppuksi tarkastelleen aineistosta nousseita tulevaisuuden nuorisotyön osaamistarpeita, jotka pohjaavat fokusryhmien keskusteluihin. Viimeisenä pohditaan nuorisotyötä osana tulevaisuuden ratkaisua. Lukemisen helpottamiseksi on väliotsikoihin kirjoitettu aina etuliite, joka kuvaa, minkä yläotsakkeen näkökulmasta asiaa tarkastellaan.

Tulevaisuuden tarkastelu Delfoi-menetelmällä

Tulevaisuuden tarkastelulle on monta tavoitetta. Yksinkertaisimmillaan se luo sekä tietoa tulevaisuudesta että tietoisuutta tulevaisuusorientoituneesta ajattelusta. (Kts. Aalto ym. 2022.) Selvityksessä lähdettiin tarkastelemaan nuorisotyötä tulevaisuuden näkökulmasta. Tavoitteena oli saada tälle hetkelle tietoa siitä, minkälaisia mahdollisia muutoksia verkostossa nähdään oman kunnan nuorisotyössä.

Selvitys pienten kuntien nuorisotyöstä vuonna 2030 aloitettiin alkuvuonna 2022. Lähtökohtana oli vuonna 2022 vielä tulevat hyvinvointialueet ja nuorisotyön suhde siihen. Tämä tarkastelu osoittautui kuitenkin aika etäiseksi näkökulmaksi. Hyvinvointialueet tuntuivat olevan vielä alkuvuonna 2022 hyvin kaukainen kokonaisuus. Oma toimialaa ei ollut kunnissa tarkasteltu sen näkökulmasta, miten hyvinvointialueet sitä tulisivat muuttamaan. Hyvinvointialueet näkyvät siis väitteissä, mutta hyvinvointialueiden näkökulmaa ei näy vastauksissa. Tämän vuoksi hyvinvointialueet eivät näy myöskään aineiston analyysissa.

Delfoi on menetelmä, jossa valikoidut asiantuntijat (panelistit) perustelevat vastauksiaan ja käyvät halutessaan vuoropuhelua toisten panelistien kanssa. Delfoin voi toteuttaa monikierroksisena eli käsiteltävä aihe jalostuu kierros kierrokselta käsiteltävästä aiheesta. (Linturi & Kuusi 2022.) Selvityksessä Delfoi oli kaksikierroksinen. Ensimmäinen kierros toteutettiin verkossa eDelphi-palvelussa. Toinen kierros toteutettiin verkoston jäsenten kesken fokusryhmähaastatteluissa.

Verkoston jäsenten kanssa tuotettiin ensimmäinen kierros eDelphi-palvelussa tammikuussa 2022. Panelisteja oli yhteensä 58. Vastausprosentti ensimmäisellä kierroksella oli 51 %. Vastauksia tuli 29 kunnasta. Mukana oli yhteensä 34 kuntaa. Ensimmäisellä kierroksella esitettiin ensin väite, jota piti arvioida todennäköisyys- ja toivottavuusakselilla. Tämän jälkeen väitettä ja vastausta perusteltiin avoimella vastauksella. Annetut vastaukset ovat anonyymeja niin osallistujille kuin Delfoin toteuttajallekin.

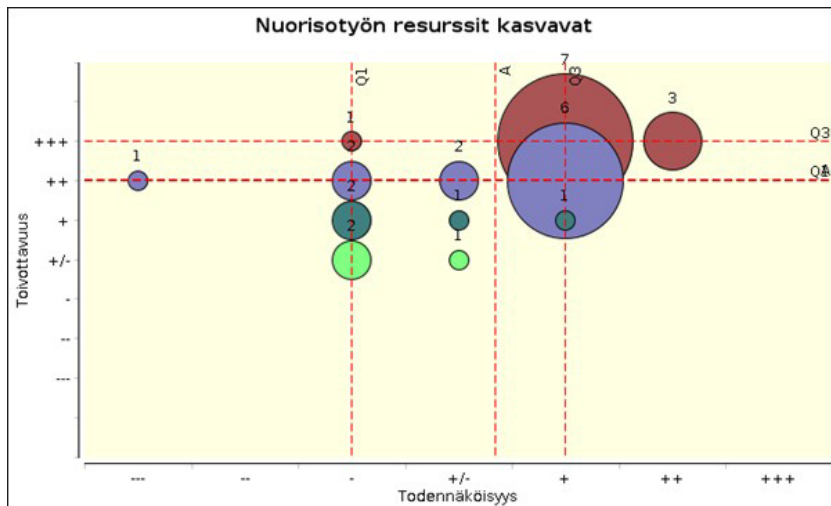
Ensimmäisen kierroksen jälkeen järjestettiin toinen kierros fokusryhmäkeskusteluna, joihin jokainen verkostossa mukana oleva päällikkö sai ilmoittautua. Keskusteluissa syvennettiin Delfoissa tulleita näkemyksiä. Fokusryhmäkeskusteluja käytiin maaliskuussa 2022 kaksi, ja niihin osallistui yhteensä seitsemän verkoston jäsentä.

Resurssit ja nuorisotyön toimintamahdollisuudet

VÄITE: Vuonna 2030 kuntaani on palkattu lisää nuorisotyötä tekeviä työntekijöitä, joiden tehtävänä on toimia ennaltaehkäisevässä työssä kouluilla ja oppilaitoksissa sekä vapaa-ajalla.

TILANNEKUVA 2030:

Hyvinvointialueet ovat toimineet vuodesta 2022. Alkuvuosina toiminnan käynnistäminen ja yhteisten rajapintojen löytäminen oli haasteellista, mutta alkuvuosien jälkeen kuntien tärkeimmäksi tehtäväksi on rakentunut kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Kuntani nuorisotyössä tämä näkyy kasvaneina resursseina.

Kuva 1. Nuorisotyön resurssit kasvavat.

Delfoissa esitettiin väite ”nuorisotyön resurssit kasvavat”. Väitettä piti arvioida sen todennäköisyyden ja toivottavuuden näkökulmasta. Yli puolet vastaajista, 17 panelistia 34 panelistista, koki resurssien jonkin verran kasvavan. Väitettä pidettiin yleisesti toivottavana.

Teoksessa Hidasta kasvua ja lisääntyviä vastuita – Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021 (Kivijärvi ym. 2022) kuvataan nuorisotyön resurssien muutosta viimeisen 20 vuoden ajalta. Resurssien on kunnissa ilmoitettu kasvaneen, mutta kasvun epäillään johtuvan enemmän ulkopuolisista hankerahoista, joita kunnat ovat voineet itselleen hakea. Esimerkkejä näistä ovat etsivän nuorisotyön ja viimeisimpänä koulunuorisotyön rahoitukset.

Tarkasteltaessa väitteen perusteluja Delfoissa sekä fokusryhmän keskusteluja resurssit näkyvät aineistossa eri näkökulmista. Rekrytointihaasteet ja vähenevät nuoret kuvaavat haasteita kunnissa. Aineistosta nousee myös tarpeita resurssien kohdentumiselle ja näkemyksiä siitä, mikä muuttuisi resurssien vähentymisen myötä. Yhtenä ratkaisuna resurssihaasteisiin fokusryhmässä pohdittiin alueellista yhteistyötä.

Resurssit – Rekrytointihaasteet

Delfoin vastauksissa nousi esille, miten hakijoita nuorisotyön avoimiin paikkoihin ei aina ole riittänyt. Delfoissa nousi kaksi selkeää syytä tilanteeseen. Palkkauksen alhainen taso ja oppilaitosten koulutuspoliittinen muutos nousivat tärkeimmiksi syiksi nykytilanteeseen. Palkkauksen alhainen taso nähtiin Delfoin vastauksissa haasteena. Nuorisotyön matala palkka ei aina houkuta hakemaan avoinna olevia paikkoja. Kuntien, jotka sijaitsevat kauempana kasvukeskuksista, on vaikea houkutella alan työntekijöitä hakemaan avoinna olevia paikkoja.

Osa panelisteista kuvasi myös oppilaitosten koulutuspoliittisen muutoksen vaikuttaneen hakijamääriin. Koska oppilaitokset sijaitsevat nykyään vastanneita kuntia kauempana, kuntiin ei saada enää samalla tavalla harjoittelijoita. Harjoittelut ovat olleet hyvä keino houkutella valmistuneita hakemaan avoinna olevia paikkoja.

”Mielestäni tämä on pitkälti koulutuspoliittinen kysymys, missä sijaitsevat oppilaitokset. Oppilaitoksista on aiemmin tullut harjoittelijoita kuntiin, jotka ovat voineet myöhemmin työllistyä ja kiinnittyä paikkakunnalle.

Nyt oppilaitosverkoston harvennuttua tätä ei enää tapahdu.” (Delfoi)

Rekrytointihaasteita käsiteltiin toisessa fokusryhmässä. Tässä ryhmässä olevat kunnat eivät toistaiseksi olleet kokeneet pulaa hakijoista rekrytointitilanteissa. Nämä kunnat tunnistivat vahvuutensa rekrytoinnissa sijaintinsa vuoksi. Yksi kunnista kertoi nuorisotyöntekijöitä valmistuvan isommasta naapurikunnasta, minkä vuoksi alueen pienissä kunnissa avoimiin paikkoihin oli hakijoita.

”Meillä on se hyvä puoli, että juuri lähellä olevassa isossa kaupungissa on alan koulut, niin saadaan sieltä työntekijät. Opiskelijat tulevat jo opiskeluaikana katsomaan meitä ja tietävät meidät valmistuttuaan.” (Fokusryhmä 2)

Fokusryhmässä yhtenä rekrytoinnin haasteena tunnistettiin heikko julkinen liikenne. Korkeat polttoainekulut eivät olleet haastattelutilanteessa vielä osoittautuneet rekrytointihaasteeksi fokusryhmän kunnissa. Tämä tunnistettiin kuitenkin jatkossa haasteeksi pienille kunnille. Jos polttoainekulut pysyvät korkealla, työntekijöillä ei ole varaa kulkea pitkiä työmatkoja. Fokusryhmän kunnat olivat nähneet naapurikunnissa olevia haasteita rekrytoinnissa, jos kuntaan ei päässyt sujuvasti julkisella liikenteellä.

”Nyt ollaan saatu (työntekijöitä), mutta tiedän että naapurikunnissa se ongelma on todellinen. Meille pääsee bussilla isosta kaupungista ja pääsee autolla. Mutta heti kun mennään ison kaupungin ulkopuolelle, niin sitten ollaan ongelmissa.” (Fokusryhmä 2)

Resurssit – Vähenevät nuoret

Väestöennusteen mukaan nuorten määrän väheneminen tulee koskettamaan kaikkia kuntia. Lasten ja nuorten määrän väheneminen koskettaa erityisesti pieniä kuntia Keski- ja Itä-Suomessa sekä Kainuussa. (Valtiovarainministeriö 2020, 41.) Nuorten vähenevä määrä ei tällä hetkellä ole vastausten perusteella vaikuttanut nuorisotyön toteuttamiseen, mutta sen koetaan vaikuttavan nuorisotyöhön tulevina vuosina. Tähän ei olla kuitenkaan reagoitu missään vastanneessa kunnassa nuorisotyön osalta.

”Tällä hetkellä enemmän on se pohdinta, että miten saamme tarjottua ne palvelut niille, jotka asuu siellä syrjäseuduilla. Ei olla vielä varauduttu siihen mitä sitten kun 10 vuoden päästä alkaa luku laskemaan.” (Fokusryhmä 2)

”Vuoteen 2030 mennessä nuorten määrä on laskenut jonkin verran. Se on semmoinen mikä tulee vaikuttamaan just siihen keihin me kohdennetaan ne resurssit.” (Fokusryhmä 2)

Molemmissa fokusryhmissä nousi esille tilanne, jossa lasten ja nuorten määrä ei ollut kunnassa vähentynytkään oletusten mukaan. Tämä on näkynyt kunnissa muun muassa niin, että valmistuneet koulurakennukset ovat jo valmistuttuaan olleet liian pieniä lapsimäärään suhteutettuna. Tilanteeseen on vaikuttanut muun muassa kiintiöpakolaisten saapuminen, etätyön mahdollistuminen ja oman kunnan sijainti ison kunnan vieressä.

Fokusryhmien keskusteluissa nousi esille, miten korona-ajan tuoman etätöiden lisääntyminen on vaikuttanut muuttoliikenteeseen silloin, kun oma kunta sijaitsee lähellä isompaa kuntaa. Osa perheistä on muuttanut isosta kunnasta pienempään naapurikuntaan. Pienissä kunnissa jo muutamien lapsiperheen muutto on näkynyt lisääntyvänä palvelutarpeena.

Resurssit – Tarpeita resurssien kohdentumiselle

Delfoin vastauksissa korostui tarve ennaltaehkäisevän työn rahoitukselle. Osa panelisteista koki kunnan päätöksenteon tukevan ennaltaehkäisevää työtä mutta ei rahoittavan sitä tarpeeksi. Osa panelisteista taas koki tarvitsevansa ulkopuolista rahoitusta ennaltaehkäisevälle työlle, koska kunnan päätöksenteko ei näe sen tarpeellisuutta. Eräs panelisti ehdotti korvamerkittyä rahaa valtiolta ennaltaehkäisevälle nuorisotyölle, koska pienet kunnat ovat taloudellisesti jo nyt haastavassa tilanteessa.

Koulunuorisotyö nähtiin Delfoin vastauksissa yleisesti toivottavana ja tärkeänä toimialueena tulevaisuuden kunnallisessa nuorisotyössä. Koulun merkitys nuorisotyön ympäristönä näkyi väitteen perusteluissa tärkeänä uutena osana nuorisopalveluita. Jotta toiminta vakiintuisi nuorisopalveluiden omaksi toiminnaksi eikä vähentäisi olemassa olevia palveluista, se tarvitsisi lisää resurssia.

”Lasten ja nuorten määrä vähenee maaseudun kunnissa, ja näin myös paine karsia palveluita on kova. Näin ollen myöskään nuorisotyön resurssit tuskin tulevat kasvamaan. Toiveena olisi kuitenkin saada koulunuorisotyöntekijät vakiintuneeksi toiminnaksi kunnissa.” (Delfoi)

”Koulunuorisotyölle ja ehkäisevälle toiminnalle olisi varmasti suuri tarve myös meidän kunnassa. Valitettavasti vaan ainakaan nykyisten päättäjien puolelta ei usein operatiivisen toimen tarpeita ymmärretä eikä nähdä. Varsinkaan kun puhe on jostain ennaltaehkäisevästä.” (Delfoi)

Molempien fokusryhmien keskusteluissa näkyi nuorten lisääntynyt pahoinvointi, joka vaatii resurssia myös jatkossa. Syntyi keskustelu liikkuvasta nuorisotyöstä, jolle jokainen fokusryhmän kunta näki tarpeen. Osa fokusryhmän kunnista oli sitä jo kokeillut ja kokemukset olivat hyviä. Siten nuorisotyö tavoitti nuoria, jotka eivät voi vapaa-aikanaan pitkien vä-

limatkojen vuoksi liikkua esimerkiksi nuorisotiloille. Auton hankkiminen liikkuvalla nuorisotyölle oli kuitenkin resurssikysymys. Myös kohonneet polttoainekustannukset nostivat epäilyn, että liikkuvaa nuorisotyötä ei saada toteutettua.

”Ollaan haettu AVilta rahaa, että saataisiin nuoriso-ohjaaja kentälle. Viime syksynä oli Wauto, se oli tosi hyvä. Päästiin sinne missä nuoret ovat, kun kaikki eivät pääse tänne keskustaan. Varsinkin keskustaan. Katsotaan, saadaanko rahat siihen, jotta saataisiin yksi tai kaksi työntekijää, jotka voisivat kiertää kuntaa.” (Fokusryhmä 2)

”Ja sitten koko ajan me tässä harkitaan ja pohditaan sitä ajatusta mitä muissakin harvaan asutuissa kunnissa, että lähteekö nuorisotyö pyörille. Mutta tällä hetkellä tällä bensen hinnalla ei lähde, mutta tässä jo ihan vakavissaan mietittiin, että pitäisikö meillä olla, kun ennen oli nuorisobusseja, niin vähän samanlainen systeemi.” (Fokusryhmä 1)

Resurssit – Mikä muuttuu resurssien vähentymisen myötä?

Resurssien väheneminen nuorisotyössä oli väitteen perusteluissa kuitenkin hyvin oletettava tulevaisuus. Delfoin perustelujen ja fokusryhmien keskustelujen perusteella on nähtävillä, että eri resurssien väheneminen muuttaa nykyistä tapaa tehdä työtä nuorten hyvinvoinnin eteen.

Toisessa fokusryhmässä kuvattiin muutosta siten, että nykyiseen nuorisotyön työtehtäviin ei välttämättä tulla tulevaisuudessa palkkaamaan lisää työntekijöitä. Työntekijöitä tulisi kuitenkin palkkaamaan jatkossa nuorisopalveluissakin mutta uusilla nimekkeillä ja vähän erilaisilla tehtävillä. Nuorisotyö tulisi näiden kuntien mukaan työtehtävien osalta nykyistä monimuotoisemmaksi.

Molemmissa fokusryhmissä oli aika selvää, että resurssit voivat kunnissa kasvaa, kun puhutaan nuorten hyvinvoinnista. Mutta raha ei olisi tulossa automaattisesti nuorisopalveluille. Ja jos raha tulee nuorisotyölliselle työotteelle, se ei välttämättä kohdistuisi vapaa-aikaan vaan koulussa käytävään aikaan.

H1: "Se menee juuri noin, että ne resurssit kasvavat, mutta ne menevät sinne oppilaitokseen. Eikä se ole huono asia, tietenkään. Mutta sinne muulle vapaa-ajalle sitä resurssia ei samalla tavalla tule. Kun koulunuorisotyöntekijöitä palkataan, kenen alaisia ne ovat. Sekin vaikuttaa paljon työntekoon, että päättykö työ klo 16 eikä saa enää tehdä illalla töitä."

Haastattelija: "Mutta uskotte, että vaikka rahat menevät kouluun, silti palkataan nuorisotyöntekijöitä jatkossa?"

H2: "Jossain määrin kyllä."

H1: "Kyllä. Ainakin trendi näyttää siltä." (Fokusryhmä 2)

Resurssit – Alueellinen yhteistyö yksi ratkaisu resursseihin?

Alueellista ja kuntarajat ylittävää nuorisotyön yhteistyötä tehdään tälläkin hetkellä eri tavoin eri puolella Suomea. Esimerkiksi aluehallintoviraston nuorisotyön alueelliset koordinaattorit työskentelevät myös alueellisen yhteistyön edistämiseksi. Samoin etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan alueelliset koordinaattorit kokoavat alueellista työtä yhteen.

Yhteistyötä voi tehdä eri kuntien kanssa monin tavoin. Osaamisen jakaminen eri kuntien kesken on yksi tapa nähdä yhteistyö. Tästä teemasta keskusteltiin Pienten kuntien nuorisotyö 2030 -selvityksen fokusryhmässä. Fokusryhmässä haastateltavat mainitsivat ajatuksen olevan periaatteen tasolla hyvä. Pienen kunnan nuorisotyössä pitää hallita monta erilaista kokonaisuutta. Voisi siis olla hyvä, jos osaamista pystyisi alueellisesti jakamaan eri työntekijöiden kesken. Se jättäisi aikaresurssia käytettäväksi muuhun, kun kaikkia asioita ei tarvitsisi ottaa itse haltuun.

Yhtenä haasteena alueelliselle yhteistyölle nähtiin se, että mukana olisi alueen iso kunta. Haastateltavilla oli kokemusta siitä, miten iso kunta vie ison osan jonkin yhteisen projektin työstä ja pienemmille kunnille jää vähemmän resursseja käytettäväksi. Hyväksi malliksi olikin koettu yhteistyö, jossa alueellisessa yhteistyössä on mukana vain alueen pienet kunnat. Tällöin jokaisella osallistujalla on selkeä ymmärrys kuntien tilanteesta.

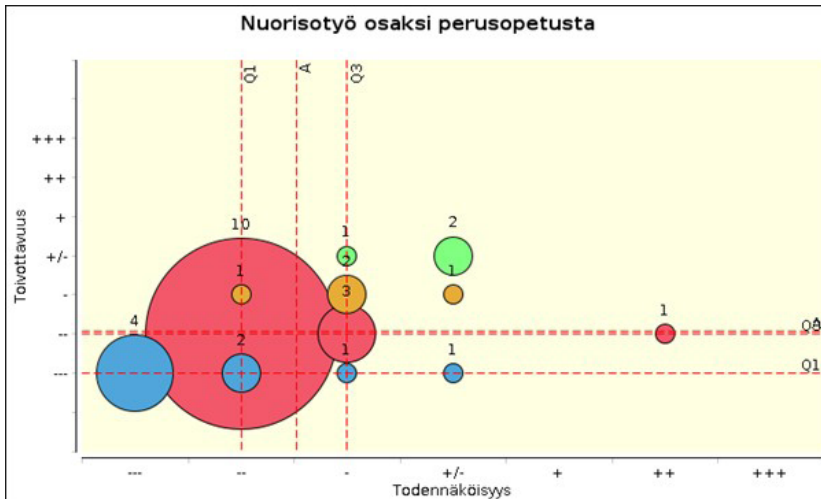
”Koska se jakaantuu niin paremmin meidän muiden kanssa, koska olemme lähempänä toisiamme. Isossa kunnassa on niin paljon enemmän ihmisiä. Olemme yhtenäisempiä kuin isoin kunta ei ole mukana. Iso kaupunki ottaa osansa, kun on yhteistyössä mukana.”
(Fokusryhmä 2)

Koulunuorisotyö vahvana osana nuorisotyötä

VÄITE: Kunnassani aiemmin nuorisotyötä tehneet työntekijät toimivat vuonna 2030 perusopetuksessa. Tehtävät määräytyvät koulun opetussuunnitelman mukaisesti.

TILANNEKUVA 2030:

Hyvinvointialueet ovat toimineet vuodesta 2022. Kunnassani yritettiin ylläpitää ennaltaehkäiseviä nuorisotyön palveluita sellaisina kuin ne olivat olleet vuoteen 2022 asti. Taloudelliset syyt, nuorten määrän vähentyminen ja tarkemmin säädeltyn lakisääteisten tehtävien toteuttaminen pakottivat kuntani kuitenkin tilanteeseen, jossa nuorisotyö sulautui osaksi perusopetusta. Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta siirtyivät jo aiemmin hyvinvointialueelle toimivaksi.

Kuva 2. Nuorisotyö osaksi perusopetusta.

Delfoissa esitettiin väite: ”Kunnassani aiemmin nuorisotyötä tehneet työntekijät toimivat vuonna 2030 perusopetuksessa. Tehtävät määräyty-

vät koulun opetussuunnitelman mukaisesti.” Väite pitää sisällään nuorisotyön näkökulmasta aika dystooppisenkin oletuksen, jossa opetuspuoli ikään kuin imaisi nuorisotyön itselleen. Väite rajattiin koskemaan perusopetusta, koska pienissä kunnissa toisen asteen oppilaitosten olemassaolo ei aina ole itsestäänselvyys.

Koululla ja nuorisotyöllä on pitkä yhteinen historia. Yhteistyötä tehdessään molemmat toimijat ovat halunneet pitää kiinni omista erityispiirteistään. (Nieminen 2023.) Delfoin ja fokusryhmän aikana keväällä 2022 kunnat olivat pystyneet juuri hakemaan Opetus- ja kulttuuriministeriön erityisavustusta koulussa tehtävään nuorisotyöhön. Syksyllä 2023, varsinkin pääkaupunkiseudulla, on yleistynyt koulujen käytäntö palkata kouluvalmentajia, joiden työtehtävä sisältää koulunuorisotyön pääpiirteitä (Aalto 2023).

Väitteen mukaista tulevaisuuskuvaa ei panelistien mukaan pidetty todennäköisenä eikä toivottavana. Vastausten perusteluissa määräytyi hyvin nuorisotyön rooli ja merkitys panelistien kunnissa. Delfoin ja fokusryhmien vastausten perusteella nuorisotyö ei voi sulautua osaksi perusopetusta. Syiksi listautuivat nuorisotyön laajempi kohderyhmä, nuorisotyön ensisijainen tehtävä vapaa-ajan toimintana ja palveluita ohjaavat lait. Nuorisotyön ja koulun roolia tarkasteltiin aineistossa myös nuorisotyön ja koulun yhteisten rajapintojen kautta.

Koulunuorisotyö – Nuorisotyön tulee tavoittaa koulua laajempi kohderyhmä

Delfoissa väitettä täydentävistä vastauksista tuli hyvin selvästi esiin nuorisotyön peruskoulua laajempi kohderyhmä. Nuorisotyön ikämääritelmää ei nähty mitenkään kaventuvan vain peruskouluikäisiin nuoriin. Nuorisolaki määrittelee nuorisotyön kohderyhmäksi tällä hetkellä kaikki alle 29-vuotiaat, eikä Delfoin tai fokusryhmän vastauksissa noussut esille yhtään ajatusta tämän ikärajan muuttamisesta.

Koulua pidettiin hyvänä paikkana nuorisotyön työskennellä, koska koulussa tavoittaa ikäryhmät laajasti. Mutta perusopetuksen ikäryhmät eivät ole nuorisotyön koko kohderyhmä. Tämän vuoksi ei riitä, että toimittaisiin vain peruskoulussa.

”Ei nuorten palvelut voi olla osa perusopetusta, koska ikähaitari on laajempi.” (Delfoi)

”Nuorisotyö on vapaaehtoista ja osa nuorten vapaa-aikaa, jonka merkitys tunnustetaan yhteiskunnassa, ettei noin radikaalia muutosta sallita. Enemmän näkisin koulunuorisotyön yleistyvän kuin koko nuorisotyön kentän menevän perusopetuksen alle.” (Delfoi)

”Ei voi mielestäni toteutua eikä toivottavaa. Nuorisotyö tekee yleisesti tiivistä kouluyhteistyötä, mutta ei sitä voi liittää osaksi perusopetusta.” (Delfoi)

Koulunuorisotyö – Nuorisotyö on ensisijaisesti vapaa-ajan toimintaa

Delfoin vastauksissa kävi selvästi ilmi, miten nuorisotyö on vastaajien mukaan vahvasti ja ensisijaisesti nuorten vapaa-aikaan linkittyvä palvelu. Jos perusopetus nielaisi nuorisotyön osaksi omaa toimintaansa, häviäisi kunnasta nuorten vapaa-aikaan keskittyvä palvelu. Tätä skenaariota ei pidetty vastaajien mielestä toivottavana eikä mahdollisena toteutmana. Tällaisen skenaarion nähtiin myös heikentävän nuorten hyvinvointia. Vastausten mukaan vapaa-ajan toimintojen merkitys on nuorten hyvinvoinnin tukemisessa ja se on nuorisotyön ydintehtävä.

”Nuorisotyö ei ole ainoastaan kouluaikana tehtävää työtä se on vapaa-ajan toimintaa.” (Delfoi)

”Nuorisotyö on vapaa-ajan toimintaa. Perusopetus on pakollista. Vapaa-ajan tekeminen tukee nuoren hyvinvointia.” (Delfoi)

Koulunuorisotyö – Nuorisotyötä ohjaa eri laki ja eri eetos

Vastauksissa nousi selkeästi esille näkemys, jonka mukaan väite on mahdoton jo siitä lähtökohdasta, että nuorisotyötä ohjaavat eri lait kuin perusopetusta. Nuorisotyötä ohjaa ajatus vapaaehtoisuudesta. Eräs fokusryhmän vastaaja kommentoi nuorisotyön vahvuudeksi sen, miten nuorisotyön ei tarvitse lähestyä nuorta ongelmälähtöisesti, mitä monet muut toimialat joutuvat roolinsa vuoksi tekemään. Nuorisotyön vahvuutena pidettiin myös nuoren mahdollisuutta määritellä keskustelun sisältö nuorisotyöntekijän kanssa; nuori valitsee, mitä hän haluaa kertoa ja mitä hän ei halua kertoa.

Delfoin vastauksissa pohdittiin myös, miten nuorisotyöllistä otetta voisi hyödyntää laajemmin perusopetuksessa. Koulunuorisotyölle nähtiin tarvetta, mutta opetussuunnitelmaa täydentävänä, ei osana perusopetusta. Vastauksissa koulu nähtiin nuorisotyön näkökulmasta tärkeänä yhteistyökumppanina, jolle nuorisotyöllä on annettavaa.

”Opetussuunnitelma on laadittu eri lähtökohdasta kuin nuorisotyö. Opetustoiminnassa on monia sellaisia kohtia, joita nuorisotyö täydentää erinomaisesti omia ohjaavia suunnitelmia noudattaen.” (Delfoi)

Koulunuorisotyö – Nuorisotyöllä on itsenään annettavaa koululle

Niin resurssia koskevan väitteen kuin nuorisotyö osaksi perusopetusta koskevan väitteen perusteluissa koulu nähtiin hyvänä ympäristönä tehdä nuorisotyötä. Nuorisotyön rooli koulussa nähtiin vastauksissa kahden tehtävän kautta.

Ensisijaisesti vastauksissa painottui nuorisotyön asiantuntijuus osana koulu yhteisöä. Tämän tehtävän katsottiin hyödyttävän niin koulua kuin oppilaita. Nuorisotyöllinen osaaminen oli vastausten perusteella hyvä lisä kouluihin. Nuorisotyöntekijä pystyi koulussa muun muassa lisäämään oppilaiden viihtymistä koulussa, tukemaan nuorta ahdistavissa elämänvaiheissa, kehittämään tunne- ja vuorovaikutustaitoja ja auttamaan ryhmäytymisessä. Koulussa olevaa nuorisotyöntekijää pidettiin myös hyvänä linkkinä nuorten vapaa-aikapalveluihin.

”Nuorisotyöntekijöiden ammattiosaamisen avulla on mahdollista edistää oppilaiden viihtymistä koulussa sekä nivoa erilaisia vapaa-ajan palveluja oppilaiden lähelle huomioiden myös etäämmältä tulevat oppilaat.” (Delfoi)

Toinen, nuorisotyölle perinteisempi tehtävä, oli tiedon jakaminen kunnan nuorille koulun kautta. Välimatkojen ollessa pitkät, koulun kautta tavoittaa kauempanakin asuvat nuoret. Näin nuorisotyö pystyy viestimään eri palveluistaan kaikille nuorille.

”Meilläkin käy aika pieni porukka nuorisotiloilla ja meillä on kanssa laaja kunta, on 30 km tuonne yhteen kylään missä nuoria myös on, että palvelut ei ole mahdollisia kaikille,

nuokkaripalvelut. Sitä just, että pystyy käydä kertomassa, vaikka mäkin kävin kertomassa viime viikolla koululla tästä kesätyöprosessista. Ja kaikki käytiin kasiluokat lävitte. Jos siitä olisi kerrottu vain nuokkarilla, niin että kyllä tämä yhteistyö on tosi tärkeää.” (Fokusryhmä 1)

Koulunuorisotyö – Nuorisotyö linkittyy jo osaksi opetuspalveluita

Vastausten mukaan pienten kuntien nuorisotyöllä on kuitenkin kasvava rooli niiden nuorten kanssa, joilla on toisen asteen oppivelvollisuus mutta ei mahdollisuuksia lähteä kotipaikkakunnalta opiskelemaan kauemmas toiselle asteelle. Eräs Delfoin panelisteista kommentoi väitettä juuri tästä näkökulmasta, nuorisotyön painopiste on muualla kuin perusopetuksessa.

”Nuorten työpajatoimintaa ja etsivää nuorisotyötä on pitkään kehitetty ja näin radikaali muutos romuttaisi nuorisotyön tavoitteet ja merkityksen.” (Delfoi)

Fokusryhmän keskusteluissa nousi esiin haastateltavan kokemus, jonka mukaan koulumaailma tulee enemmän osaksi nuorisotyötä. ”Ei me enää olla niin kiinteästi vapaa-aikapalveluita”, totesi toisen fokusryhmän haastateltava. Tätä näkemystä hän perusteli työpajamaailman ja opetuspuolen muuttumisella. Ammatillisen toisen asteen ollessa kaukana jäävät työpajaan suorittamaan oppivelvollisuuttaan ne nuoret, jotka ovat perusopetuksessa olleet pienryhmässä tai joilla on ollut muita haasteita ja joille itsenäinen opiskelu kaukana kotoa ei ole mahdollista.

Haastattelutilanteessa olleet LUVA (lukioon valmistava koulutus) ja VALMA (tutkintokoulutukseen valmentava koulutus) olivat jo tuoneet työpajatoimintaa ja sen myötä nuorisotyötä lähemmäksi koulutusta ja opetuspuolta. Elokuun 2022 alussa alkoi LUVAn ja VALMAN yhdistänyt TUVAn koulutus (kts. Opetushallitus 2023). Haastateltava koki nämä uudistukset hyvänä nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta.

”Niin se on toisaalta työpajamaailman ja näiden nuorten aikuisten, joilla on ongelmia, niin niiden pelastus, että meitä tungetaan kohti koulumaailmaa vähäsen.” (Fokusryhmä 1)

Koulunuorisotyö – Yleisesti koulun ja nuorisotyön suhteesta

Vaikka koulua pidettiin vastaajien kesken pääsääntöisesti hyvänä paikana tehdä nuorisotyötä, nousi fokusryhmässä esiin tarve määritellä koulussa tehtävää nuorisotyötä suhteessa vapaa-ajalla tapahtuvaan nuorisotyöhön tarkemmin. Voikin olla tärkeää käydä keskustelua siitä, millainen merkitys erilaisilla ympäristöillä on nuorisotyössä.

”Pitäisi viestiä sitä, että koulussa kouluaikana tehtävä nuorisotyö on eri asia kuin nuorisotyö vapaa-ajalla. Niillä on yhteyksiä, ja pitää tehdä yhteistyötä. Mutta se on eri asia. Oppilaat ovat erilaisia koulussa kuin mitä he ovat vapaa-ajalla. Nuoreen saa toisenlaisen yhteyden, kun tapaavat sen vapaa-aikana kuin koulussa. Koulussa on aina se ryhmä ympärillä, siinä on aina yleisö.” (Fokusryhmä 2)

Fokusryhmien keskusteluissa ilmeni myös, miten nuorisotyön suhde kouluun on yleisestikin tiivistynyt. Lisärahoitteisen koulunuorisotyön lisäksi Suomen harrastamisen malli näkyi fokusryhmien kunnissa uutena lisänä, jonka kautta koulujen kanssa ollaan jo muutenkin tekemisissä. Koulu on tullut nuorisotyölle kiinteämmäksi kumppaniksi uusien hankkeiden ja rahoituspohjien kautta.

”Meillä on kanssa tuo harrastamisen Suomen malli, ollaan nyt jättämässä hakemusta. Mutta se on kiva, että se ei ole jäänyt yksinomaan hyvinvointikoordinaattorin ja nuorisotoimen yhteistyöksi vaan ainakin pikkukoulujen rehtorit ovat olleet tässä mukana heti. Tuntuu, että se on yhteinen asia, niin se on ollut kiva huomata tässä esimerkiksi. Että yhteistyö on lisääntynyt.” (Fokusryhmä 1)

Samassa fokusryhmän keskustelussa pohdittiin opetuspuolen kanssa tehtävän yhteistyön jatkuvuutta ja epäiltiin, olisiko nyt hyvin alkanut yhteistyö jatkossa yhtä hyvää, jos nuorisotyö ei hoitaisikaan työntekijää ja rahoitusta.

”Että he ovat nyt kiinnostuneita, kun me haetaan se työntekijä heille, mutta onko se sitten, että se kupla pitää sen sisällään, että hiukan semmoista olen aistimassa. Että se ei ole ihan semmoista oikeeta se yhteistyö ja tämmöine. Koululla ei ole vielä ihan sellaista ajatusta siinä, että meillä

on yhteiset nuoret ja nuorten parasta kun pitäisi ajatella, niin kuin sekä vapaa-aikana että koulussa.” (Fokusryhmä 1)

Delfoissa esitetty väite nuorisotyön sulautumisesta osaksi perusopetusta kumottiin siis hyvin selkeästi: nuorisotyö ei voi mennä osaksi perusopetusta, se ei sen jälkeen enää olisi nuorisotyötä. Väitettä myös perusteltiin selkeästi ja monipuolisesti kuvaamalla nuorisotyön merkitystä panelistien kunnissa. Yksi Delfoin panelisteista tiivistä vastausten ytimen.

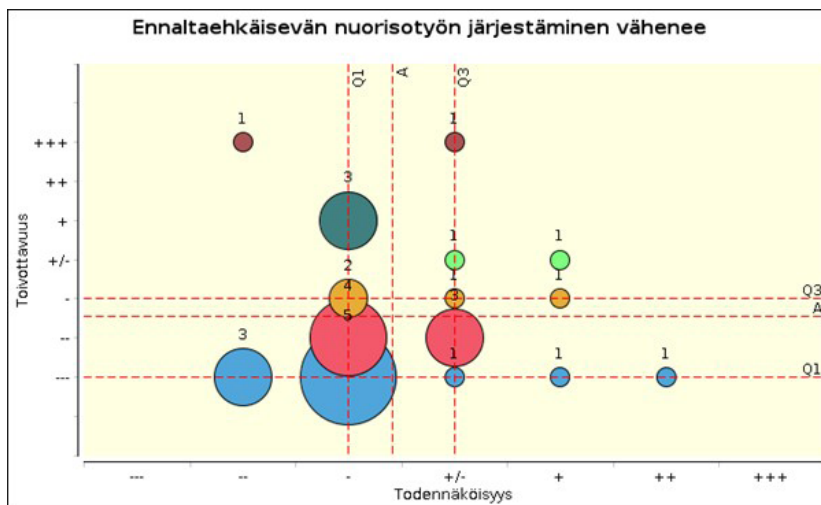
”Nuorisotyö omalla tavallaan täydentää palvelua, enkä toivo sen sitomista/sulauttamista perusopetukseen. Lisäksi se kohdentuu laaja-alaisemmin perusopetuksen jälkeisiin vaiheisiin yhä vahvemmin. Tosin puhumme edelleen samoista nuorista, jotka käyvät koulua. Jollain tavalla toivon monipuolista yhteistyötä sekä pientä jatkuvaa roolia nuorisotyön sekä perusopetuksen sekä toisen asteen välillä. Ehkä siellä voisi tehdä yhteistyötä muun muassa ryhmäyttämiseen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittämisen tai tukea pienissä hetkissä oppilaan ahdistavien elämänvaiheiden kanssa. Meidän tulee käyttää kaikki mahdollisuudet nuorten hyvinvoinnin sekä voimavarojen kehittämiseksi, jossa tuttujen ja turvallisten aikuisten rooli on edelleen tärkeä.” (Delfoi)

Etsivä nuorisotyö on kiinteä osa nuorisotyötä

VÄITE: Vuonna 2030 etsivä nuorisotyö on siirtynyt osaksi hyvinvointialueen palvelukokonaisuutta ja kuntani on päättänyt vähentää ennaltaehkäisevän nuorisotyön järjestämistä.

TILANNEKUVA 2030:

Hyvinvointialueet ovat toimineet vuodesta 2022. Jo heti alusta alkoi näyttää selvältä, että nuorisotyön tehtävät painottuvat hyvinvointialueille korjaavaan työhön. Etsivät nuorisotyöntekijät ovat siirtyneet toimimaan hyvinvointialueelle yhteistyöhön sosiaalitoimen kanssa. Vuonna 2030 kunnassa toimivaa ennaltaehkäisevää nuorisotyötä on vähennetty huomattavasti.

Kuva 3. Ennaltaehkäisevän nuorisotyön järjestäminen vähenee.

Väitteen ennaltaehkäisevän nuorisotyön järjestämisestä oli tarkoitus olla tilannekuva vuodesta 2030. Tavoitteena oli herättää keskustelua ennaltaehkäisevästä työstä, kun etsivä nuorisotyö on kunnallisesta nuorisotyöstä tulevaisuudessa irtautunut. Tässä tarkoituksessa väite ei varsinaisesti tuntunut toimineen, väite oli liian epä johdonmukainen. Voi siis olettaa, että todennäköisyys- ja toivottavuusakselin vastaukset ovat väitteen epä johdonmukaisuuden vuoksi hajaantuneet.

Väitteen perusteluissa etsivän nuorisotyön nähtiin ja toivottiin olevan osa kunnallista nuorisotyötä myös jatkossa. Tulevaisuuskuvalle, jossa etsivä nuorisotyö olisi siirtynyt hyvinvointialueelle, ei perusteluissa nähty tarvetta eikä syytä. Etsivää nuorisotyötä tarkasteltiin perusteluissa sen ennaltaehkäisevän työn näkökulmasta, nuorisotyön periaatteisiin perustuvana, yhteistyöstä sosiaalipalveluiden kanssa ja yleisesti palveluiden yhteistyön tärkeyden näkökulmasta.

Etsivä nuorisotyö – Tehokasta ennaltaehkäisevää työtä

Etsivä nuorisotyö nousi vastauksissa tehokkaana ennaltaehkäisevänä työnä. Työn keinojen katsottiin toimivan hyvin. Etsivän nuorisotyön tehtävinä nähtiin muun muassa löytää palveluiden ulkopuolella olevia nuoria, madaltaa kynnystä muihin palveluihin siirtymisessä ja saattaa palveluihin. Aineistossa etsivän nuorisotyön tehtäviä sanoitettiin juuri siten, miten etsivä nuorisotyö yleisesti määritellään (kts. Määttä & Piironen 2022; Paananen ym. 2022).

Jos etsivää nuorisotyötä ei olisi, heikentäisi se panelistien mukaan nuorten työllisyys- ja koulutusmahdollisuuksia niin alueellisesti kuin valtakunnallisesti. Tämän katsottiin tulevan tulevaisuudessa kalliiksi, jos nuoret eivät lopulta ole päässeet mukaan työelämään. Panelistit eivät tuntuneet näkevän nuorisotyötä ilman etsivää nuorisotyötä.

”Mielestäni nuorisopalveluiden ydin tulisi säilyttää kunnassa ja mahdollisimman lähellä nuoria. Etsivätoiminta tulisi olla peruspalvelua, jolla osaltaan pyritään ennakoimaan avun tarvetta, ja jopa sen syntymistä/pahenemista.” (Delfoi)

”Jos asiaa katsotaan vaikkapa työllisyyden näkökulmasta, niin ehkäisevään työhön kunnissa tulisi lisätä resursseja eikä viedä kauemmaksi. Meidän tulisi ehkäisevillä toimilla pyrkiä myös vahvistamaan ja varmistaa nuorten siirtymistä koulutukseen ja siitä avoimille työmarkkinoille ja luomaan uusia työpaikkoja. Työikäistä väestöä ei ole muutenkaan liikaa tulevaisuudessa kun tarkastellaan vaikka ikäjakaumaa.” (Delfoi)

Etsivä nuorisotyö – Perustuu nuorisotyön periaatteisiin

Etsivän nuorisotyön perustuminen nuorisotyön vapaaehtoisuuteen nousi Delfoin perusteluissa yhdeksi syyksi sille, miksi etsivä nuorisotyö ei voisi siirtyä toisen toimialan alle. Etsivä nuorisotyö lähtee nuoren omista toiveista. Tämänkaltaista nuoren omaan näkökulmaan perustuvaa otetta ei panelistien mukaan ole muissa toimialoissa tai palveluissa.

”Olennaista on se, ettei etsivä edusta mitään muuta palvelua kuin nuorisotyötä. Nuorisotyö saattaa palveluiden piiriin ja kulkee tarvittaessa rinnalla ja sanoittaa nuorelle palvelua ja palvelulle nuoren ääntä.” (Delfoi)

”Nuorisotyötä tehdään tulevaisuus suuntautuneesti, nuorten itsensä antamien tietoja pohjalta ja kohti nuoren itse määrittelemää hyvää tulevaisuutta. Näkökulma on erilainen sosiaalityössä ja etsivässä nuorisotyössä.” (Delfoi)

”Etsivä nuorisotyö on vapaaehtoista ja lähtee nuoren omista toiveistaan, näkisin sen tulevaisuudessakin vahvana nimenomaan nuorisotyön alla.” (Delfoi)

Etsivä nuorisotyö – Palveluiden saumattomuus

Yhtenä vahvana näkökulmana vastauksissa korostui yhteistyön merkitys sosiaalipalveluiden kanssa. Yhteistyötä on jo nyt sosiaalipalveluiden ja etsivän nuorisotyön kesken, ja sitä toivottiin olevan myös hyvinvointialueiden vakiinnutettua toimintansa. Delfoin perusteluissa mainittiin myös lait, jotka ohjaavat sosiaalityötä ja etsivää nuorisotyötä eri tavoin. Etsivän nuorisotyön sulautuminen osaksi sosiaalipalveluita oli jo tämän takia osan vastaajien mielestä mahdoton skenaario.

Eri palvelut kohtaavat samoja nuoria. Tämä näkökulma nousi Delfoin vastauksissa huomiona eri palveluiden roolien näkökulmasta. Panelistit pitivätkin erityisen tärkeänä päällekkäisyyksien karsimisen ja tahdon toimia yhteisesti. Monialainen yhteistyö pitäisi toimia ilman esteitä.

”Työnjakoa ja vastuita sekä tavoitteita tulee kuitenkin selkeyttää, jottei tehdä päällekkäistä tai ristiriitaista työtä. Niin kauan kuin kunnassa on lapsia ja nuoria on heille tarjottava sopivasti palveluita joko omana, alueellisena tai kumppanien kautta tuotettuna.” (Delfoi)

Etsivä nuorisotyö – Yleisesti etsivästä nuorisotyöstä

Vastausten perusteella nuorten palveluiden tulee säilyä kunnassa, lähellä nuoria. Se, miksi hyvinvointialueen toimijat olisivat vastaajien mielestä kaukana nuorista, ei vastauksista selvinnyt. Selkeää oli myös näkemys siitä, että etsivä nuorisotyö on nuorisotyötä ja sellaisena sen tulee pysyä. Vapaaehtoisuus ja etsivän nuorisotyön vapaus kohdata nuori ilman vaatimuksia oli panelistien mukaan tärkeää säilyttää myös jatkossa.

Työllisyyden näkökulmasta kuntapuolelle on tulossa isoja uudistuksia lähiaikoina, kun TE2024-uudistus tulee voimaan. Kunnat tulevat jatkossa vastaamaan niin työllisyyteen, koulutukseen ja elinkeinon liittyvistä kokonaisuuksista (Työ- ja elinkeinoministeriö 2023). Tähän liittyen yksi vastaajista loi oman tulevaisuuspolun vuodelle 2030.

”Etsivä nuorisotyö on nuorisolain mukaista toimintaa, ja sellaisena on pysynyt. Ensimmäisinä vuosina hyvinvointialueiden syntymisen jälkeen etsivä nuorisotyö

sai todella tehdä töistä sen eteen, että sai pidettyä roolinsa ja tehtävänsä ennallaan. Uudistuksen jälkeen ei heti saatu nuorten mielenterveyspalveluja toimiviksi eikä lievästi kehitysvammaisille nuorille ollut oikeanlaisia palveluja tarjolla. Tästä syystä etsivältä nuorisotyöltä odotettiin, että siellä pidetään huolta näistä nuorista ja etsivän rooli oli vähällä hämärtyä. TE2024- uudistus toi etsivään työhön lisää haastetta. Yhteistyö työllisyyspalvelujen ja etsivän työn kesken alkoi sujua aiempaa paremmin, kun työllisyyspalvelut siirtyivät kuntiin ja asiakasvirta etsivään työhön avautui. Vuonna 2030 tilanne on vakiintunut ja etsivä nuorisotyö on edelleen kunnassa tehden tiivistä yhteistyötä sekä hyvinvointialueen sosiaalitoimen ja kunnan työllisyyspalvelujen kanssa ohjaten nuoria heidän tarvitsemiinsa palveluihin.” (Delfoi)

Pienten kuntien nuorisotyön osaamistarpeet

Fokusryhmissä kysyttiin nuorisotyöntekijöiden osaamistarpeista vastaajien kunnissa. Mitä ne ovat tällä hetkellä ja mitä ne mahdollisesti voisivat olla tulevaisuudessa? Keskustelu kiinnittyi kuitenkin pitkälti tähän hetkeen. Fokusryhmäkeskustelut tehtiin ajankohtana, jolloin Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan oli kulunut noin kuukausi. Tämä osaltaan väritti keskustelua ja tarpeita.

Maailma muuttuu nopealla tahdilla, ja esimerkiksi keväällä 2022 käytyjen fokusryhmäkeskustelujen jälkeen uusimpana ilmiönä on tullut tekoäly. Tätä ei vielä fokusryhmien aikaan osattu nostaa keskusteluun. Tekoälyn oletetaan muuttavan maailmaa nopeastikin (kts. Pietikäinen & Silvén, 2023).

Fokusryhmissä tunnistettiin tarve vastata nopeasti muuttuvan maailman ilmiöihin ja tapahtumiin. Tärkeänä taitona nähtiin muutoksen haltuunotto ja kouluttautuminen tilanteiden mukaan. Fokusryhmään osallistuvista haastateltavista kuusi seitsemästä toimivat päällikkötehtävissä. He korostivat työnantajan vastuuta mahdollistaa jatkuva koulutus, johon pitää löytyä niin aikaa kuin rahaa.

Haastateltavat näkivät tärkeänä taitojen jakamisen työyhteisössä. Kaikkien työntekijöiden ei tarvitse osata kaikkea, mutta työyhteisöstä pitää löytyä kaikenlaista osaamista. Keskusteluissa nousi selvästi esille, että

on päälliköiden vastuu huolehtia taitojen monipuolisesta kehittämisestä. Fokusryhmissä ei ollut kuntia, joissa työntekijöitä olisi ollut vain yksi. Silloin johtamisen kysymys on erilainen taitojen jakamisessa. Seuraavat osaamistarpeet nousivat keskusteluissa esille.

Ympäristökasvatus ja -tietoisuus: Nämä teemat nähtiin tärkeänä osana nuorten elämää ja työntekijän taitona vastata niin heränneisiin kysymyksiin kuin opastaa toimimaan arjessa ympäristömyönteisesti.

Neuropsykiatristen ja mielenhyvinvointiin liittyvien haasteiden tunnistaminen: Vastaajat pitivät tärkeänä, että nuorisotyöntekijä voi tunnistaa syitä nuoren käyttäytymiselle. Tietoisuus asioista luo ymmärrystä. Kokemukset erilaisista neuropsykiatristen häiriöiden koulutuksista olivat hyviä. Myös nuorten tukemista stressinhallintaan liittyvissä asioissa olisi tärkeää osata.

Digiosaaminen: Perusmenetelmäosaamisen pitäisi olla jo kaikilla hallussa. Mutta tärkeää on myös osata ottaa haltuun uusia asioita, joita tulee jatkuvasti vastaan.

Kriisinhallinta: Nuorisotyöntekijän on tärkeää tietää kriisin sattuessa, miten voi tukea kriisissä olevaa nuorta ja miten tukea yhteisöä. Kriisinhallinta nähtiin myös kysymyksenä taidosta tunnistaa, milloin omat taidot eivät enää riitä käsittelemään nuorten kanssa asioita.

Hallinnollinen osaaminen: Nuorisotyöntekijälle tulee pienissä kunnissa yhä enemmän hallinnollisia tehtäviä. Tähän ei kuitenkaan ole aina osaa. Työnantajan pitäisi huomioida tämä osana koulutusta.

Työhyvinvointi: On tärkeää tietää, miten itsestä pidetään hyvä huoli. Fokusryhmässä puhuttiin myös työnohjauksesta. Työnohjauksen ei tarvitse nuorisotyössä olla tarvittaessa saatava palvelu, se voi olla myös osa työtä.

Nuorisotyö osa tulevaisuuden ratkaisuja

Nuorisotyötä lähdettiin tarkastelemaan tässä selvityksessä olemassa olevista kokonaisuuksista, joissa väitettiin tapahtuvan muutoksia. Perustelut kuviteltuihin tilannekuviin ja väitteisiin paljastivat pienten kuntien nuorisotyön työllä olevan selkeät raamit ja perusteet työhön. Nuorisotyötä ei noin vain muuteta osaksi muita toimialoja.

On kuitenkin nähtävillä muutoksia, joihin nuorisotyön tulee pienissä kunnissa suhtautua vakavasti. Nuorten määrän ja rahoituksen oletettu yleinen väheneminen ovat jo itsessään syitä, joiden voi nähdä vaikuttavan nuorisotyöhön tulevaisuudessa. Pienten kuntien nuorisotyö 2030 -selvitys antoi tästä viitteitä siinä kohdin, kun fokusryhmässä pohdittiin kunnan jatkossa rahoittavan nuorten hyvinvointia, mutta rahoituksen kohteena ei automaattisesti olisi nuorisotyö. Koulu nähtiin isona alustana, jonka kautta voidaan edistää monta nuoruuteen liittyvää kokonaisuutta.

Tällaista muutosta, jossa nuorten hyvinvointiin panostetaan koulun kautta, ei pidetty nuorten kannalta huonona. Eikä sen automaattisesti nähty heikentävän nuorisotyön roolia kunnassa. Mutta selvää oli, että nuorisotyön tulee seurata nuorten hyvinvoinnin rahoituksen suuntautumista ja olla valmis perustelemaan, miksi nuorisotyön tulee olla myös jatkossa osa ratkaisua nuorten hyvinvoinnin kysymyksissä.

Aineistosta on nähtävillä myös nuorisotyön aseman muutos kunnissa. Nuorisotyö oli otettu osissa kunnissa mukaan entistä paremmin kunnan hyvinvointisuunnitteluun. Kunnissa oli nähty nuorisotyön arvo ja merkitys osana kokonaisuutta.

”Vahvasti istutaan siellä pöydissä missä kaikki muutkin. Se on semmoinen positiivinen juttu ja näen sen semmoisena hyvänä asiana, että me ei olla tosiaan enää se puuhasteluporukka vaan meidät otetaan semmoisena ihan tasa-arvoisena ja tämmöiseen tulevaisuuteen katsovana porukkana.” (Fokusryhmä 1)

Nuorisotyön kohderyhmä on valtava: siihen kuuluvat kaikki kunnan alle 29-vuotiaat. Työn kuvaan kuuluvat ainakin palvelut vapaa-ajalla, palvelut kouluissa, etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta. Aineistosta nousee haaste saada koulutettuja työntekijöitä, tunnistetaan palkkauksen alhainen taso ja nähdään, että rahaa ei ole helposti saatavilla. Nuorisotyö on pienissä kunnissa ison tehtävän edessä haastavissa olosuhteissa. Sen vuoksi nuorisotyön kokonaisvaltainen näkyväksi tekeminen on edelleen tärkeä osa jokaisen työntekijän työtä.

Eräs panelisti kuvasi nuorisotyön roolia muuttuvassa kentässä:

”Ennaltaehkäisevän työn tarve ei varmasti vähene saati poistu tulevaisuudessakaan. Mutta myös nuorisotyöltä edellytetään toimia, jos halutaan että juuri nuorisotyö

pääsee toteuttamaan ennaltaehkäisevää työtä. Tulee lisätä tunnettavuutta. Nuorisotyössä on korkea aika määritellä yhteinen kieli, jolla puhutaan ja tehdään tunnetuksi työtä ja palveluja. Etsivän nuorisotyön kanssa ollaan pisimmällä, mutta puhutaanko esimesimerkiksi perusnuorisotyöstä vai avoimesta nuorisotyöstä ja mitä se pitikään sisällään? Jos me nuorisotyöntekijät emme pian opi määrittelemään palvelujamme ja kertomaan mitä teemme ja osaamme tehdä, ennaltaehkäisevän työn vaje tullaan paikkaamaan terapeuttien ja sosiaalityöntekijöiden voimin hyvinvointialueelta. Koska siellä ei TIEDETTY, että kunnassa on sellaista ammattiosaamista kuin nuorisotyö.”
(Delfoi)

Selvityksen lopputuloksena nuorisotyö näkyy verkoston kunnissa vahvana kunnallisena toimijana, jonka olemassaolosta tulee pitää huolta nyt ja tulevaisuudessa. Valtiovarainministeriön (2020, 14) julkaisussa Kunnat käännekohdassa? arvioidaan niiden kuntien olevan etusijalla, jotka pysyvät ennakoivasti varautumaan tuleviin muutoksiin. Väestönmuutokset tulevat muuttamaan kuntien tilanteita nykyisestä tulevaisuudessa.

Tuleviin muutoksiin on syytä varautua myös nuorisotyössä. Sekä yhdessä kunnan muiden toimialojen kanssa että yhteistyössä lähikuntien nuorisopalveluiden kanssa. Näin taataan yhdenvertaisempi mahdollisuus jokaiselle nuorelle tulevaisuuksien kunnissa.

LÄHTEET

Aalto, H.-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen M. 2022. (toim.) Tulevaisuudentutkimus tutuksi - Perusteita ja menetelmiä. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisuja 1/2022. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/handle/10024/153465> [Viitattu 15.9.2023].

Aalto, M. 2023. Välituntien erityisagentti. Helsingin Sanomat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009800669.html> [Viitattu 26.9.2023].

Linturi, H. & Kuusi, O. 2022. Tulevaisuuksia ennakoiva Delfoi-menetelmä. Teoksessa Aalto, H.-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. (toim.) Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisuja 1/2022. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 178–196. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/handle/10024/153465> [Viitattu 18.9.2023].

Kivijärvi, A., Kauppinen, E., Kiilakoski, T. & Leskinen, J. 2022. (toim.) Hidasta kasvua ja lisääntyviä vastuita – Kunnallinen nuorisotyö Suomessa 2021. Kanuuna-verkosto, Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 238. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/materiaalipankki/2022-06/Hidasta%20kasvua%2C%20lis%C3%A4%C3%A4ntyvi%C3%A4%20vastuita%20-%20Kunnallinen%20nuorisoty%C3%B6%20Suomessa%202021.pdf> [Viitattu 26.9.2023].

Määttä, M. & Piironen, M. 2022. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan anti ja näkymät kunnan monialaisessa yhteistyössä. Xamk kehittää. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/handle/10024/649929> [Viitattu 26.9.2023].

Nieminen, J. 2023. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö professionaalisenä pyrkimyksenä. Teoksessa Hännikäinen-Uutela, A.-L. & Penttinen, P. (toim.) Koulunuorisotyö. Xamk Oppimateriaalit 2. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 16–33. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-515-4> [Viitattu 26.9.2023].

Opetushallitus. 2023. Mitä on tutkintokoulutukseen valmentava koulutus (TUVA)? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-tutkintokoulutukseen-valmentava-koulutus-tuva> [Viitattu 4.9.2023].

Paananen, E., Piironen, M. & Uustalo, K. 2022. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.intory.fi/materiaalipankki/etsivan-nuorisotyon-kasikirja/> [Viitattu 26.9.2023].

Pietikäinen, M. & Silván, O. 2023. Miten tekoäly vaikuttaa elämäämme 2050-luvulla? Konenäön ja signaalianalyysin keskus. Oulun yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://jultika.oulu.fi/Record/isbn978-952-62-3686-5> [Viitattu 14.8.2023].

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2023. TE-palvelut 2024-uudistus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://tem.fi/te-palvelut-2024-uudistus> [Viitattu 15.8.2023].

Valtiovarainministeriö. 2020. Kunnat käännekohdassa? Kuntien tilanekuvia 2020. Helsinki: Valtiovarainministeriö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162061> [Viitattu 5.9.2023].

NUORISOTYÖ LAPIN PIENISSÄ KUNNISSA

KENTÄN PUHEENVUORO: PIENTEN KUNTIEN NUO- RISOTYÖSTÄ LAPPILAISESSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Marja Hanni & Susanna Lammassaari

Lappi poikkeaa toimintaympäristöltään suuresti monesta muusta alueesta. Lapin maakunnassa on 21 kuntaa, joista useimmat ovat maaseutumaisia ja pinta-alaltaan laajoja mutta asukasmäärältään pieniä. Lappi on pinta-alaltaan lähes yksi kolmasosa koko Suomen pinta-alasta, kun taas väestömäärä on ainoastaan noin kolme prosenttia koko maan väestöstä. Suomen ympäristökeskuksen vuonna 2018 tekemän kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan lähes koko Lappi lukuun ottamatta Rovaniemen kaupunkikeskusta ja Kemi-Tornio-seutua on harvaan asuttua maaseutua (Suomen ympäristökeskus 2020).

Kuntaliiton mukaan mediaanikunnan koko on 5 879 asukasta ja puolet eli 154 kuntaa on asukasmäärältään alle mediaanin. Vastaavasti 15 suurinta kaupunkia on asukasluvultaan 68 000–664 000. (Kuntaliitto 2023.) Lapin kunnista väkimäärältään selvästi suurimpana erottuu Rovaniemi 63 000 asukkaallaan, Kemissä ja Torniossa on kummassakin noin 20 000 asukasta. Kaikki muut kunnat ovat selvästi pienempiä, ja alle 5 000 asukkaan kuntia Lapissa on 13. Asukasmäärältään pienimmässä kunnassa, Pelkosenniemellä, on alle tuhat asukasta. Lapin mittakaavassa pieni kunta tarkoittaa reilusti alle 10 000 asukkaan kuntaa, kun esimerkiksi nuorisotyön osaamiskeskus Kanuuna määrittelee alle 40 000 asukkaan kunnat pieniksi kunniksi.

Lapin ja koko Suomen pinta-alaltaan suurin kunta Inari on kooltaan yli 17 000 neliökilometriä. Kaikki Lapin kunnat Kemiä ja Keminmaata lukuun ottamatta ovat pinta-alaltaan yli tuhat neliökilometriä. Asutus on harvaa, yhdellä maaneliökilometrillä asuu keskimäärin vain 1,9 ihmistä. Lapin harvimmin asutuissa kunnissa Utsjoella, Enontekiöllä ja Savukoskella asuu keskimäärin vain 0,2 asukasta neliökilometrillä. Koko Suomessa väestötiheys on noin 18 asukasta neliökilometrillä ja tiheimmin asutussa maakunnassa, Uudellamaalla, asuu 188 asukasta neliökilometrillä.

Kaikissa Lapin kunnissa tehdään nuorisotyötä. Vaikka yhteistyö kuntien välillä olisi usein järkevää, sitä vaikeuttavat kuntien väliset pitkät etäisyydet ja vähäinen tai olematon julkinen liikenne. Nuorisotyön palveluiden, esimerkiksi etsivän nuorisotyön, tarjoaminen yhteistyössä naapurikunnan kanssa on käytännössä mahdotonta, koska työntekijän työaika kuluu suurelta osin kulkemiseen paikasta toiseen.

Välimatkat kuntien sisälläkin ovat pitkät. Esimerkiksi Enontekiöllä nuorisotyöntekijä matkaa kuntakeskus Hetasta yli 170 km päästäkseen pitämään kerhoa Kilpisjärven kylälle. Vastaavasti Utsjoen kuntakeskuksesta on Karigasniemen kylälle matkaa noin 130 km. Jos Utsjoen etsivä nuorisotyöntekijä lähtee nuoren kanssa tutustumaan uuteen opiskelupaikkaan Rovaniemelle, matkaa kertyy yhteen suuntaan yli 450 kilometriä. Esimerkkejä voisi jatkaa loputtomiin. Digitaalisten välineiden ja toimintamuotojen kehittyminen antaa paljon mahdollisuuksia nuorisotyölle harvan asutuksen ja pitkien etäisyyksien Lapissa, mutta lähikontakteja ne eivät korvaa.

Nuorena valinnan edessä

Oppilaitosverkosto on Lapissa harva. Yhtä lukuun ottamatta kaikista Lapin kunnista löytyy vielä tällä hetkellä lukio, mutta muuten toisen asteen ammatilliset opiskelumahdollisuudet keskittyvät pääosin Rovaniemelle ja Kemi-Tornio-seudulle. Nuoret joutuvat tekemään ammatinvalintaa, koulutusta ja asumista koskevia ratkaisuja jo hyvin nuorena ja niissä tilanteissa nuorisotyö voi olla tärkeä tuki.

Monet nuoret joutuvat muuttamaan jo 16-vuotiaana pois kotoa opiskelemaan toiselle paikkakunnalle, jossa ei useinkaan ole tuttua, turvallista aikuista. Tähän tarpeeseen vastaa osaltaan opiskelupaikkakunnan nuorisotyö, erityisesti etsivä nuorisotyö. Kaikki nuoret eivät ole halukkaita ja valmiita muuttamaan kauas pois kotoaan. Osa joutuukin tekemään sen vastentahtoisesti, mikä lisää riskiä keskeyttää opinnot. Jos käy niin, ettei elämä uudella paikkakunnalla alakaan sujua ja nuori palaa takaisin kotikuntaan, nuorisotyö voi ottaa paluumuuttajan tukensa piiriin. Tässä on yksi syy siihen, miksi on niin tärkeää, että etsivää nuorisotyötä ja nuorisotyötä yleensä tehdään jokaisessa kunnassa. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä myös nuorten työpajoja on alettu hyödyntää entistä enemmän tunnistettuina oppimisympäristöinä. Jos uhkana on ollut, että nuori keskeyttäisi opinnot kokonaan, hänelle on voitu räätälöidä opinnotavotteiseen opiskeluun.

Pohjoisen alueen nuoret tietävät, että he joutuvat muuttamaan pois kotiseudultaan opiskelun tai viimeistään työn perässä. Heillä on ymmärrys ja tietoisuus ystävyyssuhteiden väliaikaisuudesta ja lähtemisen välttämättömyydestä. (Tomi Kiilakoski 2016; ks. myös Romakkaniemi ym. 2018; Vaattovaara 2015). Niiden nuorten, joiden koti on lähellä toisen ja kolmannen asteen oppilaitoksia, ystävyys- ja perhesuhteet eivät samalla tavalla katkea nuoruuden tai ehkä koko elämän aikana. Heillä sama lapsuuden kaveriporukka voi pysyä koossa parhaimmillaan läpi koko elämän ja toimia tärkeänä turvaverkkona vaihtelevissa elämäntilanteissa. Pohjoisen nuorten ammatinvalintaa ja koulutusta koskeviin ratkaisuihin vaikuttavat kotiseudun ja asuinpaikan kaltaiset rakenteelliset tekijät tulisikin ottaa paremmin huomioon esimerkiksi koulutuspolitiikassa, koska ne voivat eriarvoistaa nuoria ja altistaa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle ajautumiseen.

Nuorisotyön resurssien rajallisuus

Pienissä kunnissa nuorisotyön palvelut koostuvat usein pääasiassa kunnan järjestämistä palveluista. Toki seurakunta tekee ansiokasta nuorisotyötä monessa kunnassa ja järjestöistä esimerkiksi 4H:lla on toimintaa sivukylissäkin. Pienistä kunnista kuitenkin useimmiten puuttuvat nuorille palveluita tarjoavat hankkeet, työntekijävetoiset järjestöt ja muut nuorille palveluita tuottavat toimijat. Etsivällä nuorisotyöllä voi olla ongelmia nuoren ohjaamisessa hänen tarvitsemaansa palveluun, koska pienessä kunnassa ei välttämättä ole vaihtoehtoja mihin ohjata. Nuorten työpaja-toiminta on joissakin kunnissa ainoa lähipalvelu tuen tarpeessa olevalle nuorelle ja ainoa paikka, johon nuori voidaan ohjata. Muiden palveluiden puuttuessa, etäännyessä tai osa-aikaistuessa nuorisotyölle tulee nuorta kannatteleva tehtävä siihen asti, kunnes apu ja tarvittava palvelu löytyy.

Lähipalveluiden saatavuuden erot kaupunkimaisten ja maaseutumaisten kuntien välillä

Kuva 1. Nuorelle tarjolla olevat lähipalvelut voivat erota paljon riippuen siitä, minkä kokoisessa kunnassa nuori asuu.

Saattaa olla, että kunnassa on varattu nuorisotyöhön henkilöresurssia hyvin niukasti, jopa vähemmän kuin yksi henkilötyövuosi. Usein työntekijöillä on vastuullaan useampi kuin yksi työ- tai virkatehtävä. Kun tähän lisätään kuntien haastava taloustilanne, nuorisotyön valtionavustuksilla on hyvin suuri merkitys. Valtio tukee kunnan nuorisotyötä paitsi nuorten lukumäärän mukaan lasketulla valtionosuudella myös erityisavustuksin, jotka kohdistuvat etsivään nuorisotyöhön, nuorten työpajatoimintaan, nuorisoalan kehittämiseen sekä lasten ja nuorten harrastustoimintaan. Myös koulussa tehtävää nuorisotyötä on tuettu parina viime vuotena valtionavustuksin. Avustustyössä kuntien hyvin erilaiset toimintaympäristöt tulee ottaa aina huomioon. Yksi valtakunnallinen toimintamalli ei toimi samalla tavalla suuressa tai keskikokoisessa kaupungissa saati sitten pienemmässä maaseutumaisessa kunnassa.

Pienen kunnan nuorisotyöntekijä moniohjuksena

Pienissä kunnissa yksi ja sama ihminen hoitaa kaikkia eri nuorisotyön osa-alueita, kun isommassa kunnassa on monta työntekijää, joiden kesken voidaan jakaa erikoistumistehtäviä ja aihealueita. Pienen kunnan ainoan nuorisotyöntekijän täytyy siis yrittää pysyä ajan tasalla niin ennalta ehkäisevästä päihdetyöstä kuin kulttuurisesta, digitaalisesta ja kouluissa tehtävästä tai vaikkapa tehostetusta nuorisotyöstä. Tarkastelemalla nuorisotyön osaamiskeskus Kanuunan (2023) eri [verkostojen listaa](#) ([nuoriso-kanuuna.fi/](#)) saa hyvän käsityksen siitä, mihin kaikkeen pienen kunnan ainoan nuorisotyöntekijän pitäisi pystyä osallistumaan sekä mistä kaikis-

ta eri nuorisotyön osa-alueista ja teemoista hänen pitäisi pysyä vähintään ajan tasalla. Toisaalta monitoimisuus voidaan nähdä tietyiltä osin myös vahvuutena, sillä katsantokanta asioihin ja toimialojen välisiin raja-aitoihin on toisenlainen, tiedonkulun ongelmia on vähemmän ja nuorten ohjaus palvelusta toiseen on sujuvaa ja välitöntä.

Pienimmissä, alle 5 000 asukkaan kunnissa harvoin on edes pelkkää nuorisopalveluiden yksikköä ja henkilöstöä, vaan puhutaan laaja-alaisemmin esimerkiksi vapaa-aikatoimesta. Nuorisotyön rinnalla ainoalla nuorisotyöntekijällä voi olla esimerkiksi liikuntaan ja kulttuuriin liittyviä työtehtäviä. Kun työntekijät kunnissa ovat niin sanottuja ”moniohjuksia”, heillä on hyvin rajallisesti aikaa käytettävissä nuorisotoimen asioihin ja esimerkiksi koulutuksiin ja tilaisuuksiin osallistumiseen.

Kuntien nuorisotyön henkilö- ja talousresurssien rajallisuuden lisäksi pitkät välimatkat asettavat omat haasteensa koulutuksiin ja lähitilaisuuksiin osallistumiselle. Lapin aluehallintovirastossa tämä pyritään huomioimaan keskittämällä koulutusta ja ajankohtaisia aiheita samaan asiayhteyteen ja tilaisuuteen. Alueelliset nuorisotyöpäivät ovat keränneet koolle alueen nuorisotyön toimijat kerran vuodessa lähes sataprosenttisesti. Myös nuorisotyöntekijöiden etäosallistuminen tilaisuuksiin on ollut Lapin alueella mahdollista jo kauan ennen koronaviruspandemiaa.

Lapin nuorisotyön rekrytointihaasteet ja työntekijöiden vaihtuvuus

Lapin nuorisotyössä näkyy yhä enemmän työvoimapula. Avoimiin työpaikkoihin ei ole helppoa saada työntekijöitä. Alaa haastaa myös suuri työntekijöiden vaihtuvuus. Usein muualta Suomesta tullaan hakemaan kokemusta ja ehkä nauttimaan Lapin luonnon tarjoamista mahdollisuuksista, mutta melko pian palataan takaisin omille kotiseuduille. Ehkä palaaminen takaisin parempien palveluiden äärelle houkuttelee, mutta myös työskentely-ympäristö pienessä kunnassa poikkeaa monella tapaa suuremmista paikkakunnista ja organisaatioista.

Ammattikorkeakoulutasoisen nuorisotyön koulutuksen lopettaminen Torniossa vaikeutti huomattavasti nuorisotyöntekijöiden rekrytointia Lappiin. Nuorisotyö ei myöskään kilpaile palkoilla, vaikka kunnissa ja järjestöissä tehdään erittäin tärkeää ja merkityksellistä ennalta ehkäisevää, yhteisöllisyyttä ja sosiaalista osallisuutta edistävää työtä ja autetaan ja tuetaan nuoria elämässä eteenpäin löytämään itsensä ja oma polkunsaa. Monet

nuorisotyön ammattilaiset suuntaavatkin sote-puolen tehtäviin, joissa palkka on jonkin verran parempi.

Miltä pienten kuntien nuorisotyön tulevaisuus näyttää?

Nuorisotyö ja kunnat elävät tällä hetkellä isojen rakenteellisten muutosten ja uudistusten keskellä. Vuoden 2023 alussa perustettiin hyvinvointialueet ja seuraava iso uudistus tulee olemaan TE-uudistus, jossa työllisyyspalvelut siirtyvät kuntien järjestämisvastuulle ja alueellisesti isompien yhteistoiminta-alueiden hartioille. Samaan aikaan pidemmän aikavälin väestöennusteet näyttävät lähes kaikille Suomen kunnille miinusta ja punaista, kun lapsia syntyy vähemmän ja yhä suurempi osa väestöstä ikääntyy. Tämä väestön vanheneminen ja väheneminen tulee näkymään ensimmäisenä etenkin pienissä kunnissa ja harvaan asutuilla alueilla. Lapissa muutosta on tapahtunut jo koko 2000-luvun ajan ja nyt muu Suomi tulee perässä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö järjesti Kasvatus, opetus ja koulutus muroksessa -seminaarin maaliskuussa 2023. Tilaisuudessa käytiin läpi väestökehityksen kansallista tilannekuvaa ja sen vaikutuksia kuntien järjestämiin lasten ja nuorten palveluihin. Suomessa on suuri määrä kuntia, joiden kohdalla joudutaan pohtimaan nykyisenkaltaisen palveluverkon supistamista tai ainakin toimintojen järjestämistä uudella tavalla. (OKM 2023.) Koulun ja varhaiskasvatuksen ohella tämä tulee vaikuttamaan varmasti myös nuorisotyöhön. Yhdeksi ratkaisuksi tarjotaan kuntien välistä yhteistyötä, mutta Lapissa se on hyvin haastavaa, ellei mahdotonta pitkien välimatkojen vuoksi. Erittäin tärkeää olisi huomioida alueiden ja kuntien erilaisuus ja mahdollistaa enemmän paikallisia toteutusvaihtoehtoja. Nuorisotyö yhdessä kunnan muiden kasvatuksen ja opetuksen peruspalveluiden kanssa on sellaista lähipalvelua, jota ei voi siirtää nettiin tai naapurikuntaan. Vaikka nuoria olisi kunnassa vähän, ovat he sitäkin tärkeämpiä. Nuorisotyöllä tulee olemaan jatkossakin tärkeä nuorten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukeva hyvinvointitehtävä. Näin varmistetaan, että jokainen nuori pysyy mukana.

LÄHTEET

Kanuuna. 2023. Yleistä Kanuunan nuorisotyön ammattilaisille suunnatuista kehittämisketoista. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.nuorisokanuuna.fi/fi/yleista> [viitattu 20.3.2023].

Kiilakoski, T. 2016. I am Fire but my Environment is the Lighter. A Study on Local-ty, Mobility and Youth Engagement in the Barents Region. The Finnish Youth Research Society. Internet publications 98. Helsinki: Finnish Youth Research Society, Finnish Youth Research Network. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/i_am_fire_but_my_environment_is_the_lighter.pdf [viitattu 28.3.2023].

Kuntaliitto. 2023. Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot. WWW-dokumentti. Päivitetty 31.3.2023. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/kuntaliitto/tietotuotteet-ja-palvelut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumäärät-ja-vaestotiedot> [viitattu 3.4.2023].

OKM. 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön Kasvatus, opetus ja koulutus murroksessa -seminaari 13.3.2023. WWW-dokumentti ja seminaarin tallenne. Saatavissa: [Kasvatus, opetus ja koulutus murroksessa -seminaari 13.3.2023 - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#) [viitattu 4.5.2023].

Romakkaniemi, M., Lindh, J. & Laitinen, M. 2018. Nuorten aikuisten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa. Helsinki: Kela. PDF-dokumentti. Saatavissa: [Nuorten aikuisten osallisuus ja sosiaalinen kuntoutus Lapissa \(helsinki.fi\)](#) [viitattu 28.3.2023].

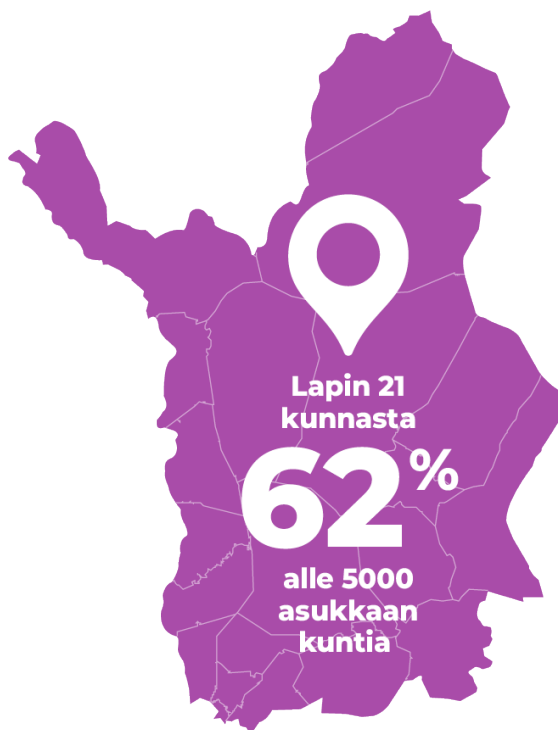
Suomen ympäristökeskus. 2020. Kaupunki-maaseutu-alueuokitus 2018. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21/2020. WWW-dokumentti. Julkaistu 29.5.2020. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/315440> [viitattu 3.4.2023].

Vaattovaara, V. 2015. Elämänkulku ja toimijuus: Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990–2011. Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/61995> [viitattu 28.3.2023].

KOKEMUKSIA NUORTEN PALVELUIDEN SAATAVUUDESTA JA NUORISOTYÖN ROOLISTA LAPIN PIENISSÄ KUNNISSA

Marja Moisala

Lappi on nuorten palveluiden järjestämisen näkökulmasta toimintaympäristö, jossa korostuvat asukasluvultaan pienet ja harvaanasutut kunnat. Lapin kaikista 21 kunnasta 13 eli 62 prosenttia on alle 5 000 asukkaan kuntia. Lapin kunnista vain kolmessa asuu yli 10 000 asukasta. (Suomen nuorisotyön tilastot.) Useat Lapin kunnat ovat maantieteelliseltä kooltaan suuria, jolloin pitkät välimatkat ovat arkipäivää. Tämä haastaa erityisesti nuorten mahdollisuuksia saavuttaa palveluita, kun julkinen liikenne toimii heikosti tai puuttuu kokonaan.

Kuva 1. Lapin pienten kuntien määrä

Viime vuosikymmenten rakennemuutokset ovat vieneet monet palvelut maaseudulta entistä kauemmaksi. Lisäksi julkisen liikenteen väheneminen alkoi hankaloittaa kulkemista 1990-luvulla ja sama kehitys on edelleen käynnissä. (Hartikainen 2016.) Palveluiden saavutettavuus on kaupunkialueilla hyvä, mutta erityisesti harvaanasutulla maaseudulla se heikkenee voimakkaasti ja näiden alueiden nuoret ovat jääneet osin palveluiden ulkopuolelle (Kantanen ym. 2020). Esimerkiksi Itä-Suomen maaseutumaisten kuntien nuoret kokevat palvelutarjonnan niukaksi tarpeeseen nähden (Penttinen & Ronkainen 2018).

Aluepolitiikan näkökulmasta on viime vuosikymmeninä ollut käynnissä eriarvoistavaa kehitystä, jossa erityisesti toisen asteen koulutusmahdollisuuksia on köyhdytetty varsinkin Pohjois- ja Itä-Suomessa. Nuorten asuinpaikka vaikuttaa siihen, kuinka laajat valinnan mahdollisuudet heillä on rakentaa omaa tulevaisuuttaan. (Käyhkö 2016, 76.) Tästä huolimatta alueellinen yhdenvertaisuus on kuitenkin kirjattu eri lakeihin ja strategioihin.

Perustuslaissa edellytetään muun muassa samaa kohtelua asuinpaikasta riippumatta alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumiseksi. Samoin Euroopan unionin nuorisostrategiassa 2019–2027 linjataan eurooppalaiset nuorisotavoitteet ja -arvot. Strategian kuudennessa kohdassa tuodaan esiin, että on tärkeää turvata yhtäläiset mahdollisuudet sekä kaupungeissa että maaseudulla asuville nuorille. Tavoitteena on *”luoda olosuhteet, jotka mahdollistavat nuorille kykyjensä toteuttamisen maaseutualueilla”*.

Päämääränä on muun muassa tarjota maaseutualueilla asuville nuorille yhtäläiset julkisten palveluiden, asumismahdollisuuksien ja datayhteyksien saatavuus varmistamalla maaseudun infrastruktuuri. Toimintoja hajasijoittamalla nuorten kanssa ja nuorten toimesta tuetaan heidän osallisuuttaan ja paikallisyhteisöjä. Päämääränä on myös varmistaa yhtäläinen pääsy korkeatasoiseen koulutukseen maaseutualueiden nuorille. (Euroopan unionin virallinen lehti 2018.)

Strategisista linjauksista huolimatta palveluiden saatavuus maaseutumaisissa kunnissa ei ole käytännössä parantunut. Hyvinvointialueisiin siirtyminen on myllertänyt palveluiden järjestämisen logiikkaa. Pienissä kunnissa asuu kuitenkin nuoria, joilla on oikeus saada palveluita. Tässä artikkelissa tarkastellaan nuorten palveluiden saatavuutta Lapin pienissä kunnissa perustuen nuorisotyöntekijöiden kokemuksiin. Palveluiden saatavuuden lisäksi huomio kiinnittyy nuorisotyön rooliin kuntien palvelukokonaisuuden luomassa toimintaympäristössä. Lopuksi esitetään

näkökulmia nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi Lapin pienissä ja harvaanasutuissa kunnissa.

Aineiston kerääminen

Artikkelissa vastataan kysymyksiin, miten nuorisotyöntekijät kokevat nuorten palveluiden saatavuuden, miten se vaikuttaa nuorisotyön tehtäviin ja miten Lapin pienten kuntien nuorten hyvinvointia tulisi tukea. Haastatteluihin pyrittiin valitsemaan erityyppisiä Lapin pieniä alle 8 000 asukkaan kuntia maantieteellisen sijoittumisen ja koon perusteella.

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla Lapin pienten kuntien nuorisotyötä tekeviä tai tehneitä henkilöitä. Mahdollisuudesta osallistua haastatteluihin tiedotettiin ensin Lapin aluehallintoviraston virtuaalikaheveilla. Yhdestä kunnasta ilmoitauduttiin haastatteluihin. Tämän jälkeen lähetettiin henkilökohtainen haastattelupyyntö sähköpostitse kuuteen eri Lapin kuntaan, joista kahdesta tuli myöntävä vastaus.

Haastateltavina oli yhteensä viisi henkilöä kolmesta kunnasta. Haastateltavat tarkastelivat tutkimuskysymyksiä monipuolisesti erityisesti perusnuorisotyön ja etsivän nuorisotyön kautta. Haastattelut toteutettiin keväällä 2023 videopuheluna teemahaastatteluina, ja niiden kesto oli noin 45 min. Yhdestä kunnasta kaksi työntekijää osallistui samaan haastatteluun. Muut haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin. Analyysi toteutettiin sisällönanalyysejä hyödyntäen.

Nuorten palveluiden saavutettavuus kunnissa

Haastattelujen aluksi haastateltaville näytettiin listaus nuorten palveluista, jotka olivat nousseet esille Lapin pienten kuntien nuorisotyön yhteistyökumppaneina syksyn 2022 aineistonkeruussa. Käsiteltäviä palveluita olivat koulut ja oppilaitokset, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä työllisyyspalvelut. Haastateltavia pyydettiin antamaan arvosana 1–5 sen perusteella, kuinka hyvin palveluita on saatavilla kunnan nuorille. Arvosanat vaihtelivat 2 ja 4- välillä. Arvosanojen keskiarvo oli 2,7.

Kokemukset eri palveluiden saatavuudesta vaihtelivat paljon sekä kunnan sisällä että kuntien välillä. Vaihtelua esiintyi myös sen suhteen, minkä ikäisten nuorten kanssa vastaajat pääasiassa työskentelivät. Peruskoululikäisten kohdalla tarpeelliset palvelut koettiin olevan yleisesti ottaen paremmin saatavilla, kuin nuorten aikuisten. Tämä johtuu pitkälti siitä, että jokaisessa kunnassa on peruskoulu, johon kaikki nuoret pääsevät maksuttomalla koulukyydillä.

Peruskoulussa kuraattorin ja kouluterveydenhuollon palveluiden koettiin toimivan pääsääntöisesti hyvin. Vähäisen oppilasmäärän koettiin lujittavan yhteisöllisyyttä, kun jokainen oppilas on mahdollista tuntea hyvin. Tuuva-Hongisto ym. (2016) kuvaa koulua Itä-Suomen syrjäseuduilla asuvien nuorten tärkeimmäksi hyvinvointipalveluksi ja usein myös ainoaksi sellaiseksi. Monet maaseutunuoret ovatkin peruskoulussa, joka pienentää kuntien välistä koulutuspalvelukuilua (Penttinen & Ronkainen 2018). Peruskoulun jälkeen maaseudun nuorten tilanne opiskelupaikkojen suhteen kuitenkin muuttuu radikaalisti.

Syrjäkylien nuoret ovat tyypillisesti heikommassa asemassa koulunkäyntimahdollisuuksien suhteen juuri **toisen ja kolmannen asteen koulutustarjonnan** keskittyessä kasvukeskuksiin (Tuuva-Hongisto ym. 2016). Suuri osa tutkimukseen osallistuneiden Lapin kuntien nuorista lähtee peruskoulun jälkeen toiselle paikkakunnalle opiskelemaan, koska kotoa käsin kulkeminen kouluun on pääsääntöisesti mahdotonta pitkien välimatkojen takia. Vaikka joissain tapauksissa julkinen liikenne mahdollistaisikin toisella paikkakunnalla opiskelun, tulisi koulupäivistä kohtuuttoman pitkiä päivittäisen matkustusajan takia.

Sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon palveluiden välillä koettiin olevan paljon eroja tutkimuksessa mukana olleiden kuntien välillä. Joissain kunnissa nämä palvelut olivat erittäin hyvin saatavilla ja aikoja sai nopeammin kuin suuremmissa kaupungeissa. Toisissa kunnissa taas koettiin olevan selvää työntekijävajasta. Kaikissa kunnissa esimerkiksi terveystaluita ei ollut saatavilla päivittäin tai jonot ovat hyvin pitkät, jolloin ajan saaminen on haastavaa.

Kaikissa tarkastelluissa kunnissa oli kuitenkin yhteistä se, että **mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä psykologin palvelut** koettiin saatavuudeltaan huonoiksi. Mielenterveyspalvelut näyttäytyvät nuorille riittämättöminä myös valtakunnallisesti tarkasteltuna muun muassa aluehallintoviraston vuonna 2019 teettämän kuntakyselyn mukaan (Tormalainen 2020). Ilmiö ei siis rajoitu vain pohjoisen pieniin kuntiin, vaan on valtakunnallisesti tiedostettu puute palveluiden saatavuudessa.

Lapin pienissä kunnissa mielenterveys- ja päihdepalveluihin kuvattiin olevan hankala päästä ja jonojen olevan pitkiä. Yhdessä kunnista psykologi käy kunnassa muualta vain kerran kuussa. Myös terapiapalveluihin pääsy voi muodostua nuorelle haastavaksi. Pahimmassa tapauksessa matkaa palveluun voi olla reilusti yli 100 kilometriä, jolloin kulkemisesta palveluun voi muodostua jo taloudellinen kysymys. Palvelu voi tällöin jäädä käyttämättä, vaikka se olisi ratkaiseva askel nuoren eteenpäin menemisessä.

Työllisyyspalveluiden saatavuus koettiin kohtalaiseksi kaikissa tarkasteltavissa kunnissa. Yhdessäkään tarkasteltavassa kunnassa ei ollut TE-toimistoa. Virkailijan tapaaminen kasvokkain vaatii siis toisessa kunnassa asioimista. Yhdessä tarkastelun kohteena olevista kunnista virkailija on tavattavissa pyynnöstä. Käytännön kuitenkin koettiin nostavan kynnyistä palvelun käyttöön erityisesti nuorten kohdalla.

”Työkkärin toimistoa ei ole, mutta virkailija on tavattavissa pyynnöstä. On myös digitaalinen palvelu, mutta moni haluaisi nähdä ihmisen. Jos palvelu on tilattavissa, ei nuoret rupea ketään henkilöä tilaamaan ja saapumaan tänne sitä varten.”

”Mistä tämä henkilö tulee, kun hänet tilaa?”

”En tiedä itseasiassa.”

Työllisyyspalveluiden virtuaalisen asiointin koettiin toimivan etsivän nuorisotyöntekijän näkökulmasta hyvin ja virkailijan tavoittaa sitä kautta nopeasti. Kaikkia nuoria digitaalinen palvelu ei kuitenkaan palvele parhaalla mahdollisella tavalla.

”Ei ole paikkaa mihin mennä, moni ei tiedä virtuaalisesta palvelusta ja se on kahden lukitun oven takana. Sinne pitää pyytää pääsy. Palvelut olisi paremmin saatavilla, jos sinne voisi kävellä avoimesta ovesta sisään edes kerran viikossa klo 9–15.”

Palveluiden saatavuus ei takaa aina saavutettavuutta

Pelkkä palvelun saatavuus kunnassa ei kuitenkaan takaa palvelun yhdenvertaista saavutettavuutta kunnan kaikille nuorille. Lapin pienissä kunnissa välimatkat kuntien sisällä ovat suuret ja palvelut keskittyvät pääsääntöisesti kuntakeskuksiin. Välimatkat nousivat haastatteluissa suurimmaksi eriarvoistavaksi tekijäksi palveluiden saavutettavuuden näkökulmasta.

”Ikä tai nimi ei ole este, että saisi palvelua. Ainut on matka ja sitä on vaikea sanoa, onko se eriarvosta vai ei.”

Digitaalisissa palveluissa välimatka palveluun ei ole eriarvoistavana tekijänä. Sen sijaan valmiuksissa digitaalisten palveluiden käyttöön on nuorten välillä havaittu eroja. Erityisesti etsivän nuorisotyön piirissä olevilla nuorilla kuvattiin haastatteluissa olevan hankaluuksia digitaalisten palveluiden käytössä. Niille nuorille, joille lukemisessa, kirjoittamisessa ja keskittymisessä on haasteita, digitaaliset palvelut ovat vaikeasti saavutettavissa.

Henkilökemiat voivat myös nousta pienellä paikkakunnalla esteeksi palvelun saavutettavuudessa. Tiettyä palvelua on tarjoamassa yleensä vain yksi henkilö. Jos kyseinen henkilö ei ole nuoren mieleen, palvelu jää helposti käyttämättä kokonaan. Pienten kuntien nuorilla ei ole mahdollisuutta vaihtaa auttavaa ammattilaista sellaiseen, jonka kanssa yhteistyö sujuu ja tarvittavan luottamuksen rakentaminen onnistuu. Pelkät ajalliset resurssit eivät riitä palvelun saavutettavuuden takaamisessa, vaan pienen kunnan työntekijöiltä vaaditaan suurta taitoa kohdata erilaiset ja eri elämäntilanteissa olevat nuoret.

Niissä kunnissa, joissa käytännössä koko nuorten ikäluokka muuttaa perusopetuksen jälkeen muualle toisen asteen opintoihin, palveluiden puuttuminen ei tule näkyväksi. Peruskouluun integroidut palvelut, kuten terveydenhuolto, kuraattori ja psykologipalvelut toimivat pääsääntöisesti hyvin. Palveluiden heikko saatavuus tai puuttuminen kokonaan koskettaa vahvimmin koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevia nuoria. Toisin sanoen palveluiden huono saavutettavuus vaikuttaa erityisesti niihin nuoriin, jotka tarvitsisivat palveluita kaikista eniten pysyäkseen yhteiskunnassa mukana.

Nuorisotyön ja harrastusten saavutettavuus

Haastatteluihin osallistuneet nuorisotyön ammattilaiset arvioivat oman kuntansa nuorisotyön olevan nuorille hyvin tai kohtalaisesti saavutettavissa. Niissä kunnissa, joissa nuorisotyön koettiin olevan hyvin saavutettavissa, nuorisotyön eri muotoja järjestettiin resursseihin nähden monipuolisesti ja nuorisotilan kuvattiin olevan auki riittävän myöhään myös viikonloppuisin.

Välimatkat nostettiin kuitenkin jokaisessa kunnassa suurimmaksi haasteeksi myös nuorisotyön saavutettavuuden kannalta. Yksi haastateltavista kuvasi nuorten määrän vähentyneen ja enemmistön nuorista asuvan kirkonkylän ulkopuolella. Syrjäkylillä asuvilla nuorilla ei koettu olevan tasavertaista mahdollisuutta osallistua pelkästään kuntakeskuksessa järjestettäviin nuorisotyön palveluihin. Vanhempien halukkuus kyyditä nuoria nuorisotilalle ratkaisee nuoren mahdollisuuden osallistua nuorisotyöhön (ks. myös Tuuva-Hongisto ym. 2016).

Liikkuvan nuorisotyön mahdollisuuksia on pohdittu kunnissa, mutta resurssien ei aina koettu riittävän työmuodon järjestämiseen. Syrjäkylien nuoret asuvat hajallaan ympäri maantieteellisesti laajaa kuntaa, jolloin yhteen tai kahteen tiettyyn paikkaan meneminen ei vielä tuo nuorisotyötä kovinkaan monen nuoren saataville. Toisaalta sivukylillä pidettävien kerhojen kuvattiin olevan suosittuja niissä tapauksissa, kun niitä järjestettiin.

Ohjatun harrastustoiminnan järjestämisessä nuorisotyöllä ja seurakunnalla on pienissä kunnissa suuri rooli. Järjestötoiminnan määrä ja sisällöt vaihtelevat paljon kunnittain. Yhden kunnan osalta järjestötoiminta keskittyi pelkästään liikuntaharrastuksiin, kun taas toisessa liikuntajärjestöt puuttuivat kokonaan. Näissä kunnissa nuorisotyö paikkaa järjestökentän jättämiä alueita pyrkimällä järjestämään toimintaa, mitä muuten ei ollut saatavissa.

”Tiloja olisi, mutta ammattitaitoinen henkilökunta, joka osaisi vetää jotain, puuttuu.”

Välimatkat ovat haaste myös ohjattuun harrastustoimintaan osallistumisessa, kun julkista liikennettä ei ole. Maksuttomien koulukyyditysten ansiosta peruskoulu on kuitenkin paikka, jonka kaikki nuoret saavuttavat. Kaikissa tarkastelluissa kunnissa oli otettu käyttöön Harrastami-

sen Suomen malli. Sen tarkoituksena on mahdollistaa perusopetukseen osallistuvalla nuorella maksuton ja mieluisa harrastus ennen tai jälkeen koulupäivän. Osallistuminen harrastukseen on nuorelle vapaaehtoista. (Nuorisolaki 2016/1285.) Vuonna 2023 aluehallintovirastot myönsivät Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen yhteensä 17 miljoonaa euroa avustusta 262 kunnan alueella tapahtuvaan toimintaan (Harrastamisen Suomen malli).

Haastatteluun osallistuneissa kunnissa Harrastamisen Suomen mallin turvin on pystytty järjestämään enemmän koulupäivien jälkeen sijoittuvaa harrastustoimintaa. Toimintaa ovat järjestäneet samat tahot, jotka järjestävät myös muuta harrastustoimintaa kunnassa. Järjestöt ovat olleet mukana toiminnan järjestämisessä niissä kunnissa, joissa järjestöjä ylipäättänsä on. Joissain kunnissa toimintaa on järjestetty vain kunnan nuorisotyön ja opettajien toimesta.

Suurimpana tekijänä harrastuksiin osallistumisessa kuvattiin olevan koulukyydin saaminen. Kolmesta tarkastelussa olleesta kunnasta yksi tarjosi koulukyydin kotiin harrastuksen jälkeen. Kahdessa kunnassa koulukyydin menettää, jos jää harrastukseen koulun jälkeen. Tällöin ainoana mahdollisuutena päästä kotiin on vanhempien kyyti harrastuksen jälkeen julkisen liikenteen puuttuessa. Näissä kunnissa Suomen harrastuksen mallin mukaisesti järjestettyyn kerhotoimintaan osallistumisen koettiin olevan heikkoa.

”Harrastuksen malli pyörii ja on koulun jälkeisiä kerhoja, mutta niihin ei oikein jäädä. Kävijämäärät vaihtelee ja on vähäisiä, vaikka nuorten toiveiden mukaisesti on esimerkiksi bändikerho. Aika moni on kauempaa, eikä kunta tarjoa kyytiä kerhon jälkeen, kun menisi kunnan omaan piikkiin. Se vie osan osallistujista, jos vanhemmat ei kuskaa.”

Pohjois-Lapin seutukunnan nuorista 87 prosenttia on kertonut heillä olevan jokin harrastus. Valtakunnallinen vastaava luku on 90 prosenttia. Puolet Pohjois-Lapin seutukunnan harrastamattomista nuorista kertoivat kyydin puutteen olevan merkittävä syy olla harrastamatta. Kolmas osa vastaajista kulkee harrastuksiin aikuisen kyydillä ja vain prosentti julkisilla kulkuvälineillä. 61 prosenttia nuorista ilmoitti merkittäväksi tekijäksi harrastamattomuuteen ohjatun harrastustoiminnan tai harrastuspaikan puutteen lähialueelta. Vapaa-aikatutkimuksen perusotoksessa vastaava luku oli 41 prosenttia. (Salasuo ym. 2023.)

Ohjatun harrastustoiminnan valikoima on luonnollisesti pienissä kunnissa pienempi kuin kaupungeissa. Toisaalta kuntien ympäristöä ja erityispiirteitä hyödynnetään vapaa-ajan vietossa hyvin. Ulkoilureitistöjä rakennetaan, ja paikalliset nuoret voivat saada alennettuun hintaan kausikortin paikalliseen laskettelukeskukseen. Kaikissa kunnissa näin ei kuitenkaan ole, jolloin turistikeskuksissa asuvilla nuorilla voi olla kapeat mahdollisuudet harrastuksiin. Omaehtoista tekemistä on tarjolla paljon, mutta kaikki on ”turistihinnoissa”. Omaehtoinen harrastaminen on joka tapauksessa isossa roolissa nuorten vapaa-ajan vietossa. Moni nuorista kuuluu esimerkiksi metsästysseuraan. Talvella aikaa käytetään kelkkailuun ja kesällä mopoiluun.

”Nuorten kesäharrastukset ovat sellaisia, ettei välttämättä tarvita järjestöä ympärille. Kalastetaan ja veneillään, uidaan. Moni omistaa poroja ja ovat niissä toiminnoissa mukana.”

Nuorten omaehtoisen harrastamisen yleisyys voi olla yhtenä selittäväenä tekijänä sille, että Vapaa-aikatutkimuksessa 2020 asuinympäristöllä ei havaittu juurikaan vaikutusta nuorten harrastavuuteen. Maaseutu ympäristöissä asuvat nuoret ovat myös tyytyväisempiä vapaa-aikaansa kuin kaupunkilaiset nuoret. (Salasuo ym. 2021.) Armila (2016, 72) nostaa esiin näkökulman, että syrjäseuduilla niukkuuden keskellä elävät nuoret eivät tietoisesti halua niitä asioita, joihin heillä ei ole pääsyä. On turha haluta asioita, joihin ei ole asuinpaikasta johtuvia realistisia mahdollisuuksia.

Nuorisotyön rooli pienessä kunnassa

Tutkimukseen osallistuneissa kunnissa oli havaittavissa puutteita palveluiden ja harrastusten saatavuudessa. Erityisesti palveluiden heikko saatavuus kosketti koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria. Koulukyydin piirissä olevilla nuorilla oli monesti heikommat mahdollisuudet saavuttaa niitä palveluita ja harrastuksia, jotka tapahtuvat koulupäivän ulkopuolella.

Haastateltavien kanssa pohdittiin, vaikuttaako palveluiden puute nuorisotyön tehtäviin heidän omassa kunnassaan. Aineistosta nousi erityisesti kolme nuorisotyön rooliin vaikuttavaa näkökulmaa:

1. Terapia- ja psykologipalveluiden heikon saatavuuden heijastuminen nuorisotiloille

2. Pakotettuun lähtemiseen tarvittavien valmiuksien tukeminen nuorisotyön tehtävänä
3. Kasvokkaisen tuen antaminen nuorille digitaalisten palveluiden käytössä

Terapia- ja psykologipalveluiden heikko saatavuus nousi nuorisotyön rooliin vaikuttavana tekijänä esiin vahvimmin nuorisotiloilla pääsääntöisesti työskentelevien kokemuksissa. Yhdessä haastattelussa nuorisotiloilla käyvistä nuorista valtaosan kuvattiin olevan heikommassa asemassa olevia. Nuoret tarvitsevat paljon tukea ja läsnäoloa. Tuen puuttumisen muiden palveluiden kautta koettiin heijastuvan nuorisotiloilla nuorten oireilemisena eri tavoin. Nuoret hakevat vain itseensä kohdistuvaa huomiota ja läheisyyttä nuorisotyöntekijältä aiempaa enemmän. Tämän haastateltava ajatteli johtuvan koulupsykologin puutteesta.

Kahdenkeskiset keskustelut ovatkin lisääntyneet haastateltavien mukaan nuorisotiloilla viime vuosina. Tämä taas vaatisi nuorisotiloille lisää ammattitaitoista henkilöstöä. Tyypillisesti nuorisotilalla on vain yksi nuorisotyöntekijä ja nuoria voi olla 30. Tällöin yksilöllisen ajan ja keskustelutuen antaminen nuorille ei ole mahdollista. Muita nuoria ei myöskään voi jättää keskenään siksi aikaa, kun yhden nuoren tarpeet vaatisivat vetäytymistä sivummalle henkilökohtaisten asioiden käsittelemiseksi. Kuulo ja näkösuojattu tiloja ei välttämättä edes ole käytettävissä nuorisotiloilla.

”Ennaltaehkäisevä nuorisotyö on tekemisen ja harrastuksen tarjoamista, mutta ollaan myös akuuteissa tulipaloissa. Nuorisotila on matalan kynnyksen paikka, jossa nuori ehkä kertoo ongelman ekaa kertaa. Ero nykyään on se, että näitä nuoria on niin paljon. Pääpaino työnkuvasta alkaa olla tulipaljon sammuttelussa.”

Haastateltavat totesivat, että keskusteluapu kuitenkin sopisi nuorisotyön rooliin, kunhan se ei lipsahda mielenterveyden ammattilasten osaamiskentälle. Yksi haastateltavista painotti, että nuorisotyön ensisijainen rooli on tarjota nuorille mahdollisuuksia ja tekemistä vapaa-ajalle turvallisten ja ammattitaitoisten ohjaajien kanssa.

”Nuorisotyö pitäisi pysyä sellaisena, mihin se on tarkoitettu. On askelluspinta, muttei välttämättä se toimintapinta, missä tehdään sitä niin syvää työtä, mitä me nyt tehdään, kun paikataan vajeita. Oltais tukea ja turvaa ja uudelleen ohjataan.”

Toinen haastateltava taas koki, että keskusteluavun antaminen sopii hyvin nuorisotyön rooliin ja osaamista siihen lähtökohtaisesti on. Osaamista on myös mahdollista hankkia tarvittaessa lisää kouluttautumalla. Yhteistä kummankin näkökulman esittäneiden kokemuksissa kuitenkin oli se, ettei nuorisotyön tämänhetkisillä resursseilla ole mahdollista tukea nuoria nuorisotiloilla riittävästi.

Lähtemiseen tarvittavien valmiuksien tukeminen peruskouluikäisten kanssa nousi esiin yhtenä pienen kunnan nuorisotyön erityispiirteenä. Osalle nuorista lähtemistä voivat rajoittaa taloudelliset resurssit ja puuttuva uskallus. Mieluisen koulupaikan saamisen toisessa vaakakupissa painaa riskit pakotetusta varhaisesta itsenäistymisestä. (Käyhkö 2016.) Haastateltava kuvasi, että kotoa lähteminen toisen asteen opintoihin aiheuttaa monille nuorille ristiriitaisia tunteita.

”Toisaalta haluavat lähteä isompaan maailmaan, toisaalta on iso pelko, pärjäävätkö 15-vuotiaina.”

Osalla nuorista on mahdollisuus hakea opiskelemaan paikkakunnalle, jossa on sukua. Asuntolat ja asuntolaohjaajat voivat nousta pienten paikkakuntien nuorille merkittävään rooliin itsenäistymisen tukena. Pienen kunnan nuorisotyön tehtävissä lähtemisen pakko näkyy itsenäistymisen taitojen painottamisena yhdeksäsluokkalaisten kanssa. Etsivässä nuorisotyössä kontakti nuoriin on pystyttävä luomaan jo peruskoulun aikana, jotta nuoret voivat olla yhteydessä etsivään tarvittaessa myös opiskelupaikkakunnalta.

Tyypillisemmin Lapin pienissä kunnissa asuu myös 16–28-vuotiaita nuoria, jotka tarvitsevat TE-palveluita ja Kelan palveluita. Niissä tapauksissa, kun nämä palvelut ovat saatavissa lähinnä virtuaalisesti, etsivän nuorisotyön roolissa korostuu kasvokkainen kohtaaminen ja nuorten auttaminen digitaalisten palveluiden kanssa.

”-- en haluaisi ottaa mitään ”kaikkien palveluiden kasvot” viittaa harteilleni. Kun kaikki palvelut menevät verkkoon, suuri osa ihmisistä kuitenkin tarvitsee ihmisen auttamaan palveluiden käyttämisessä.”

Haastateltava nosti esiin, että etsivän asiakkailla lukihäiriö ja neuroepätyypillisuus ovat yleisiä. Tällöin järjestelmien käyttäminen esimerkiksi hakemusten tekemiseksi on haastavaa. Tämä asiakasryhmä hyötyisi lähipalveluista paljon. Digitaalisten ratkaisujen roolina tulisivatkin olla palvelui-

den täydentäminen, ei kokonaan korvaaminen. Suurelle osalle nuorista arjen kannalta on merkityksellistä kasvokkaiset kohtaamiset ja palveluihin osallistuminen paikan päällä. (Kantanen ym. 2020.)

Määttä (2021) on tehnyt myös havainnon etsivän nuorisotyön roolista puuttuvien palveluiden paikkaajana. TE-palveluiden etäännyminen pieniltä paikkakunnilta on myös heikentänyt etsivän nuorisotyöntekijän ja TE-virkailijan yhteistyötä. Toisaalta palveluita hoitavien virkailijoiden puuttuminen näkyy etsivän roolissa kunnan monialaisessa yhteistyössä. Haastateltava kuvasi työnkuvaansa liittyvän paljon myös muiden ammattilaisten auttamista juuri Kelan ja työvoimatoimiston asioissa, kun kunnassa ei ole kyseisiä virkailijoita. Roolin koettiin kuitenkin sopivan etsivän rooliin, sillä tavoitteena on samojen nuorten auttaminen.

Suurina viimeaikaisina nuoriin kohdistuvina muutoksina on ollut oppivelvollisuuden pidentyminen ja hyvinvointialueiden käynnistyminen. Haastateltavilta kysyttiin, onko nämä muutoksen näkyneet heidän työssään ja onko se mahdollisesti vaikuttanut nuorisotyön rooliin tai tehtäviin kunnassa.

Oppivelvollisuuden piteneminen ei ole näkynyt haastateltavien kuntien nuorisotyössä. Hyvinvointialueiden tulo on sen sijaan vaikeuttanut terveystalouden saamista joissain kunnissa, mutta se ei ole vielä heijastunut nuorisotyön tehtäviin. Sen sijaan yhdessä kunnista hyvinvointialueelle siirtyminen on vaikuttanut nuoriin kesätyöpaikkojen vähenemisenä, sillä hyvinvointialueelle siirtyneet tehtävät eivät ole enää tarjolla kesätyöpaikoiksi. Voidaan kuitenkin todeta, että näiden kuntien kohdalla kyseiset rakennemuutokset eivät ole ainakaan vielä vaikuttaneet nuorisotyön tehtäviin.

Nuorten hyvän elämän edistäminen pienissä kunnissa

Kuntien ja nuorten palvelukokonaisuuden tavoitteena tulisi olla nuorten hyvän elämä edistäminen. Haastateltavien kanssa pohdittiin toimenpiteitä palvelukokonaisuuden järjestämiseksi niin, että se tukisi kunnan nuorten hyvinvointia mahdollisimman hyvin. Pohdinnalle asetettiin lähtökohdaksi tilanne, jossa käytettävissä olevat resurssit ja valta päätöksistä eivät nousisi esteeksi mahdollisimman hyvän lopputuloksen saavuttamiseksi.

Pohdinnat keskittyivät kolmeen eri kokonaisuuteen:

1. Mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden riittävä resursointi
2. Julkisen liikenteen järjestäminen
3. Asumisen tuki toisen asteen opintojen suorittamiseksi

Mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden riittävän resursoinnin koettiin olevan avainasemassa nuorten hyvinvoinnin edistämisessä. Se on myös oleellinen osa palvelukokonaisuutta nuorisotyön roolin ja tehtävän kannalta. Palveluiden puute heijastuu nuorisotyöhön, joka johtaa nuorisotyön liukumisen yhä enemmän kohti korjaavaa työtä. Nuorisotyön tehtävää aidosti ennaltaehkäisevänä palveluna pidettiin tärkeänä. Jos nuorisotyön resursseja joudutaan käyttämään yhä enemmän korjaavaan työhön muiden palveluiden paikkaamiseksi, ennaltaehkäisevä työ uhkaa loppua kunnasta kokonaan.

Palveluiden saatavuus ei itsessään vielä riitä, vaan palveluiden tulee olla myös saavutettavissa. Merkittävä saavutettavuuden este Lapin pienissä kunnissa on julkisen liikenteen puutteet. Tämä koskettaa myös nuorisotyön ja harrastusten saavutettavuutta. Myös esimerkiksi Weckströmin ym. (2023) selvitys saamelaislasten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisesta nostaa esiin julkisten kulkuvälineiden puutteista johtuvat haasteet palveluiden käytössä, harrastuksiin osallistumisessa ja vapaa-ajan vietossa kavereiden kanssa.

Määtän (2021) tutkimuksessa etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan aluekoordinaattorit nostivat esiin nuorten liikkumisen haasteet palveluihin osallistumisessa. Ratkaisuina liikkumisen ongelmiin esitettiin taksi-kortteja sekä koulubussien ja postiautojen parempaa hyödyntämistä palveluihin pääsemiseksi. Kulkemisen ongelmat ovat siis valtakunnallisesti tiedostettu palveluiden saavutettavuutta heikentävä tekijä kaupunkikeskusten ulkopuolella asuvien nuorten kohdalla. Lapin pitkien välimatkojen toimintaympäristössä julkisen liikenteen puuttuminen konkretisoituu vahvasti nuorten mahdollisuuksiin valita palveluiden käytön lisäksi vapaa-ajan viettotavoistaan.

Kolmantena teemana nuorten hyvää elämää ja valinnan mahdollisuuksia haastaa erityisesti toisen asteen opiskelumahdollisuuksien vähyys tai puute kokonaan nuoren omalla paikkakunnalla. Haastateltujen nuorisotyöntekijöiden puheesta nousi esiin huoli niistä nuorista, joilla ei ole tarvittavia arjenhallinnan ja itsenäistymisen valmiuksia muuttaa yksin vieraalla paikkakunnalla peruskoulun jälkeen. Nuoria kuitenkin koskettaa lähtemisen pakko riippumatta siitä, haluaisivatko he asua kotiseudullaan (Tuuva-Hongisto ym. 2016).

Oppivelvollisuuden pidennyttä lähtemisen pakko on saanut entistä voimakkaamman merkityksen. Yhteiskunnan velvoittaessa toisen asteen opintoihin, pienten paikkakuntien nuorille on taattava yhdenvertaiset mahdollisuudet selviytyä oppivelvollisuudesta. On ristiriitaista, että nuorten koulutuksen ulkopuolelle jäämisestä ollaan samaan aikaan huolissaan, kun kehittämisen politiikalla vaikeutetaan nuorten kouluttautumista keskittämällä erityisesti ammattioppilaitokset kasvukeskuksiin (Käyhkö 2016).

Oppilaitosten yhteydessä toimivat asuntolat ja asuntolaohjaus asettuvat merkittävään rooliin pienten paikkakuntien nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta. Asuntolaohjauksen järjestäminen on nykyisellään mielletty oppilaitoksen tehtäväksi. Ohjauksen resursoinnissa ja laadussa on paljon eroja eri asuntoloiden välillä. Asuntolaohjaus tulisi nähdä entistä kokonaisvaltaisempänä nuorten hyvinvoinnin tukena, jota tulisi toteuttaa entistä moniammatillisemmin. Nuoren hyvinvoinnista vastaa ensisijaisesti kunta. Nyt vastuun on ajateltu olevan lähinnä oppilaitoksilla.

Nuorisotyön onnistumisen mittarit pienissä kunnissa

Lapissa nuorilla on pääsääntöisesti pitkä matka palveluihin. Matkat ovat pitkiä myös nuorisotyöllä niiden nuorten luo, jotka eivät saavuta palveluita muuten. Välimatkat ja muun palveluverkoston aukot vaikuttavat nuorisotyön rooliin pienissä kunnissa tehden siitä keskeisen nuorten palvelun. Pienten ja harvaanasuttujen kuntien toimintaympäristö tulee huomioida, kun linjataan valtakunnallisista mittareista nuorisotyön tuloksekkuuden osoittamiseksi.

Esimerkiksi etsivän nuorisotyön asiakkuudet voivat olla pidempiä, koska ei ole mitään muuta tahoja, jonne nuoren voisi ohjata. Kunnallinen perusnuorisotyö taas näyttelee keskeistä roolia ohjatun harrastustoiminnan järjestäjänä muiden toimijoiden puuttuessa. Nuorisotyön saavutettavuuden alueellista yhdenvertaisuutta toteuttava nuorisotyöntekijät siirtyvät kymmeniä kilometrejä sivukylille nuorten luokse järjestämään toimintaa. Nämä kaikki vievät aikaa.

Tällöin nuorisotyön ainoaksi onnistumisen mittariksi ei voida asettaa tulospohjaista lukua kohdattujen nuorten määrästä suhteessa käytettyyn aikaan. Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys kunnan nuorten hyvän elämän edistämiseksi voi kuitenkin olla tulevaisuudessa yhä keskeisem-

pi. Nuorisotyön pyrkimystä edistää pienten ja harvaanasuttujen kuntien alueellista yhdenvertaisuutta ja nuorten osallisuutta on arvostettava korkealle, kun muiden palveluiden järjestämisen logiikka suosii lähinnä isoja kaupunkeja.

LÄHTEET

Armila, P. 2016. Hylkysyrjäläisnuorten arjen rytmit ja piirit. Teoksessa Armila, P., Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.) Reunamerkintöjä hylkysyrjästä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. 60–73.

Euroopan unionin virallinen lehti C 456. Tiedonantoja ja ilmoituksia 18.12.2018. 61. vuosikerta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=EN> [Viitattu: 1.11.2022].

Harrastamisen Suomen malli. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://harrastamisensuomenmalli.fi/tietoa/> [Viitattu: 24.5.2023].

Hartikainen, E. 2016. Keskustelun keskellä syrjä: syrjäseutukeskustelu Suomessa vuodesta 1945. Teoksessa Armila, P., Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.) Reunamerkintöjä hylkysyrjästä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. 23–40.

Kantanen, M., Lehtonen, O., Moisala, M., Polak, A. & Ronkainen, R. 2020. Toimintasuosituksset: nuorten palvelujen alueellinen tasa-arvo vaatii panostuksia. Teoksessa Moisala, M. (toim.) Paikkariippumattomuus tulevaisuuden nuorten palveluissa maaseudulla. Xamk tutkii 14, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 122–125. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-242-9> [Viitattu: 22.2.2023].

Käyhkö, M. 2016. Kotoa pois pakotetut? Syrjäseutujen nuorten toiselle asteelle siirtyminen ja koulutuksen alueellinen eriarvoisuus. Teoksessa Armila, P., Halonen, T. & Käyhkö, M. (toim.) Reunamerkintöjä hylkysyrjästä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 178. 74–96.

Määttä, M. 2021. Tavoitteena nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön alueellinen yhdenvertaisuus. Xamk kehittää 148, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-332-7> [Viitattu: 22.2.2023].

Nuorisolaki 1285/2016.

Penttinen, P. & Ronkainen, J. 2018. Itä-Suomen maakuntien nuoret – palveluiden paitsiossa vai paalupaikalla? Teoksessa Gissler, M., Kekkonen, M. & Känkänen, P. (toim.) Nuoret palvelujen pauloissa - Nuorten elinolot-kirja. THL, NTV, Nuorisoasian neuvottelukunta. 34–45. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137198/THL_TEE030_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 6.4.2023].

Salasuo, M., Lehtonen, K. & Tarvainen, K. 2023. Nuoruuden pohjoisin ulottuvuus. Teoksessa Salasuo, M., Lehtonen, K. & Tarvainen, K. (toim.) Nuoruuden pohjoisin ulottuvuus. Tutkimus Pohjois-Lapin seutukunnan ja saamelaiseen yhteisöön identifioituvien lasten ja nuorten vapaa-ajasta ja harrastamisesta. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 75. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja nro 182 Kenttä. 9–75. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorten-vapaa-aikatutkimukset/nuoruuden-pohjoisin-ulottuvuus-tutkimus-pohjois-lapin-seutukunnan-ja-saamelaiseen-yhteisoon-identifioituvien-lasten-ja-nuorten-vapaa-ajasta-ja-harrastamisesta/> [Viitattu: 4.9.2023].

Salasuo, M., Tarvainen, K., Myllyniemi, S. 2021. Tilasto-osio. Teoksessa Salasuo, M. (toim.) Harrastamisen äärellä. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 68. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja nro 161 Kenttä. 31–136. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/julkaisut/nuorten-vapaa-aikatutkimukset/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020/> [Viitattu: 21.4.2023].

Suomen nuorisotyön tilastot. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisotilastot.fi/> [Viitattu: 20.1.2023].

Tormulainen, A. 2020. Kunnissa nuorten palvelujen tila osin huolettaa. Huomioita nuorisobarometrin ja kuntien peruspalvelujen arvioinnin vertailusta. Teoksessa Berg, P. & Myllyniemi, S. (toim.) Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja nro 157 Kenttä. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 67. 135–144. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2020/> [Viitattu: 21.4.2023].

Tuuva-Hongisto, S., Pöysä, V. & Armila, P. 2016. Syrjäkyltien nuoret – unohdetut kuntalaiset? Kunnallisalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 99.

Weckström, E., Kekkonen, K. & Kekkonen, O. 2023. "Kiva että juuri minä saan opiskella tätä kieltä ja se on osa kulttuuriani" Saamelaislasten hyvinvointi ja oikeuksien toteutuminen. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2023:1. Lapsiasiavaltuutetun toimisto & kansallinen lapsistrategia 2023. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-291-2>. [Viitattu: 22.2.2023].

KENTÄN PUHEENVUORO: ONNELLISIA LUONNOSTAAN – NUORISOTYÖTÄ PITKIEN VÄLIMATKOJEN TUNTURI-LAPISSA

Heidi Pouttu

Maanantai-aamuna kello kahdeksan alkaa nuorisopalveluiden tiimitapaaminen. Tiimitapaaminen järjestetään Muonion kunnan nuorisotalo Tippalassa. Tapaaminen on tärkeä osa nuorisopalveluiden toimintaa, ja siihen osallistuu koko nuorisopalveluiden henkilökunta: nuorisosihteeri, nuorisotyöntekijä, koulunuorisotyöntekijä ja etsivä nuorisotyöntekijä. Tiimipalaveri järjestetään viikoittain. Sen tarkoituksena on käydä läpi arkisia käytännön asioita, muistutella tulevista tapahtumista sekä keskustella mieleen jääneistä viikon tapahtumista. Tapaaminen on tärkeä myös siksi, että henkilökunta työskentelee kolmessa eri yksikössä kirkonkylän alueella. Nuorisotyöntekijä työskentelee puolet työajastaan kirjastossa kirjastovirkailijana ja koulunuorisotyöntekijä taas kunnan ainoassa yhtenäiskoulussa ala- ja yläasteilla. Tiimitapaamisessa keskustellaan myös nuorten ajankohtaisista asioista: joskus lisääntyneestä päihteiden käytöstä, toisinaan taas tulevien kesäleirien ohjelmasisälöstä.

Muonio on pieni 2 300 asukkaan kunta Tunturi-Lapissa. Kunta sijaitsee noin seitsemänkymmentä kilometriä pohjoiseen niin Levistä kuin Ylläkestä. Nuo edellä mainitut maamerkit ovat paremmin isolle yleisölle tuttuja. Muonion rajanaapureita ovat pohjoisessa Enontekiö, idässä Kittilä ja etelässä Kolari. Kunnan länsirajaa pitkin virtaa rajaväylä, joka erottaa Suomen ja Ruotsin toisistaan. Maantieteellinen sijainti asettaa merkittävät reunaehdot niin nuorisotyölle kuin myös kaikelle elämälle. Pitkien välimatkojen Lapissa koulunuorisotyö tosiasiallisesti tavoittaa kaikki kunnan lapset ja nuoret. Myös digitaalinen nuorisotyö ja jalkautuminen ovat tärkeitä työmenetelmiä. Lähes kuusikymmentä prosenttia kaikista peruskoululaisista kuuluu koulukuljetuksen piiriin ja asuu kunnan sivukylissä, jopa 50 kilometrin päässä kirkonkylästä. Julkista liikennettä ei ole juurikaan, palveluita on saatavilla vain rajallisesti ja lähin keskussairaalakin sijaitsee melkein 300 kilometrin päässä. Siitä huolimatta tai ehkä juuri

siitä syystä ”olemme onnellisia luonnostaan” niin kuin kunnan virallinen slogankin kertoo.

Nuorisotyö on monipuolista, parhaimmillaan tekijöidensä näköistä palveluntuotantoa ehkä kunnan suorapuheisimmalle kohderyhmälle. Jos nuorisotalon aukioloajat eivät miellytä, palaute on välitön ja suora. Se on myös nuorisotyön suola. Aina on kehitettävää toimintaa ja pysyttävä kehityksen aallonharjalla. Sitten kun onnistutaan, tulee myös kehuja ja kiitosta. Elinehto pienessä kunnassa on se, että ihmiset hyödyntävät matalla kynnyksellä toistensa vahvuuksia. Tämän vuoksi nuorisosihteeri on joskus kirjastolla toteuttamassa lasten talvipäivää tai vaihtoehtoisesti koulukuraattori paistamassa lätyjä nuorisotalon teemaillassa. Kun koko kunnan työntekijämäärä on noin kahdeksankymmentä siistijöistä opettajiin, on todennäköistä, että monet tuntevat toisensa. Kun ihmiset ympärillä ovat tuttuja, on työn tekeminen yhdessä vaivatonta ja arkipäiväistä.

Nuorisotyötä toteutetaan monia erilaisia työmenetelmiä hyödyntäen ennen kaikkea yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita pienessä kunnassa ovat tietenkin kunnan muut palvelut, paikkakunnan yhdistykset ja yritykset, seurakunta sekä naapurikunnat. Kun tuntuu, etteivät omat resurssit riitä, voi kysyä apua ja tukea kollegoilta ympäröivistä kunnista. Tulevaisuuden suunnitelmia ovat yhteinen disko Enontekiön kunnan kanssa ja Tunturi-Lapin kuntien nuorisovaltuustojen yhteinen koulutustapahtuma. Arkinen yhteistyö näkyy myös etsivän nuorisotyön yhteishankkeessa, jota on toteutettu Enontekiön kanssa työparitoimintana jo yli kymmenen vuoden ajan.

Vuosina 2018–2020 kunnat kokosivat voimansa ja sanoittivat lappilaista nuorisotyötä yhteistyössä kahdeksantoista kunnan kanssa LappiNYT-nimisessä hankkeessa. Lapin kuntien yhteisen hankkeen tarkoituksena oli kirkastaa perusnuorisotyön sanomaa sekä sanoittaa tehtyä työtä niin paikallisiin kuin valtakunnallisiin tarkoituksiin. Hanke yhdisti kuntia ja auttoi pienten kuntien työntekijöitä verkostoitumaan. Hankkeen lopputuloksena laadittiin lappilaisen perusnuorisotyön suunnitelma. Hankkeeseen sitoutuminen vaati Muonion kunnalta useita tuhansia ajettuja kilometrejä hanketapaamisiin Rovaniemelle, Tornioon ja Ranualle. Pitkien välimatkojen vuoksi tulee kuitenkin olla valmiita liikkumaan, jotta voidaan osallistua, kehittää ja kurkottaa tulevaisuuteen yhdessä muiden kanssa.

Maanantaiaamuisten tiimitapaamisen jälkeen arki jatkuu. Etsivä nuorisotyöntekijä lähtee läheiselle lintutornille tapaamaan asiakastaan nuotiolla keitetyn nokipannukahvin äärelle. Koulunuorisotyöntekijä suorittaa

välituntihiihtoa yläkoululaisten kanssa. Nuorisotyöntekijä valmistautuu avoimeen nuorteniltaan, johon odotetaan noin viittäkymmentä osallistujaa aina kolmetoistavuotiaista täysi-ikäisiin nuoriin. Avoimessa nuortetillassa suunnitellaan yhdessä nuorten kanssa tulevaa kaupunkireissua Tornioon ja ensi viikon ruokalistaa nuorteniltoihin. Nuorisosihteeri viimeistelee tällä hetkellä työpöydällä olevat nuorten työsetelihakemukset ja lähtee illaksi kirjastolle toteuttamaan lasten talvipäivää sivistyspalveluiden henkilökunnan kanssa

LAPIN PIENTEN KUNTI- EN NUORISOTYÖN YHTEIS- KUNNALLINEN TEHTÄVÄ MONIALAISISSA YHTEISTYÖSSÄ

Marja Moisala

Nuorisotyö on ala, joka kaikessa monipuolisuudessaan on usein ulkopuolelta katsottuna hankalasti määrittyvä. Valtaosa tietää, mitä toimintoja nuorisotyö kunnissa nuorille järjestää. On helppo hahmottaa, että jonkun on pidettävä nuorisotilaa auki ja että se on nuorille varmasti positiivinen asia. Erilaiset nuorisotyön järjestämät tapahtumat ja kerhot saavat aikuisten hiljaisen hyväksynnän soveliaana vapaa-ajan harrastuksena nuorille. Osa on kuullut myös etsivästä nuorisotyöstä, joka tietää suurella todennäköisyydellä vastauksen nuorten palveluihin liittyviin kysymyksiin.

Kysyttäessä, mikä on nuorisotyön merkitys kunnan nuorten hyvinvoinnille ja sitä kautta koko yhteiskunnalle, oikeita käsitteitä on vaikeampi löytää. Toimintaan orientoitunut nuorisotyö on toisinaan käsitteellisesti kaukana nuorisopoliittisesta hallinnon kielestä. Nuorisotyön yhteiskunnallinen merkitys on tärkeää sanallistaa esimerkiksi silloin, kun on tarvetta perustella nuorisotyön resursseja kunnan päätöksentekoon tai käydä moniammatillisessa yhteistyössä keskustelua kunnan palveluiden yhteensovittamiseksi. Sanoittamistyö luo vakaan pohjan nuorisotyön tiedolla johtamiselle hyvinvointialueiden luomassa rakennemuutoksessa.

Artikkelissa tarkastellaan Lapin pienten kuntien nuorisotyön yhteiskunnallista tehtävää, monialaisia yhteistyöverkostoja ja nuorisotyön asemoitumista osaksi monialaista palvelukokonaisuutta. Tulokset perustuvat monivaiheiseen aineistonkeruuseen, joka toteutettiin osana Simossa, Muonioissa, Inarissa ja Kemijärvellä syksyllä 2022 järjestettyjä tilaisuuksia. Aineistoa oli tuottamassa yhteensä 52 nuorisotyön ammattilaista 14 Lapin kunnasta. Artikkelissa avataan aineistonkeruun eri vaiheet tulosten esittelyn yhteydessä.

Lapin nuorisotyön yhteiskunnallinen tehtävä

Aineiston keruun ensimmäinen vaihe koski Lapin pienten kuntien nuorisotyön yhteiskunnallisen tehtävän sanoittamista. Aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä ennen tilaisuuksia. Kysely toimi samalla ennakoitehtävänä osallistujille, ja siinä oli mahdollista myös kertoa toiveista tilaisuuksien koulutusosioon. Kerätty aineisto toimi myös tilaisuuksien työskentelyn taustamateriaalina.

Kyselyyn vastasi 21 henkilöä ja yksittäisiä käsitteitä kertyi yhteensä 150 kappaletta. Kysely oli avattu ennen määräaikaa yhteensä 154 kertaa. Kysymys oli siis ainakin tässä muodossa haastava ja siihen tarttuminen vaikeaa osalle osallistujista.

Kyselyn tarkoituksena oli sanoittaa Lapin nuorisotyön työmuotojen yhteiskunnallinen merkitys. Kyselyssä pyydettiin kirjaamaan avoimiin kenttiin enintään viisi tärkeintä merkitystä yhteisölliselle avoimelle nuorisotyölle ja enintään viisi tärkeintä merkitystä kohdennetulle nuorisotyölle. Työmuotojen sanoitus on LappiNYT – nuorisotyön perussuunnitelmasta, jossa 18 lappilaista kuntaa on ollut mukana sanoittamassa Lapin nuorisotyötä (Syväjärvi 2020).

Yhteisöllisen avoimen nuorisotyön tavoitteeksi on kirjattu ”yhdessä tehty, jokaisen nuoren huomioiva turvallinen toimintaympäristö, joka mahdollistaa oman näköisen tekemisen, elämyksiä ja kokemuksia” (Syväjärvi 2020). Osallistujia pyydettiin pohtimaan työmuodon yhteiskunnallista merkitystä seuraavien apukysymysten kautta: Miksi turvallinen toimintaympäristö on merkityksellinen? Miksi on tärkeää luoda nuorille elämyksiä ja kokemuksia? Mitä tapahtuisi, jos yhteisöllistä avointa nuorisotyötä ei olisi?

Kohdennetun nuorisotyön tavoitteeksi perussuunnitelmassa oli kirjattu ”tukea rohkeasti nuorta elämässään, vahvuuksia korostaen ja unelmissa kannustaen” (Syväjärvi 2020). Tämän työmuodon yhteiskunnallista merkitystä kehoitettiin pohtimaan seuraavien apukysymysten kautta: Missä eri asioissa nuorta tuetaan ja miksi? Miksi on tärkeää korostaa nuoren vahvuuksia ja kannustaa unelmissa? Mihin tällä työtavalla pyritään?

Vastaukset luokiteltiin seitsemään eri luokkaan sisällönanalyysia hyödyntäen. Käsitteille kirjattiin lisäksi selite, joka avaa ylätasoisen sanoituksen sisältöä yksityiskohtaisemmin. Vastausten perusteella nuorten hyvinvoin-

tia tuetaan Lapin pienten kuntien nuorisotyössä useilla eri keinoilla.

Lapin nuorisotyön ammattilaiset sanoittivat nuorisotyön yhteiskunnallisten tavoitteiden koostuvan seuraavista osatekijöistä:

- **Nuorten osallisuuden vahvistuminen:** Luodaan mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään, arkeen ja ympäristöön. Mahdollistetaan omaehtoisen toiminta ja vastuun ottamisen opettelu. Tuodaan nuorten oma ääni kuuluviin.
- **Nuorten identiteetin ja itsetuntemuksen vahvistuminen:** Rakennetaan identiteettiä kokemuksellisen tekemisen ja sosiaalisten suhteiden kautta. Vahvistetaan resilienssiä ja itsevarmuutta.
- **Yhteisöllisyyden vahvistuminen:** Mahdollistetaan yhteisöllinen toiminta pitkistä välimatkoista huolimatta. Tuetaan nuorta yhteisöjen avulla sosiaalisten suhteiden ja taitojen harjoittelussa. Luodaan turvallinen ympäristö kasvulle ja edistetään sukupolvien välistä vuoropuhelua.
- **Nuorten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen:** Edistetään taloudellista ja sosiaalista yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua.
- **Nuorten arjenhallinnan parantuminen:** Tuetaan muun muassa arjessa jaksamista, päivärytmiä ja kykyä noudattaa aikatauluja.
- **Nuorten pääsy tarpeellisiin palveluihin:** Palveluiden tarjoaminen nuorille haja-asutusalueilla ja pienten kuntien pitäminen veto- ja pitovoimaisina tulevaisuudessakin.
- **Nuorten pääsy koulutukseen ja työelämään**

Sanoitus mukailee valtakunnallista kuvaa nuorisotyöstä. Pienten kuntien erityispiirteinä aineistossa korostui nuorisotyön rooli pyrkiä varmistamaan muiden palveluiden saatavuus ja luoda yhdenvertaisia osallistumisen mahdollisuuksia myös pitkien välimatkojen päähän. Havainto heijastaa Lapin pienten kuntien pitkiä välimatkoja ja haasteita palveluiden saatavuudessa.

Nuorisotyön tehtävä osana monialaista yhteistyötä

Monialainen yhteistyö on pienissä kunnissa keskeisessä roolissa nuorten hyvinvoinnin edistämisessä, kun toimijoita on vähän ja työnkuvat ovat usein laajoja. Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri hallinnonalojen ammattilaisten, yritysten ja järjestöjen välistä ammatillista yhteistyötä

(Määttä & Piironen 2022). Kuntien monialaisesta yhteistyöstä säädetään myös Nuorisolaissa (1285/2016). Lain mukaan kunnassa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava ryhmä. Sen tehtävänä on koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkoston tehtävänä on myös yhteensovittaa nuorille suunnattuja palveluita ja edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteuttamiseksi.

Monialaista yhteistyötä tehdään kunnissa paljon myös virallisen verkoston ulkopuolella nuoria ohjattaessa ja kohdatessa. Tällöin monialainen yhteistyö pitää sisällään esimerkiksi toisen ammattilaisen konsultointia nuoren asiassa, nuoren ohjaamista toisen ammattilaisen asiakkaaksi tai yhdessä työskentelyä eri ammattilaisten kesken nuoren kanssa. Monialainen työskentely tukee hyvin toimiessaan myös nuorten osallisuutta omaan elämäänsä sekä yhteisiin asioihin. (Määttä & Piironen 2022.)

Nuorisotyön sanoittaminen yhteiskunnallisten tavoitteiden avulla osaksi monialaista yhteistyötä on tärkeää kunnan palvelukokonaisuuden rakentumiseksi. Lapin pienten kuntien monialaisia yhteistyöverkostoja ja yhteisiä tavoitteita nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi selvitettiin tehtävällä, jossa osallistujat kirjasivat jokaisen edellisessä luvussa esitettyjen nuorisotyön yhteiskunnallisten tavoitteiden alle kaikki ne yhteistyötahot, joiden kanssa yhteistyössä he edistävät tavoitetta.

Lapin nuorisotyön ammattilaiset nostivat esiin yhteensä 25 eri tahoa, joiden kanssa he toteuttavat monialaisessa yhteistyössä nuorisotyön yhteiskunnallisia tavoitteita. Nuorisotyön monialaiseen yhteistyöverkostoon kuuluvat toimijat ovat sijoittuneina monien eri organisaatiomuotojen alle. Nuorisotyön monialaisen yhteistyön järjestämisen kannalta keskeistä on hahmottaa erityisesti hyvinvointialueille siirtyneet yhteistyökumppanit. Toisaalta huomionarvoista on, että selvästi suurin osa nuorisotyön yhteistyökumppaneista on muiden kuin kuntien tai hyvinvointialueiden järjestämisvastuun alla.

Taulukko 1. Nuorisotyön yhteistyökumppanit ja järjestämisvastuu

Hyvinvointialue (6)	Kunta (7)	Muu taho (12)
kuraattori psykologi sosiaalipalvelut mielenterveys- ja päihdepalvelut terveydenhoitaja seksuaalineuvonta	kirjastot perusopetus liikuntapalvelut oppilaitokset opinto-ohjaaja asuntolaohjaaja työllisyyspalvelut (2025 alkaen)	Saamelaiskäräjät seurakunta järjestöt hankkeet yritykset perheet poliittiset päättäjät Nuorisokeskus Vasatokka poliisi velkaneuvonta kansalaisopisto järjestyksenvallvonta

Monialaisten ohjaus- ja palveluverkostojen yhtenä nuorisolakiin (1285/2016) perustuvana tehtävänä on koota nuorten kasvu- ja elinoloista tietoja ja arvioida nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi. Verkostot voivat olla hyvin toimiessaan merkittävässä roolissa pienten kuntien tiedolla johtamisen prosesseja. Avainasemassa on kuitenkin monipuolinen edustus nuorten kanssa toimivia tahoja. Tällöin saadaan varmistettua, että erilaisten nuorten näkökulmat ja kokemukset tulevat osaksi verkoston yhteistä kokemustietoa. (Tormulainen 2020.)

Kuntien välillä on paljon eroja sen suhteen, mitkä tahot nuorisotyön kanssa toimivat tiiviimmin yhteistyössä. Aineistossa oli kuitenkin nähtävissä selviä painotuksia yhteistyötahojen yleisyyttä verrattaessa. Nuorisotyön yleisimmät yhteistyökumppanit pienissä kunnissa ovat koulut ja oppilaitokset, jotka oli mainittu aineistossa yhteensä 97 kertaa. Toiseksi yleisimpänä yhteistyökumppanina olivat järjestöt, jotka mainittiin eri tavoitteiden yhteydessä yhteensä 85 kertaa.

Kaikista vähiten yhteistyötä tehdään psykologin, poliisin ja kirjastojen kanssa. Kukin näistä oli mainittu aineistossa yhteensä vain neljä kertaa. Nämä havainnot peilaavat osaltaan palveluiden saavutettavuutta pienissä kunnissa. Psykologeista on kunnissa pulaa, eikä poliisin toimipisteitä ole enää pienissä kunnissa. Luonnollisesti moniammatillista yhteistyötä ei tällöin voida tehdä kovinkaan luontevasti. Yhteistyön vähäisyydelle kirjastojen kanssa ei sen sijaan ole löydettävissä yhtä suoraviivaista selitystä. Kunnissa olisi hyvä tarkastella, voisiko yhteistyön aktivointi kirjastojen ja nuorisotyön välillä tuottaa lisäarvoa nuorten hyvinvoinnille.

Taulukko 2. Yhteistyön yleisyys eri tahojen kanssa

Yhteistyökumppani	Mainintojen lukumäärä
Koulut ja oppilaitokset	97
Järjestöt	85
Sosiaalipalvelut	35
Työllisyyspalvelut	33
Yritykset	30
Hankkeet	28
Seurakunta	27
Perheet	24
Kuraattori	20
Mielenterveys- ja päihdepalvelut	13
Terveystenhoitaja	12
Opinto-ohjaaja	10
Psykologi	4
Poliisi	4
Kirjasto	4

Yhteistyötahojen määrä oli hyvin tasainen kaikkien seitsemän eri nuorisotyön yhteiskunnallisen tavoitteen kohdalla. Mikään tavoitteista ei ole siis vain nuorisotyön tehtävä kunnassa, vaan kaikkien tavoitteiden eteen työskennellään yhdessä monialaisen verkoston kanssa. Nuorisotyön yhteistyöverkostot ovat laajimmat nuorten arjenhallinnan edistämässä, yhteisöllisyyden luomisessa ja osallisuuden vahvistamisessa. Esimerkiksi nuorisotilatoiminnassa yhteisöllisyyttä edistetään 15 eri toimijan kanssa.

Taulukossa 3 on listattu jokaisen tavoitteen kohdalle kolme yleisintä yhteistyötahoa. Koulut ja oppilaitokset sekä järjestöt ovat yhteistyökumppaneina yleisyytensä vuoksi myös lähes jokaisen tavoitteen kohdalla. Koulut ja oppilaitokset ovat yleisin yhteistyökumppani osallisuuden ja arjenhallinnan parantumisessa sekä nuorten pääsyssä koulutukseen ja työelämään. Järjestöt taas ovat nuorisotyön yleisin yhteiskumppani identiteetin, itsetuntemuksen ja yhteisöllisyyden vahvistamisessa, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämässä sekä nuorten pääsyssä tarpeellisiin palveluihin.

Taulukko 3. Nuorisotyön keskeisimmät yhteistyökumppanit eri tavoitteissa.

Yhteiskunnallinen tavoite	Kolme keskeisintä yhteistyökumppania
Osallisuuden vahvistuminen	koulut ja oppilaitokset järjestöt sosiaalipalvelut
Identiteetin ja itsetuntemuksen vahvistuminen	järjestöt koulut ja oppilaitokset terveydenhoitaja
Yhteisöllisyyden vahvistuminen	järjestöt koulut ja oppilaitokset hankkeet
Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen	järjestöt koulut ja oppilaitokset sosiaalipalvelut
Arjenhallinnan parantuminen	koulut ja oppilaitokset perheet kuraattori
Pääsy tarpeellisiin palveluihin	järjestöt sosiaalipalvelut työllisyyspalvelut
Pääsy koulutukseen ja työelämään	koulut ja oppilaitokset työllisyyspalvelut opinto-ohjaaja

Nuorisotyön rooli osana palveluverkosta

Yhteistyökumppaneiden kirjaamisen jälkeen eri nuorisotyön yhteiskunnallisten tavoitteiden alle osallistujia pyydettiin pohtimaan pienryhmissä, mitä nuorilta jäisi puuttumaan, jos nuorisotyö lähtisi kokonaan pois nuorten palveluverkostosta. Tehtävällä pyrittiin saamaan esiin nuorisotyön erityinen rooli osana palveluverkosta löytämällä asioita, joita muut palvelut eivät aktiivisesti nuorten kanssa tee yhteisistä tavoitteista huolimatta.

Vastausten perusteella voidaan kiteyttää, että Lapin pienten kuntien nuorisotyön rooli osana nuorten palvelujärjestelmää on vapaa-aikaan sijoittuvan ennaltaehkäisevän toiminnan järjestäminen ja nuorten osallisuuden edistäminen. Ennaltaehkäisevän työn sanoitettiin sisältävän kerhot, tapahtumat ja retket, jotka tarjoavat nuorille yhdessä koettuja elämyksiä. Nuorisotyön toimintaympäristöt tarjoavat nuorille turvallisia kokoontumisia ja kohtaamispaikkoja. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta nuorisotyö on merkittävä toimija varmistamaan nuorten mahdollisuutta harrastaa tarjoamalla toiminnan nuorille maksuttomasti.

Toinen aineistosta nouseva nuorisotyön tehtäväkenttään vahvasti kuuluva rooli on nuorten osallisuuden edistäminen. Nuorten sosiaalista osallisuutta vahvistetaan ryhmämuotoisella toiminnalla, joka kiinnittää nuoria vapaa-ajan lähiyhteisöihin. Samoin nuorisotyön rooli on tukea nuorten osallisuutta omaan elämään kulkemalla nuoren rinnalla palvelujärjestelmässä, varmistamalla nuorelle mahdollisimman nopea avunsaanti myös muiden palveluiden piiristä ja antamalla tukea nuoren oman tulevaisuuden suunnittelussa. Vastausten perusteella usean nuoren kohdalla avunsaanti muista palveluista hidastuisi ilman nuorisotyötä.

Nuorisotyöllä on keskeinen rooli myös nuorten poliittisen osallisuuden vahvistajana kunnassa. Nuorisovaltuustotoiminnan järjestäminen on useissa kunnissa yksin nuorisotyön vastuulla. Nuorisovaltuusto on keskeinen väylä nuorille osallistua kunnan päätöksentekoon. Toisaalta nuorisotyöllä on myös itsellään vahva rooli toimia kunnassa nuorten etujen valvojana tuomalla tietoa nuorten asioista päätöksentekoon. Nuorisotyön koordinoituvastuulla on usein myös kuntien monialainen ohjaus- ja palveluverkosto, jolloin nuorisotyö on keskeinen toimija kunnan nuorisopolitiikan toteuttaja.

Nuorisotyön aseointi osaksi monialaista yhteistyötä

Artikkelissa on avattu Lapin pienten kuntien nuorisotyöntekijöiden sanoitus työn yhteiskunnallisista tavoitteista, mistä eri toimijoista Lapin pienten kuntien nuorisotyön yhteistyöverkostot pääasiassa koostuvat ja mitä eri nuorisotyön tavoitteita toteutetaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Tuotettu tieto tarjoaa kuntiin työkaluja edistää ymmärrystä nuorisotyön yhteiskunnallisesta merkityksestä ja roolista osana monialaista yhteistyötä.

Tieto ei kuitenkaan edistä nuorisotyötä ja nuorten hyvinvointia kirjan kansien sisällä säilötyinä. Sanoitus on otettava käyttöön ja siitä on kerrottava ja keskusteltava kunnissa yhdessä sidosryhmien kanssa. Nuorisotyön aseointi osaksi monialaista yhteistyötä tapahtuu dialogissa muiden ammattilaisten kanssa. Yhdessä keskustellen voidaan tuoda esiin nuorisotyön tehtävä ja tehdä ymmärretyksi nuorisotyön merkitys kuntien nuorten hyvinvoinnille. Yhtä tärkeää on myös oppia dialogissa, miten yhteistyökumppanit sanoittavat oman työnsä merkityksen. Yhteinen kieli on rakennettava yhdessä.

Oma merkityksensä on kuitenkin myös sillä, että sanoituksen suuret raamit on luotu yhdessä useamman kunnan nuorisotyöntekijöiden kesken. Paikallisten tarpeiden ja painotusten huomioimisen rinnalla on tärkeää, että nuorisotyöstä puhutaan valtakunnallisesti riittävän samoilla käsitteillä. Nuorisotyön yhteiskunnallisen merkityksestä viestiminen on yhteinen haaste ja tehtävä, jota edesauttaa koko alan yhteinen ääni. Loppu viimein kaikissa kunnissa nuorisotyön yhteinen tavoite on edistää nuorten hyvää elämää.

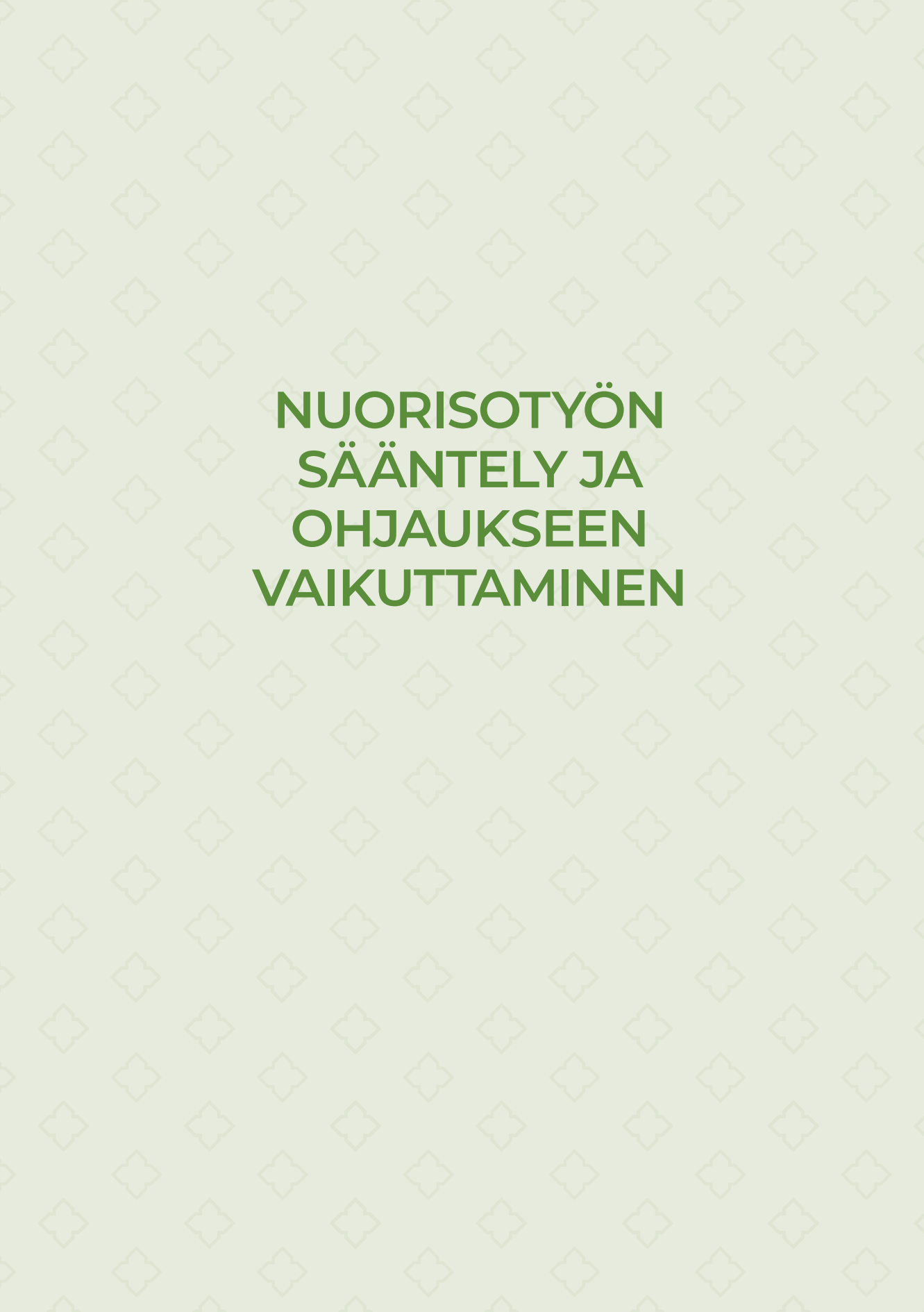
LÄHTEET

Määttä, M. & Piironen, M. 2022. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan anti ja näkymät kunnan monialaisessa yhteistyössä. Xamk Kehittää 181. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-344-406-5> [Viitattu: 2.2.2022].

Nuorisolaki 1285/2016.

Syvjäärvi, M. 2020. Ark(t)inen nuorisotyö. LappiNYT – nuorisotyön perussuunnitelma. LappiNYT-nuorisotyön ytimessä hanke. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tornio.fi/wp-content/uploads/2021/02/Lappi-NYT-Nuorisotyon-ytimessa.-Lappilainen-perussuunnitelma.pdf> [Viitattu: 2.2.2023].

Tormulainen, A. 2020. Kunnissa nuorten palvelujen tila osin huolettaa. Huomioita nuorisobarometrin ja kuntien peruspalvelujen arvioinnin vertailusta. Teoksessa Päivi Berg ja Sami Myllyniemi (toim.) Palvelu pelaa! Nuorisobarometri 2020. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja nro 157 Kenttä. Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja nro 67. PDF-dokumentti. 135–144. Saatavissa: <https://tietoanuorista.fi/nuorisobarometri/nuorisobarometri-2020/> [Viitattu: 21.4.2023].

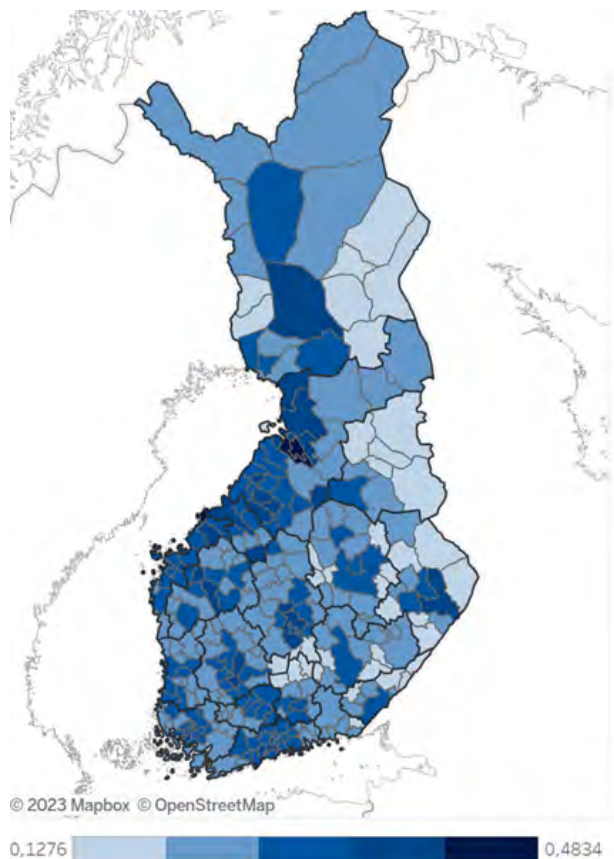
**NUORISOTYÖN
SÄÄNTELY JA
OHJAUKSEEN
VAIKUTTAMINEN**

KUNNALLISEN NUORISOTYÖN JA NUORISOPOLITIIKAN SÄÄNTELY

Mari Ahonen-Walker

Suomessa on Ahvenanmaa mukaan lukien kaikkiaan hieman yli 300 kuntaa, joista reilut 100 käyttää itsestään nimitystä kaupunki. Suomalaiset kunnat ovat asukasmäärältään melko pieniä, sillä yli 100 000 asukkaan kaupunkeja on vain yhdeksän ja yli 50 000 asukkaaseen yltää tämän lisäksi 12 muuta kaupunkia. Keskimääräinen asukasluku kunnissa on 18 000 ja kun kunnat laittaa suuruusjärjestykseen, mediaani on hieman alle 6 000 asukasta.

Kuntien keskinäinen erilaisuus ei kuitenkaan johdu yksinomaan niiden asukasmäärästä, vaan siihen vaikuttavat maantieteellisen sijainnin lisäksi esimerkiksi alueen väestörakenne ja sen kehityssuunta, paikallinen palvelurakenne sekä kunnan taloudelliset edellytykset ja sen johtamis-, päätöksenteko- ja toimintakulttuurit. Kunnat saavat nuorisopalveluiden järjestämiseen valtionosuutta, josta säädetään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (1705/2009). Valtionosuus lasketaan kunnan alle 29-vuotiasta asukasta kohden määriteltävän yksikköhinnan perusteella ja maksetaan vuosittain valtion talousarvion rajoissa.

Kuva 1. 0–28-vuotiaiden osuus kunnan asukasluvusta vuonna 2022 (Suomen nuorisotyön tilastot).

Valtionosuuden lisäksi kuntien nuorisotyötä tuetaan erillisten valtionavustusten kautta, joita myönnetään esimerkiksi etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan. Viime vuosina avustusta on myönnetty myös nuorten harrastustoimintaan sekä koulussa ja oppilaitoksissa tehtävään nuorisotyöhön. Valtionosuus kuntien nuorisotoimen kokonaisrahoituksesta on tällä hetkellä kaikkiaan hieman yli kolme prosenttia. Noin viides toiminna rahoituksesta saadaan toiminnasta kerättävistä tuotoista sekä erilaisista avustuksista. Kuntien nuorisotyö kustannetaan yli 75-prosenttisesti kunnan muilla tuloilla, erityisesti verotuloilla. Kuntien nuorisotyöhön suuntaamassa rahoituksessa on suurta vaihtelua kuntien kesken.

Kuntien nuorisotyön ja nuorisopolitiikan säädöspohja

Kuntien nuorisotyön ja -politiikan säädöspohja rakentuu perustuslain, kuntalain ja nuorisolain kokonaisuudelle. Perustuslaki edellyttää julkisen vallan turvaavan kansalaisten perusoikeudet. Perusoikeuksiin kuuluvat sivistykselliset perusoikeudet, ja niihin katsotaan koulutuksen ohella sisältyvän laajasti erilaiset ihmisten itsensä kehittämisen mahdollisuudet sekä kaikki sivistyspalvelut, nuorisotyö mukaan lukien (Lavapuro ym. 2016). Tarkemmin näiden oikeuksien toteuttamisesta säädetään erityislainsäädännössä, kuten nuorisolaissa.

Kuntalain (410/2015) tarkoituksena on luoda edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa. Lain tarkoituksena on myös edistää kunnan toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä. Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla.

Kuntalaki yleislakina säätelee kunnan hallinnon ja talouden järjestämisestä. Myös kunnan nuorisotoimen hallinto ja päätöksentekomenettely järjestetään lähtökohtaisesti kuntalain mukaisesti. Lainsäädännön ohella kunnan hallinnon järjestämistä ohjataan kunnanvaltuuston hyväksymällä kuntakohtaisella hallintosäännöllä.

Kuntalain (410/2015) 26. pykälässä kunnille on erikseen säädetty velvoite asettaa nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi ja huolehtia sen toimintaedellytyksistä. Nuorisovaltuusto voi olla kunnan oma tai useamman kunnan yhteinen. Kuntalaissa ei säädetä nuorisovaltuuston kokoonpanosta, valinnasta eikä toimintatavoista, vaan ne jäävät kunnan päätettäväksi. Kunnat voivat siten ottaa käyttöönsä hyviksi osoittautuneita nuorten vaikuttamisjärjestelmiä ja toimintatapoja.

Kuntalain esitöiden (HE 268/2014) mukaan nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa.

Kuntalakiin sisältyy myös viittaussäännös nuorisolain (1285/2016) 24. pykälään, jossa säädetään nuorten osallistumisesta, vaikuttamisesta ja kuulemisesta. Kuntalaissa säädetään nuorisovaltuuston kautta järjestetystä vaikuttamisesta ja nuorisolailla edistetään muita nuorten kuulemisen ja osallistumisen tapoja. Kuntalain ja nuorisolain sääntelyt täydentävät siten toisiaan. Nuorisolaissa säädetään erityisesti nuorisotyön ja -toiminnan edistämisestä ja nuorisopolitiikasta sekä niihin liittyvästä valtionhallinnon ja kunnan vastuusta, yhteistyöstä sekä valtionrahoituksesta.

Nuorisolaki (1285/2016) ja valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta (211/2017)

Viimeisin nuorisolain kokonaisuudistus valmistui vuonna 2016, ja laki astui voimaan vuoden 2017 alusta. Lakia on sen jälkeen täydennetty kahdesti. Ensimmäisen kerran lakia muutettiin vuonna 2020 oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä. Tällöin etsivän nuorisotyön 11. pykälästä poistui oppivelvollisia koskevat ilmoitusvelvollisuudet. Muutos johtui oppivelvollisuuslaissa kunnalle, opetuksen järjestäjälle ja koulutuksen järjestäjälle säädetyistä ohjaus- ja valvontatehtävistä.

Toisen kerran lakia muutettiin vuonna 2022, jolloin laissa tarkennettiin muun muassa nuorisovaltuustojen ja osaamiskeskusten sekä nuorisokeskusten valtionapukelpoisuuksien hyväksymisen edellytyksiä ja valtionavustusten määräytymisen perusteita. Uutena säätelynä lisättiin pykälät Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä tämän toiminnan rahoituksesta.

Kuntia koskevia kirjauksia on useassa nuorisolain luvussa. Nuorisolain kolmannessa luvussa säädetään kunnan vastuusta nuorisotyössä ja politiikassa sekä monialaisesta yhteistyöstä. Lisäksi lain kolmannessa luvussa säädetään etsivästä nuorisotyöstä sekä harrastamisen Suomen mallin mukaisesta toiminnasta. Neljännessä luvussa säädetään nuorten työpajatoiminnasta. Etsivän nuorisotyön, nuorten työpajatoiminnan sekä Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan järjestäminen ovat kunnalle vapaaehtoisia tehtäviä, mutta kunta päättää järjestää näitä palveluita, on niitä järjestettävä lainsäädännön mukaisesti.

Näiden lisäksi kuntia ohjaavat viidennen luvun kirjaukset valtionrahoituksesta sekä kuudennen luvun erinäiset säännökset, joissa säädetään

muun muassa nuorten osallistumisesta, vaikuttamisesta ja kuulemisesta. Tässä artikkelissa avataan kirjauksia erityisesti kunnallisesta palveluiden järjestämisen ja toiminnan näkökulmasta. Kaikkia nuorisolain pykäläitä ja niihin liittyviä yksityiskohtia ei siten ole tässä avattu, vaan lukuun on pyritty poimimaan kunnallisen toimijan näkökulmasta keskeisiä kirjauksia.

Kunnalla on vastuu paikallisesta nuorisotyöstä ja politiikasta

Kunnan vastuusta säädetään nuorisolain (1285/2016) kahdeksannessa pykälässä. Sen mukaan nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisotyöllä tarkoitetaan laissa nuorten kasvun, itsenäisyyden ja osallisuuden tukemista yhteiskunnassa ja nuorisopolitiikalla puolestaan nuorten kasvu- ja elinolojen sekä sukupolvien välisen vuorovaikutuksen parantamista.

Kuntien tulee toimintaa järjestäessään ottaa huomioon niin nuorisolain toisen pykälän tavoitteet ja lähtökohdat kuin paikalliset olosuhteet. Nuorisotyöllä ja -politiikalla tulee siten

- edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä kykyä ja edellytyksiä toimia yhteiskunnassa.
- tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä niihin liittyvää tietojen ja taitojen oppimista.
- tukea nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa.
- edistää nuorten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa sekä oikeuksien toteutumista.
- parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja.

Näiden tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtina ovat nuorisolain mukaan yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö.

Nuorisolain (1285/2016) mukaan kunnan tulee luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja nuorten omaehtoiselle toiminnalle järjestämällä palveluita ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa paikalliset olosuhteet huomioiden.

Kunnat ovat keskenään erilaisia, minkä vuoksi ne voivat organisoida toimialan palvelut monin eri tavoin. Kuntalain (410/2015) kahdeksannen

pykälän mukaan kunta voi järjestää sille laissa säädettyt tehtävät itse tai sopia järjestämävastuun siirtämisestä toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Kuntalain yhdeksännen pykälän mukaan kunta voi tuottaa järjestämävastuulleen kuuluvat palvelut itse tai hankkia tehtävän hoidon edellyttämiä palveluita muulta palveluiden tuottajalta. Kunnan viranomaiselle kuuluvaa toimivaltaa kunnan on käytettävä aina itse.

Kunnan vastuuta koskevassa sääntelyssä ei enää luetella mahdollisia kunnallisen nuorisotyön toimintamuotoja aiemman nuorisolain tavoin. Lain esitöiden (HE 111/2016) mukaan kuntien nuorisotyön piiriin voivat kuulua esimerkiksi nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimittajien ja harrastusmahdollisuuksien sekä tieto- ja neuvontapalveluiden tarjoaminen, nuorisoyhdistysten tukeminen, liikunnallinen, kulttuurinen ja kansainvälinen nuorisotoiminta, nuorten ympäristökasvatus, nuorten työpajapalvelut sekä etsivä nuorisotyö.

Se, ettei pykälässä määritellä erikseen järjestettäviä nuorisotyön ja -toiminnan muotoja, vahvistaa kuntien omia mahdollisuuksia paikallisiin olosuhteisiin sopivan työn ja toiminnan kehittämisessä. Sääntelyn väljyys luo myös tilaa nuorisotyön uudistumiselle ajassa sekä uudentyyppisille nuorisotyön muodoille paikallisten nuorten ja heidän tarpeidensa mukaan.

Nuorisotyötä ja -politiikkaa järjestäessään kunnan tulee tehdä tarvittavaa yhteistyötä nuorten itsensä lisäksi heidän perheidensä kanssa. Lisäksi kuntien on tehtävä yhteistyötä muiden nuorten kanssa työskentelevien viranomaisten, nuorisolan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

Monialaisen yhteistyön suunnittelu ja kehittäminen paikallisesti

Nuorisotyön lisäksi kunta vastaa paikallisesti myös nuorisopolitiikan eli nuorten kasvu- ja elinolojen parantamisesta ja sukupolvien välisen vuorovaikutuksen edistämisestä. Käytännössä kasvu- ja elinolojen parantamiseksi tehtävä paikallinen työ on usein sektori- ja organisaatorajat ylittävää. Nuorisolain (1285/2016) yhdeksännessä pykälässä säädetäänkin paikallisten viranomaisten monialaisesta yhteistyöstä.

Pykälän keskeisenä sisältönä on, että kunnassa on oltava viranomaisten monialaisen yhteistyön suunnittelua ja toimeenpanon kehittämistä varten yhteistyöryhmä, jonka kohderyhmänä ovat kaikki kunnassa asuvat nuoret.

Sen kohderyhmään kuuluminen ei siten edellytä kuntalaisuutta, vaan myös esimerkiksi opiskelijat, jotka ovat kirjoilla omassa kotikunnassaan, kuuluvat monialaisen yhteistyön kohderyhmään opiskelupaikkakunnallaan.

Kunta voi toteuttaa verkoston itse tai yhteistyössä yhden tai useamman muun kunnan kanssa. Kunnissa voi entuudestaan toimia useita monialaisia verkostoja, eikä nuorisolaissa säädettyä monialaista työtä varten tarvitse perustaa uutta verkostoa, kunhan kaikki tälle ryhmälle laissa säädettyt tehtävät on sisällytetty kokonaisuudessaan jonkin muun verkoston tehtäviin.

Verkoston toiminnalla pyritään parantamaan nuorille suunnatun palvelujärjestelmän toimivuutta ja vaikuttavuutta. Verkostossa ei koskaan käsitellä yksittäisten nuorten asioita, vaan verkoston työn painopisteeksi on nuorisolaissa säädetty kasvu- ja elinoloja koskevan tiedon kokoaminen, arvioiminen ja vieminen paikallisen päätöksenteon tueksi, nuorille suunnattujen palveluiden yhteensovittamisen edistäminen, palveluohjauksen kehittäminen sekä tiedonvaihdon sujuvoittaminen. Näiden lisäksi verkoston tehtävänä on edistää yhteistyötä nuorisotoiminnan toteutumiseksi. Nuorisotoiminnalla tarkoitetaan nuorten itsensä luomaa ja tekemää toimintaa. Se voi tapahtua monimuotoisesti hyvinkin erilaisissa puitteissa ja ympäristöissä, mutta keskeisintä on nuorten oma aktiivisuus ja toimijuus.

Verkoston kokoonpanosta ei säädetä nuorisolaissa, mutta lain esitöiden (HE 111/2016) mukaan tarkoituksena on, että verkostoon kuuluisivat edelleen tarpeen mukaan opetus-, sosiaali- ja terveys- ja nuorisotoimien sekä työ-, poliisi- ja puolustushallinnon edustajat. Verkostoon voi tämän lisäksi kuulua myös muita viranomaisia esimerkiksi kunnan kulttuuri-, liikunta- tai kirjastotoimesta. Lisäksi nuorten työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön edustajat tulisi olla verkostossa mukana, mikäli näitä palveluita kunnassa järjestetään. Lisäksi lain esitöissä korostetaan yhteistyötä toisen asteen koulutuksen järjestäjien sekä vuorovaikutusta seurakuntien, järjestöjen ja muiden nuorille palveluita tuottavien tahojen kanssa.

Etsivän nuorisotyön järjestäminen on kunnille vapaaehtoinen, mutta lakisääteinen tehtävä

Etsivästä nuorisotyöstä, sen tehtävistä ja toteuttamisesta kunnissa säädetään nuorisolain (1285/2016) kymmenennessä pykälässä. Etsivän nuorisotyön järjestäminen on kunnalle vapaaehtoinen tehtävä, mutta kun

kunta päättää järjestää palvelua, on sitä järjestettävä nuorisolaissa säädetyn mukaisesti.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa olevia nuoria ja auttaa heitä sellaisen tuen tai palvelun piiriin, jotka edistävät heidän kasvuaan, itsenäistymistään, osallisuuttaan ja elämänhallintaansa sekä pääsyään koulutukseen tai työmarkkinoille. Verrattuna aiemmin voimassa olleeseen lainsäädäntöön nykyisen nuorisolain etsivän nuorisotyön kirjauksissa korostetaan nuorten osallisuuden ja elämänhallinnan edistämistä. Etsivään nuorisotyöhön osallistuminen on nuorille aina vapaaehtoista ja edellyttää aina nuorten omaa toimijuutta ja osallisuutta.

Kun kunta päättää järjestää etsivää nuorisotyötä, on sen nimettävä etsivän nuorisotyön toimeenpanosta vastaava kunnan viranhaltija tai kuntaan työsuhteessa oleva henkilö. Nimetyllä henkilöllä täytyy olla riittävä koulutus ja kokemus nuorten kanssa tehtävästä työstä. Etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä myös hankkimalla palveluita nuorten palveluita tuottavalta yhteisöltä, mutta silloinkin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat etsivän nuorisotyön palvelut järjestetään nuorisolaissa säädetyn mukaisesti.

Nuorisolain (1285/2016) 11. pykälässä säädetään tietojen luovuttamisesta etsivälle nuorisotyölle. Vuonna 2021 elokuussa, kun oppivelvollisuus laajeni (HE 173/2020), tietojen luovuttamista koskeva etsivän nuorisotyön sääntely muuttui oppivelvollisten kohdalla velvoittavasta tietojen luovuttamisesta tietojen luovuttamisen mahdollistavaksi. Pääsääntöisesti tietojen luovuttaminen etsivää nuorisotyötä varten edellyttää nuoren suostumusta, jollei laissa toisin säädetä. Lisäksi nuorisolaissa säädetään tilanteista, jolloin nuoren yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan luovuttaa nuoren kotikunnalle etsivää nuorisotyötä varten salassapitosäännösten estämättä. Sääntelyssä oikeudet luovuttaa tietoja etsivää nuorisotyötä varten riippuvat siitä, onko nuori oppivelvollisuuden piirissä vai ei.

Uudella sääntelyllä haluttiin selkeyttää eri rooleja ja tehtäviä, joita kunnalla voi olla, kun oppivelvollinen nuori ei löydä jatko-opiskelupaikkaa tai hän keskeyttää opintonsa. Etsivän nuorisotyön 11. pykälän muutoksella haluttiin korostaa sitä, että nuorisolain mukaisella etsivällä nuorisotyöllä ei voida toteuttaa tai korvata oppivelvollisuuslaissa (1214/2020) säädettyä perusopetuksen järjestäjälle, koulutuksen järjestäjälle tai asuinkunnalle säädettyjä ohjaus- ja valvontatehtävää.

Etsivä nuorisotyö ei lähtökohtaisesti sovellu ohjaus- ja valvontatehtävän toteuttajaksi, sillä nuorta ei voida velvoittaa ottamaan etsivän nuorisotyön palvelua vastaan. Toisaalta on huomattava, että nuorella itsellään on aina oikeus hakeutua etsivän nuorisotyön asiakkuuteen erilaisissa elämäntilanteissa. Jos nuori itse niin haluaa, etsivä nuorisotyö voi toimia myös oppivelvollisen nuoren tukena esimerkiksi koulutukseen hakeutumisessa, koulutuksen loppuun suorittamisessa tai muita soveltuvia palveluita arvioitaessa, mutta tällöinkin etsivän nuorisotyöntekijän rooli on erilainen kuin oppivelvollisuuslaissa ohjaus- ja valvontatehtävästä säädetään.

Nuorisolain (1285/2016) 12. pykälässä säädetään nuoren tietojen käsittelystä etsivässä nuorisotyössä. Pykälässä säädetään etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamisessa tarvittavien tietojen käsittelystä. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä kunta. Etsivää nuorisotyötä varten luovutettavat yksilöinti- ja yhteystiedot voidaan toimittaa kunnalle sähköisesti. Etsivässä nuorisotyössä voidaan yhdistää tehtävässä saatuja tietoja nuorten yksilöimiseksi ja tehtävien hoitamiseksi. Yksittäistä nuorta koskevaa asiaa käsiteltäessä kirjataan nuoren yhteys- ja yksilöintitietojen ilmoittaja, päätetyt jatkotoimenpiteet sekä se, mitä tietoja nuoresta on annettu ja kenelle niitä on annettu.

Etsivän nuorisotyön tehtäviä hoidettaessa saatuja nuorta koskevia tietoja saadaan luovuttaa edelleen toiselle viranomaiselle vain nuoren tai jos hän on alaikäinen, hänen huoltajansa suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Etsivää nuorisotyötä varten kootut nuorta koskevat tiedot on hävitettävä heti, kun ne eivät ole välttämättömiä etsivän nuorisotyön tehtävien hoitamiseksi. Lisäksi on huomattava, että etsivän nuorisotyön tehtäviä hoitava ei saa ilman nuoren tai alaikäisen nuoren ja hänen huoltajansa suostumusta ilmaista sivullisille, mitä hän on nuorisolain mukaisia tehtäviä hoitaessaan saanut tietää nuoret henkilökohtaisista oloista, terveydentilasta, nuoren saamista etuuksista, tukitoimista tai taloudellisesta asemasta.

Harrastamisen Suomen mallin mukainen toiminta

Vuoden 2023 alusta tuli voimaan laki nuorisolain muuttamisesta (955/2022). Tällöin lakiin lisättiin muun muassa pykälät harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta (12a §) ja tämän toiminnan rahoituksesta (21a §). Nuorisolain pykälässä 12a säädetään nuorten harrastustoiminnan tarkoituksesta, kohderyhmästä ja järjestämisestä.

Nuorisolain mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksena on edistää nuorten hyvinvointia mahdollistamalla perusopetukseen osallistuvalla nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Harrastukseen osallistuminen on nuorelle vapaaehtoista. Sääntely kiinnittää harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan toteuttamisen nuorisolain mukaiseksi mutta perusopetuksen oppilaille suunnatuksi toiminnaksi. Nuorisolaissa nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta, mutta nuorten harrastustoimintaa järjestetään perusopetukseen osallistuvalla nuorelle. Perusopetukseen osallistuvalla nuorella tarkoitetaan kaikkia perusopetuksen 1.–9. vuosiluokkien oppilaita. Malli ei tunnista esiopetukseen, perusopetuksen valmistavaan opetukseen tai aikuisten perusopetukseen osallistuvia oppilaita.

Lain esitöissä (HE 107/2022) todetaan, että nuorten harrastustoiminnan mukainen harrastaminen on nuorelle aina vapaaehtoista. Kyse on nuorten vapaa-ajan toiminnasta, mutta tarkoitus on, että harrastus liittyy ajallisesti koulupäivään niin, että harrastus järjestetään pääsääntöisesti koulun tiloissa tai koulua lähellä olevissa tiloissa mahdollisimman pian koulupäivän jälkeen tai ennen sen alkamista. Koulupäivän yhteydessä harrastustoimintaa järjestettäessä tulee huomioida nuorten jaksaminen ja koulupäivään liittyvät aikataulut. Kunnissa on myös huomioitava, että mallin mukaista toimintaa ei voida järjestää koulupäivän aikana.

Kuntaliiton yleiskirjeessä (Antila ym. 2023) huomautetaan lisäksi, että vaikka harrastus järjestettäisiin koulun tiloissa, kyse ei ole koulun toiminnasta. Harrastustoimintaan ei siten sovelleta perusopetuslain oppilaan etuuksia, oikeuksia tai velvollisuuksia koskevia säännöksiä, kuten esimerkiksi oppilaan oikeutta maksuttomaan tapaturman hoitoon tai koulumatkaetuun. Harrastustoiminnassa ei myöskään sovelleta perusopetuslain turvallista oppimisympäristöä ja kurinpidollisia toimenpiteitä koskevia säännöksiä.

Nuorten harrastustoiminnan lisäksi koulupäivän yhteydessä järjestetään myös muuta lasten ja nuorten harrastustoimintaa. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta säädetään perusopetuslain (628/1998) luvussa 8a ja kerhotoiminnasta perusopetuslain 47. pykälässä. Myös näiden toimintojen tavoitteena on kasvatuksen ja hyvinvoinnin lisäksi tarjota oppilaille myös mahdollisuuksia tutustua harrastuksiin ja lisätä harrastuneisuutta. Kunnissa onkin tärkeää tunnistaa, minkä palvelun piirissä oppilas kulloinkin on ja minkälaisia reunaehtoja lainsäädäntö eri toimintojen järjestämiselle koulupäivän yhteydessä asettaa.

Harrastamisen Suomen mallin mukaisessa nuorten harrastustoiminnassa kyse on kunnille vapaaehtoisesta tehtävästä. Nuorisolain mukaan nuorten harrastustoimintaa voi järjestää kunta yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa. Kunta voi järjestää nuorten harrastustoimintaa hankkimalla palveluita myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Kuntaliiton yleiskirjeessä huomautetaan, että lisäksi kuntien tulee hankinnoissaan noudattaa lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Muita huomioitavia ovat esimerkiksi tietosuojalainsäädännön vaatimusten noudattaminen.

Nuorisolakiin ei sisälly säännöksiä nuorten harrastustoiminnan hallinnollisesta sijoittamisesta kunnassa. Harrastustoiminnan hallinnollisesta sijoittamisesta sekä viranomaisen ratkaisutoimivallasta päätetään kunnan hallintosäännössä. Huomattavaa on myös, että jos kaksikielinen kunta järjestää mallin mukaista nuorten harrastustoimintaa, tulee sen huolehtia, että harrastustoimintaa tarjotaan yhdenvertaisin periaattein kumpaankin kieliryhmään kuuluville nuorille.

Nuorisolain pykälän 12 a mukaan kunnan tulee harrastustoimintaa järjestäessään kuulla nuoria heidän harrastustoiveistaan, sovittaa yhteen olemassa olevia harrastamisen hyviä toimintatapoja sekä edistää koulun ja harrastuksen järjestäjien yhteistyötä. Kunnan tulee laatia koulukohtainen harrastussuunnitelma nuorten kuulemisesta saatujen tietojen perusteella. Lain mukaan kunnan tulee huolehtia, että harrastuksen järjestäjällä on tiedot ja taidot sen harrastuksen ohjaamiseen, josta harrastuksen järjestäjä vastaa nuorten harrastustoiminnassa.

Kunnan tulee kuulla nuorten harrastustoiveita koulukohtaisesti. Kuulemisessa kunta voi hyödyntää myös opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisia koululaiskyselyjä tai vaihtoehtoisesti kunta voi kuulla nuoria itse päättämällään tavalla. Koulupäivän yhteydessä järjestettävää vapaa-ajan toimintaa koskevassa Kuntaliiton yleiskirjeessä (Antila ym. 2023) todetaan, että kuulluksi tulemisen mahdollisuus on oltava kuntien omien oppilaiden lisäksi yksityisten järjestäjien sekä valtion ylläpitämien koulujen oppilailla. Nuorten kuulemista koskeva säännös täydentää nuorisolain 24. pykälän mukaista nuorten oikeutta osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Kunnan tulee lisäksi toiminnassaan huomioida kuntalain säännökset kuntalaisen osallisuudesta sekä nuorten ja vammaisten ihmisten vaikuttamisen kanavista.

Lain esitöissä (HE 107/2022) todetaan, että kunnan tulee koota nuorten kuulemisesta saadun tiedon perusteella nuorten toiveiden mukaiset har-

rastukset, tiedot harrastuksen järjestäjiksi valituista toimijoista, harrastusten sisältöjen kuvaukset, tiedot toimintojen alkamisajankohdasta ja säännöllisyydestä, tiedot harrastusten ohjaajien osaamisesta sekä tiedot siitä, missä kouluissa harrastustoimintaa kunnassa järjestetään, koulukohtaiseksi harrastussuunnitelmaksi. Suunnitelmaan tulee tarvittaessa sisältyä myös suunnitelma vielä puuttuvien järjestäjien löytämiseksi.

Lain esitöissä (HE 107/2022) linjataan edelleen, että harrastustoiminnan järjestäjän harrastuksen ohjaamiseen liittyvillä tiedoilla ja taidoilla tarkoitetaan sellaista osaamista ja kokemusta, jota järjestettävän harrastuksen laadukkaaseen ohjaamiseen vaaditaan niin sisällöllisen osaamisen kuin lasten ja nuorten pedagogisen ohjaamisen näkökulmasta. Harrastustoiminnan järjestäjinä voivat olla esimerkiksi liikunta- ja urheiluseurat, taide- ja kulttuuritoimijat, nuorisojärjestöt, kunnat sekä muut harrastustoimintaa järjestävät yhteisöt, joilla on osaamista lasten ja nuorten kanssa toimimisesta.

Nuorten työpajatoiminta on kunnille vapaaehtoinen, mutta lakisääteinen tehtävä

Nuorisolain (1285/2016) neljännessä luvussa säädetään nuorten työpajatoiminnasta. Sen 13. pykälässä säädetään nuorten työpajatoiminnasta sekä sen tehtävistä ja tarkoituksesta. Nuorten työpajatoiminnan järjestäminen on kunnalle vapaaehtoinen tehtävä, mutta jos kunta päättää järjestää palvelua, on sitä järjestettävä nuorisolaissa säädetyn mukaisesti.

Nuorten työpajatoiminnan tehtävänä on valmennuksen avulla parantaa nuorten valmiuksia koulutukseen pääsemiseen, koulutuksen loppuun suorittamiseen ja avoimille työmarkkinoille tai muuhun nuorten tarvitsemiin palveluihin pääsemiseen. Lain esitöiden (HE 111/2016) mukaan muilla nuorten tarvitsemilla palveluilla tarkoitetaan esimerkiksi erilaisia terveydenhuollon palveluita, asumis- ja asiointipalveluita tai nuorten vapaa-ajanpalveluita. Toiminnan tarkoituksena on edistää nuorten elämäntaitoja, kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa.

Nuorten työpajatoiminnan järjestäjänä voi toimia kunta, useammat kunnat yhdessä tai nuorten palveluita tuottava yhteisö, kuten säätiö, yhdistys tai osakeyhtiö. Työpajalla tulee olla tarvittavaa yksilö- ja työvalmennuksen osaamista, mutta henkilöstön koulutusvaatimuksista ei tarkemmin säädetä. Tarvittavalla yksilö- ja työvalmennusosaamisella tarkoitetaan

lain esitöiden (HE 111/2016) mukaan esimerkiksi nuorten tarpeet huomioidavaa menetelmällistä osaamista, nuorten osallisuuden vahvistamiseen liittyvää osaamista, kokemusta nuorten kanssa toimimisesta sekä työpajan työmenetelmiin ja työturvallisuuteen liittyvää osaamista.

Lain mukaan järjestäjän on myös seurattava toimintansa tuloksia. Lain esitöissä (HE 111/2016) tulosten seuraaminen kattaa sekä nuorille annettavan palautteen että toiminnan kehittämisen näkökulman. Nuorten työpajan olisi siten seurattava toimintansa tuloksia siten, että yksittäinen nuori voi saada palautteen omasta edistymisestään valmennuksessa sekä työpajalla hankkimastaan osaamisesta. Tämän lisäksi työpajatoiminnan toiminnan tulosten seuranta hyödynnetään työpajatoiminnan kehittämisessä niin paikallisella, alueellisella kuin valtakunnallisella tasolla. Nuorten työpajatoiminnan tulosten seuranta auttaa toiminnan laadun kehittämisessä.

Työpajalla nuori valmentautuu tekemällä työtä tai työtoimintaa omien edellytystensä mukaan. Työpajalla nuorelle tehdään henkilökohtainen valmennussuunnitelma yhdessä nuoren kanssa, johon lain esitöiden (HE 111/2016) mukaan kirjataan nuoren työpajajaksoa koskevat tiedot nuoren valmennuksen suunnittelemiseksi ja seurannaksi. Edelleen lain esitöiden mukaan nuoren valmennuksesta vastaavat ja nuori laativat valmennussuunnitelman yhteistyössä siten, että suunnitelmassa sovitaan nuoren työstä tai työtoiminnasta, valmennuksen pää- ja välitavoitteista ja työpajakson jälkeisestä toiminnasta. Esitöiden perusteella suunnitelmaan voidaan kirjata myös ne yhteistyötahot, joita nuori tarvitsee valmennuksen tavoitteidensa toteutumiseksi. Tällaisia ovat esimerkiksi nuoren asumiseen liittyvät tukipalvelut, talousneuvonta, opinto-ohjaus tai nuorisotyön, kulttuurin ja liikunnan tarjoamat harrastuspalvelut.

Nuori tulee työpajalle pääsääntöisesti viranomaisen tai julkista tehtävää hoitavan ohjaamana. Lain esitöiden (HE 111/2016) mukaan nuoren työpajalle ohjaava taho ja työpaja tekevät nuoren valmennuksesta kirjallisen sopimuksen. Edelleen lain esitöiden mukaan sopimuksessa sovitaan muun muassa nuoren työpajakson tavoitteista, valmennuksen kokonaiskestosta sekä päivittäisestä ja viikoittaisesta kestosta, vastuista ja kustannusten jaosta. Lisäksi lain esitöissä todetaan, että käytännössä nuoreen henkilöön liittyvän sopimuksen lisäksi nuorten työpajatoiminnan järjestäjällä ja nuoren ohjanneella viranomaisella tai julkista tehtävää hoitavalla on myös organisaatioiden välinen yleisempi sopimus yhteistyöstä.

Nuori voi hakeutua työpajalle myös oma-aloitteisesti ilman julkishallinnon ohjausta tai viranomaiskontaktia. Käytännössä tällaisissa tapauksissa eli kun nuori tulee toimintaan oma-aloitteisesti, nuorelle haetaan hänen tilanteeseensa soveltuva viranomaiskontakti, joka voi toimia lähettävänä tahona ja valmennuksesta tehtävän kirjallisen sopimuksen osapuolena.

Nuorten työpajatoiminnassa voidaan käsitellä sopimuksessa tai työpajalle säädetyssä tehtävässä saatuja tietoja valmennukseen tulevan ja valmennuksessa olevan nuoren yksilöimiseksi ja työpajatoiminnan tehtävien hoitamiseksi. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjän tulee määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy arkaluonteisten tietojen käsittelyä. Nuorten tietojen käsittelystä säädetään nuorisolain (1285/2016) 14. pykälässä. Nuorten työpajatoiminnan rekisterinpitäjä on työpajatoiminnan järjestäjä, joka vastaa henkilötietojen käsittelystä. Käsiteltäessä yksittäistä nuorta koskevaa asiaa nuorten työpajatoiminnassa, kirjataan nuorta koskeva sopimus, valmennussuunnitelma, valmennuksen seurannan sekä jatko-toimenpiteet ja mahdolliset tietojen luovutukset. Lisäksi kirjataan myös nuoren valmennuksesta vastuussa olevat valmentajat.

Työpajatoiminnassa kertyneitä tietoja voidaan luovuttaa vain nuoren ja alaikäisen ollessa kyseessä myös nuoren huoltajan suostumuksella. Alaikäinen nuori voi kehitystään vastaavasti päättää itseään koskevien tietojen luovuttamisesta. Nuorta koskevat tiedot on hävitettävä rekisteristä heti, kun niitä ei enää tarvita työpajan tehtävän hoitamiseksi, kuitenkin viimeistään neljän vuoden kuluttua rekisteriin merkitsemisestä. Työpajatoiminnan tehtäviä hoitava ei saa ilmaista nuorta ja hänen elämänsä koskevia seikkoja sivulliselle.

Nuorisolain 15. pykälässä säädetään huumausainetestauksesta nuorten työpajatoiminnassa. Nuorten työpajatoiminnan järjestäjä saa perustelusta syystä ja laissa esitettyjen edellytysten täytyessä pyytää nuorta esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen. Todistuksella tarkoitetaan laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön antamaa todistusta, joka on esitettävä järjestäjän määräämässä kohtuullisessa ajassa. Jos nuori on alaikäinen, on todistuksen pyytämisestä ilmoitettava myös huoltajalle. Huumausainetestauksesta saatavaa tietoa voidaan käyttää ainoastaan nuoren valmennussuunnitelman ja 13. pykälässä tarkoitetun sopimuksen tarkistamiseksi. Testauksesta saatavaa tietoa saavat käsitellä ainoastaan ne, jotka joko vastaavat nuoren valmennuksesta työpajalla tai tekevät päätöksen 13. pykälän tarkoittaman sopimuksen muuttamisesta. Työpajatoiminnan järjestäjä vastaa todistuksesta aiheutuvista kustannuksista.

Valtionrahoitusta koskeva sääntely

Nuorisolain viidennessä luvussa säädetään valtionrahoituksesta. Kuntien saama valtionrahoitus koostuu kunnassa asukkaana olevien nuorten määrään perustuvasta valtionosuudesta sekä nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvistä erikseen haettavista avustuksista. Nuorisolain 16. pykälässä säädetään valtionosuudesta.

Kunnalle myönnetään valtionosuutta nuorisolain mukaisiin käyttötarkoituksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetusta laissa (1705/2009) säädetään. Lain 21. pykälässä todetaan, että kunnille myönnetään valtionosuutta nuorisotyön käyttökustannuksiin 29,70 prosenttia euromäärästä, joka saadaan, kun kunnan alle 29-vuotiaiden asukkaiden määrä kerrotaan nuorisotyötä varten asukasta kohden määrätyllä laskennallisella yksikköhinnalla. Vuonna 2023 yksikköhinta on 15 euroa, jonka perusteella kunnille maksettava valtionosuus on 4,46 euroa jokaisesta alle 29-vuotiasta kohti.

Kuntien nuorisotyön ja -politiikan toteuttamiseksi voidaan lisäksi hakea valtionavustuksia. Erikseen avustettavaa toimintaa ovat viime vuosina olleet esimerkiksi etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta, harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta, lasten ja nuorten paikallinen harrastustoiminta, kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistaminen ja kehittäminen sekä nuorisolan alueellinen ja paikallinen kehittäminen.

Tarkimmin nuorisolaissa säädetyistä valtionavustusten myöntämisistä ja myöntämisen edellytyksistä sekä mahdollisista valtionavustuskelpoisuuden menettämisistä säädetään nuorten työpajatoiminnan kohdalla. Nuorisolain 21. pykälässä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä nuorten työpajatoimintaan. Valtion talousarviossa voidaan varata määräraha nuorten työpajatoimintaan myönnettäväksi. Jotta nuorten työpaja voi saada valtionavustusta, tulee se ensin hyväksyä valtionapukelpoiseksi. Valtionapukelpoiseksi voidaan hyväksyä toimija, joka toteuttaa nuorten työpajatoiminnan tehtäviä ja tarkoitusta sekä nuorisolain toisen pykälän tavoitteita ja lähtökohtia. Lisäksi valtionapukelpoisuutta harkittaessa otetaan huomioon työpajan taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset sekä toiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus.

Lain esitöissä (Valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta 211/2017) todetaan, että nuorten työpajatoiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan huomioon esimerkiksi se, miten nuorten

työpajatoiminta tukee nuoren elämäntaitoja, sosiaalista vahvistumista ja yhteisöllistä kasvua, tekemällä oppimista sekä nuoren sijoittumista koulutukseen, työhön tai muuhun palveluun tai toimintaan. Lisäksi nuorisolain 21. pykälässä säädetään, että tarkempia säädöksiä valtionapukelpoisuudesta ja valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksessa nuorisotyöstä ja -politiikasta (211/2017) säädetään valtionapukelpoisuuden hyväksymisestä ja valtionavustuksen myöntämisestä nuorten työpajatoimintaan sekä valtionapukelpoisuuden menettämisestä. Asetuksen 11. pykälän mukaan nuorten työpajatoiminnan järjestäjäksi haluavan organisaation on haettava valtionapukelpoisuutta opetus- ja kulttuuriministeriön antamien ohjeiden mukaisesti ja ministeriö arvioi, täyttyvätkö nuorisolain 21. pykälän valtionapukelpoisuuden kriteerit ja hyväksytäänkö järjestäjän valtionapukelpoisuus.

Asetuksessa tarkennetaan toiminnan järjestämisen edellytyksiä. Toiminnan tulee olla tavoitteellista, merkityksellistä ja taloudellista. Palvelun järjestäjän on hoidettava taloutta ja hallintoa hyvin ja sillä on oltava käytössään riittävä määrä valmennushenkilöstöä, jolla on tarkoituksenmukaista valmennusosaamista. Lisäksi palvelu tulee järjestää niin, että nuorten työpajatoiminnan tilat ja varustukset soveltuvat ympärivuotiseen toimintaan. Nuorten saaman valmennuksen vaikutuksia on seurattava ja arvioitava.

Asetuksen 12. pykälässä säädetään valtionavustuksen myöntämisestä nuorten työpajatoimintaan edelleen. Sen mukaan nuorten työpajatoiminnan laatua ja vaikuttavuutta arvioitaessa otetaan 21. pykälässä määritellyn lisäksi huomioon työpajatoimijan palvelukyky, toimintaan osallistuvilta nuorilta ja sidosryhmiltä saatu palaute sekä toiminnan tuloksellisuus. Lisäksi edellytetään toiminnan kirjanpidon järjestämistä niin, että siitä käyvät ilmi valtionavustuksella tuetun toiminnan kustannukset. Huomattavaa on, että nuorisolain 21. pykälän mukaan nuorten työpajatoiminnan on oltava yleishyödyllistä, ja mahdollinen toiminnasta syntyvä ylijäämä on käytettävä toiminnan ylläpitoon ja kehittämiseen.

Nuorisolain 23. pykälässä säädetään valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta muun muassa nuorten työpajatoiminnassa. Sen mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö voi peruuttaa nuorten työpajan valtionapukelpoisuuden, jos se ei enää täytä nuorisolain ja sitä täydentävässä asetuksessa säädettyjä valtionapukelpoisuuden edellytyksiä.

Nuorisolain pykälässä 21a säädetään Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan rahoituksessa. Siinä todetaan, että valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha myönnettäväksi pykälässä 12a tarkoitettuun nuorten harrastustoimintaan. Valtionavustuksen määrää harkittaessa otetaan huomioon järjestettävän harrastustoiminnan laatu ja laajuus, suunnitellun toiminnan ja talousarvion toteuttamiskelpoisuus sekä se, miten kunta toteuttaa pykälän 12a kolmannessa momentissa tarkoitettuja tehtäviä.

Kunnat voivat hakea ja saada nuorten harrastustoiminnan järjestämiseen valtionavustusta lukuvuosittain. Valtionavustuksen ja sitä hakevien kuntien määrä ja kunkin kunnan toiminnan laajuus voivat vaihdella vuosittain. Tarkempia säännöksiä nuorten harrastustoiminnan valtionavustuksen saamisen edellytyksistä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella. Toislaiseksi asetuksessa ei kirjauksia nuorten harrastustoiminnasta. Nuorten harrastustoiminnan valtionavustusviranomaisena toimii aluehallintovirasto.

Nuorten työpajatoiminnan lisäksi nuorisolaissa säädetään myös muita valtionavustuksista nuorisotyöhön ja -politiikkaan. Pykälässä 22 todetaan, että valtion talousarvioon voidaan ottaa vuosittain määräraha nuorisotyöhön ja -politiikkaan liittyvään tutkimukseen, kansainväliseen nuorisotalouden yhteistyöhön, nuorisotilojen rakentamiseen, peruskorjaamiseen ja varustamiseen, etsivään nuorisotyöhön sekä nuorisotyön kehittämistoimintaan. Avustuksia voidaan myöntää ja hakea avustusta vuosittain valtion talousarvioon osoitetun määrärahan puitteissa erillisten hakujen kautta. Osassa avustuksista hakuaika on tiettyä ajanjaksona vuodesta, osassa hakuaika on jatkuva. Vuosittain toistuvien avustusten lisäksi ministeriöllä voi olla määrärahojensa puitteissa myös vaihtuvia, teemakohtaisia avustushakua.

Erinäiset säädökset

Nuorisolain kuudes luku koostuu erinäistä säädöksistä. Lain 24. pykälässä säädetään nuorten osallistumisesta vaikuttamisesta ja kuulemisesta. Pykälässä on viittaussäännös kuntalain (410/2015) 26. pykälään, jossa säädetään nuorten mahdollisuudesta osallistua ja vaikuttaa nuorisovaltuustossa tai vastaavassa nuorten vaikuttajaryhmässä. Kuntalaissa säädetään nuorisovaltuuston kautta järjestetystä vaikuttamisesta, mutta lain esitöissä (HE 268/2014) todetaan, että nuorisovaltuustot itsessään eivät riitä ainoaksi nuorten vaikuttamiskeinoksi, vaan nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee edelleen kehittää myös muutoin.

Kunnan toiminta ja kunnassa päätettävät asiat koskettavat laajasti lapsia ja nuoria. Säännös korostaakin sitä, että lasten ja nuorten kuuleminen ja osallistumismahdollisuudet eivät saa rajoittua vain nuoris-, opetus-, liikunta- ja kulttuuritoimen asioihin, vaan laajasti kunnan eri toimialojen suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan liittyvissä asioissa. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan myös lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa.

Nuorisolain 24. pykälällä edistetään muita kuin nuorisovaltuustoon liittyviä nuorten kuulemisen ja osallistumisen tapoja. Kuntalain ja nuorisolain sääntelyt täydentävät siten toisiaan. Nuorisolain esitöissä (HE 111/2016) todetaan, että nuorten osallistamista, vaikuttamista ja kuulemista ovat muun muassa yläkouluikäisten nuorten mukaan ottaminen varhaisessa vaiheessa kunnan uuden asuinalueen suunnitteluun, lasten ja nuorten osallistuminen ulkona olevien toiminta-alueiden ja puistojen suunnitteluun ja rakentamiseen sekä nuorten kokemustiedon hyödyntäminen ja heidän kuuleminen kunnan palveluiden sujuvuuden ja saavutettavuuden kehittämisessä.

Lopuksi

Paikallisen nuorisotyön toteuttamiseen vaikuttavat monet seikat. Nuorisolaki tarjoaa kunnille hyvin vapaan kehyksen järjestää ja toteuttaa nuorisotyötä ja -politiikkaa paikallisia olosuhteita huomioiden ja erilaisia yhteiskunnallisia kehityskulkuja ennakoiden. Ilmastonmuutos, digitalisaatio, demografiset muutokset sekä ihmisten arvojen ja elämäntapojen moninaistuminen samalla sekä haastaa, että luo uusia mahdollisuuksia kunnille ja niiden asukkaille.

Nuorisolaki tarjoaa myös laajan tarkastelupohjan nuoruudelle, siihen liittyville erilaisille elämäntilanteille ja näihin kytkeytyville palvelutarpeille. Nuorisolaki mahdollistaa laaja-alaisen yhteistyön kunnan sisällä, mutta myös kuntien välillä. Se pyrkii osaltaan myös vahvistamaan nuorten elinolojen kehittämiseksi tehtävää laajapohjaista yhteistyötä sekä nuorten osallisuutta omassa elämässään ja arkiympäristössään.

Lasten ja nuorten hyvinvointi, turvallinen kasvuympäristö ja arki sekä monipuoliset vapaa-ajanmahdollisuudet ovat kuntien keskeisiä elinvoimatekijöitä. Kuntien kannattaa siten myös tulevaisuudessa satsata nuorisotyöhön, hyvinvoinnin rakentamiseen sekä nuorten elinolojen ja osallisuuden parantamiseen.

LÄHTEET

HE 107/2022 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta.

HE 173/2020 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 111/2016. Hallituksen esitys eduskunnalle nuorisolaiksi.

HE 268/2014. Hallituksen esitys eduskunnalle kuntalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Kuntalaki 410/2015.

Antila, M., Ahonen-Walker M., Sjöström M. & Selkee J. 2023. Koulupäivän yhteydessä järjestettävä vapaa-ajan toiminta. Kuntaliiton yleiskirje 27.2.2023. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/yleiskirjeet/2023/koulupaivan-yhteydessa-jarjestettava-vapaa-ajan-toiminta> [viitattu 8.8.2023].

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009.

Laki nuorisolain muuttamisesta 955/2022.

Lavapuro, J., Ojanen, T., Rautiainen, P. & Valtonen, V. 2016. Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa. KAKS – kunnallisankehittämissäätö. Kunnallisankehittämissäätöön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 97. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://kaks.fi/julkaisut/sivistykselliset-sosiaaliset-perusoikeudet-syrjakunnissa/> [viitattu 8.8.2023].

Nuorisolaki 1285/2016.

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020.

Perusopetuslaki 628/1998.

Suomen nuorisotyön tilastot. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://nuorisotilastot.fi/> [viitattu 8.8.2023].

Valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta 211/2017.

HYVÄN TULEVAISUUDEN MUISTELU – TIEDONKERUU- MENETELMÄ TOIMENPIDE- SUOSITUSTEN LAATIMISEKSI

Marja Moisala

”Eletään syyskuun alkua vuonna 2032. Kymmenen vuotta sitten nuorisotyö oli rakenteellisten muutosten murroksessa. Aluksi muutokseen liittyi paljon epävarmuutta, mutta lopulta kaikki on käänntynyt parhain päin nuorisotyön kannalta.”

Näillä saatesanoilla käynnistyi hyvän tulevaisuuden muistelu 52 nuorisotyön ammattilaisen kanssa Simossa, Muoniossa, Inarissa ja Kemijärvellä syksyllä 2022. Osallistujat olivat 14 Lapin pienestä kunnasta. Tavoitteena oli löytää Lapin alueelliset erityispiirteet huomioivia nuorisopoliittisia suuntaviivoja, jotka tulisi huomioida seuraavan Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman (VANUPO) valmistelutyössä.

VANUPO:n tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja määrittelemällä nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet sekä linjata nuorisotyötä. Ohjelma on lakisääteinen poikkihallinnollinen ohjelma, joka laaditaan nelivuotiskausittain. (Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2020–2023). Syksyllä 2022 seuraavan VANUPO:n valmistelutyöt olivat jo alkamassa, joten oli oikea hetki tuottaa tietoa valmistelutyön tueksi.

Artikkelissa kuvataan hyvän tulevaisuuden muistelu -menetelmä sekä avataan Lapin nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä Lapin pienten kuntien nuorisotyön hyvästä tulevaisuudesta ja toimenpiteitä unelmatilaan pääsemiseksi. Lopuksi pohditaan menetelmän toimivuutta politiikkasuositusten laatimiseksi ja esitetään jo aiemmin julkaistut politiikkasuositukset Lapin pienten kuntien nuorisotyön tukemiseksi.

Hyvän tulevaisuuden muistelu tiedonkeruumenetelmänä

Tulevaisuuden muistelu on yksi ennakoitdialogin menetelmistä. Sen tarkoituksena on saada aikaan moniäänistä pohdintaa, näkökulmien monipuolistumista, tulevaisuuden toivoa ja realistisia suunnitelmia. Kyseessä ei ole ajatusleikki tulevaisuudessa olemisesta, ennemminkin pyritään auttamaan jokaista kertomaan nykyisyydessä jo läsnä olevat ajatukset. Kysymystapa auttaa ajattelemaan ääneen tulevaisuutta ja sitä koskevia huolia ja toiveita. (Eriksson ym. 2006.)

Tavoitteena on tehdä tulevaisuudesta arkipäiväistä ja ihmisläheistä sijoittamalla olemassa olevia muistoja tulevaisuuteen. Näkymä tulevaisuudesta jää usein etäiseksi, jos sitä kuvataan vain suurien muutosten ja laajojen kehityskulkujen kautta. Kuvittelemalla, millaista erilaisissa tulevaisuuksissa olisi elää, voidaan torjua myös kauhukuvien luomaa ahdistusta tulevaisuudesta. Vaikka kauhukuvillakin on paikkansa kertoa muutosta vaativista epäkohdista yhteiskunnassamme, ne eivät silti tarjoa suuntaa muutokselle. Tulevaisuuden muistelun avulla voidaan jäsentää toivottua tulevaisuutta ja toimia sen toteuttamisen eteen. (Sitra 2020.)

Aineistonkeruun päätavoitteena oli politiikkasuositusten laatiminen, joten osallistujia haluttiin ohjata tulevaisuuden muistelu -menetelmällä ajattelemaan erityisesti toivottua tulevaisuutta kauhukuvien sijaan. Menetelmällä haluttiin rakentaa kuva Lapin pienten kuntien nuorisotyön unelmatilasta, johon myöhemmin laadittavilla toimenpidesuosituksilla pyrittäisiin. Menetelmä otsoikoitiin osallistujille hyvän tulevaisuuden muisteluksi, jotta ajatukset ohjautuisivat toivottuihin tulevaisuuksiin uhkakuvien sijaan.

Aluksi osallistujat pohtivat pienryhmissä keskustellen, minkälainen tilanne vallitsee Lapin pienissä kunnissa vuonna 2023, kun kaikki on hyvin nuorisotyön näkökulmasta. Hyvän tulevaisuuden kuvaamisen jälkeen he muistelivat mitä itse tekivät, jotta tilanteeseen päästiin. Lopuksi muisteltiin, mitä valtio teki auttaakseen heitä pääsemään tavoitteisiinsa. Kaikki pohdinnat kirjattiin pienryhmien toimesta ylös aineiston jatkokäyttöä varten. Pienryhmiä oli kaikissa tilaisuuksissa yhteensä 16. Aikaa työskentelylle oli 45 minuuttia.

Tiedonkeruumenetelmän valinnassa painottui pyrkimys kaksisuuntaisesta hyödyistä tutkimuksen ja kehittämisen välillä. Tiedon tuottamisen näkökulmasta ensisijaisena tavoitteena oli laatia politiikkasuositukset VANUPO:n valmistelutyön tueksi. Menetelmällä pyrittiin myös saman ai-

kaisesti edistämään yhteen kerääntyneiden nuorisotyöntekijöiden vuoropuhelua ja yhteistä ymmärrystä alueen toivotusta tulevaisuudesta.

Työskentelyn ensimmäinen kysymys hyvästä tulevaisuudesta ja kolmas kysymys valtiovallan tuesta hyvän tulevaisuuden rakentamiseksi alueella suuntasivat osallistujien ajatuksia suoraviivaisemmin politiikkasuositusten taustalle tarvittavana tietoon. Sen sijaan kysymys osallistujien omista toimenpiteistä hyvään tulevaisuuteen pääsemiseksi pyrki ensisijaisesti lisäämään osallistujien omaa toimijuutta alueen hyvän tulevaisuuden rakentajina yhteistyössä lähikuntien kanssa.

Lapin nuorisotyön unelmatilanne vuonna 2032

Hyvän tulevaisuuden muistelun käynnistyttyä pienryhmissä keskustelu täytti työskentelytilat. Osallistajat kirjasivat Lapin nuorisotyön unelmatilannetta vuonna 2032 kuvaavia yksittäisiä kirjauksia yhteensä 61 kappaletta. Aineisto luokiteltiin sisällönanalyysejä hyödyntäen. Kuvauksista muodostui kolme eri luokkaa, jotka olivat nuorten kasvu- ja elinolot (n=14), nuorisotyön arvostus ja resurssit (n=22) ja nuorisotyön menetelmät (n=25).

Lappilaisten nuorten kasvu- ja elinolojen unelmatilanteessa nuorten pahointo ja syrjäytyminen ovat vähentyneet. Nuorten määrä on lisääntynyt ja nuoret voivat hyvin, sillä nuorisotyöllä on pystytty ennaltaehkäisemään ongelmien syntyä. Vaikutukset heijastuvat sosiaalityön puolelle ja lastensuojelun tarve on vähentynyt. Nuorten palveluiden taso on pysynyt hyvällä tasolla, ja Kela-, sote- sekä TE-palvelut tuotetaan lähellä nuoria. Toisen asteen koulutusvaihtoehtojen määrä on lisääntynyt ja nuorilla on aito valinnanvapaus opiskelupaikan suhteen peruskoulun jälkeen. Nuorille on järjestetty vaihtoehtoisia asumismalleja opiskelua tukemaan. Kunnassa on julkinen liikenne, joka mahdollistaa palveluihin ja koulutukseen osallistumisen.

”Lappilaisilla nuorilla ei ole mielenterveyden haasteita, he voivat asua kotipaikkakunnalla, jossa heille on tarjolla tekemistä ja palveluita sekä opiskelumahdollisuuksia”

Nuorisotyön arvostukseen liittyvät vastaukset painottuivat nuorisotyön merkityksen parempaan ymmärrykseen erityisesti päättäjien keskuudessa. Unelmatilanteessa nuorisotyön tarve on tunnustettu ja tunnustettu.

Alan arvostus muiden silmissä on noussut. Ennaltaehkäisevän työn ja perusnuorisotyön merkitys on päättäjien silmissä oikealla tasolla suhteessa korjaavaan työhön. Ymmärryksen lisääntymisen myötä nuorisotyön resurssit ovat lisääntyneet. Nuorisopalvelut ovat laajasti kaikkien nuorten saatavilla budjettien kasvun myötä. Työsuhteita on saatu vakiinnutettua. Nuorisotyölle on osoitettu kunnolliset työtilat ja palkat ovat nousseet Etelä-Suomen palkkojen kanssa tasa-arvoiselle tasolle.

"Nuorisotyö on muodostunut sote uudistuksen jälkeen kunnan tärkeimmäksi hyvinvointipalveluksi."

"Nuorisotyö on vihdoin saanut resurssit ja pelimerkit kuntoon"

Lapin nuorisotyön unelmatilanteessa vuonna 2032 nuorisotyön menetelmät ovat monipuoliset ja laajasti käytössä. Nuorten osallisuus on vahvempaa ja näkyvämpää kunnissa. Luontoa hyödynnetään nuorisotyössä liikkumalla siellä paljon ja järjestämällä erilaisia retkiä. Kulttuuri ja kädentaidot ovat kiinteä osa nuorisotyön menetelmiä. Verkkonuorisotyö on toimivaa ja sen järjestämisessä on saavutettu tasapaino suhteessa kasvokkaiseen nuorisotyöhön. Jokaisella kylällä on yhteisölliset nuorisotilat. Monialainen yhteistyö on vahvaa ja yhteiset tavoitteet ovat selvät. Palveluita viedään monialaisessa yhteistyössä myös haja-asutusalueelle palveluautoilla.

"Monialainen yhteistyöverkosto kehittyi megaluokan jutuksi."

Toimenpiteet unelmatilanteen saavuttamiseksi

Osallistujat kirjasivat yhteensä 40 toimenpidettä, jotka tekemällä hyvä tulevaisuus saavutettiin. Unelmatilaan päästiin sitoutumalla tavoitteellisen nuorisotyön tekemiseen, joka nivoutui kuntastrategiaan ja muihin nuorisotyötä ohjaaviin asiakirjoihin. Nuorisotyötä sanoitettiin ja arvioitiin aktiivisesti. Nuorisotyön vaikuttavuudesta kerättiin tietoa ja sitä vietiin tehokkaasti eteenpäin. Päättäjät onnistuttiin vakuuttamaan nuorisotyön vaikuttavuudesta. Viestintää parannettiin ja päättäjille vietiin konkreettisia parannusehdotuksia.

”Teimme näkyväksi Lapin nuorisotyön arkea.”

”Noustiin barrikadeille palkkauksesta.”

Omaa työtä kehitettiin jatkuvasti kouluttautumalla ja muotoilemalla uusia ennakkoluulottomia sekä rohkeita palveluita. Laadittiin selkeät suunnitelmat ja tavoitteet, joilla haettiin rahoitusta. Yhteistyötä tehtiin moniammatillisesti, joka auttoi ymmärtämään palvelurakenteiden ja yhteistyön merkityksen yli hallinto- ja toimialarajojen. Yhteistyö ja mahdollisuudet toimia paranivat kunnan työntekijöiden sisäisen vuorovaikutuksen lisääntyä. Koko ajan pysyttiin nuorten puolella ja pidettiin ääntä nuorisotyöstä. Nuorten kanssa työskenneltiin määrätietoisesti vastaten nuorten tarpeisiin. Nuorten tarpeita tuotiin esiin myös muille tahoille ja nuoria kannustettiin sekä autettiin tuomaan itse omia asioita esiin.

”Toimme nuorison äänen kuuluviin kunnan päättävälle taholle.”

Valtion tekemiä toimenpiteitä hyvän tulevaisuuden saavuttamiseksi kirjattiin yhteensä 31 kappaletta. Valtio auttoi Lapin pienten kuntien nuorisotyötä kirjaamalla VANUPOon sisältöjä, jotka antoivat suuntaviivoja kuntien nuorisotyöhön. VANUPOsta viestittiin kuntiin ja se jalkautettiin niiden toimintaan. Valtio lisäsi kuntien nuorisotyön määrärahoja. Lisääntyneet resurssit korvamerkittiin nuorisotyön käyttöön, mutta kunnat pystyivät kohdentamaan niitä omien tarpeiden mukaisesti nuorisotyön sisällä. Lapissa niitä käytettiin muun muassa nuorten harrastuskuljetuksiin. Valtio teki myös pitkän linjan tavoitteen pitää koko Suomi asutettuna ja tuki Lappia asuntojen rakentamisessa, julkisen liikenteen järjestämisessä sekä toisen asteen koulutuksen tuomisessa lähelle nuoria.

”Korkeammalla tajuttiin, että ennaltaehkäisevä työ on kannattavaa, kannatettavaa ja taloudellisempaa kuin korjaavat toimenpiteet, joten rahoitus saatiin kuntoon.”

Tiedon muotoilu toimenpidesuosituksiksi

Hyvän tulevaisuuden muistelu -menetelmällä tuotettu tieto tuli laatia suositusten muotoon, jotta se palvelisi Valtakunnallista nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaa valmistelevia virkhenkilöitä parhaalla mahdollisella tavalla. Kuusisto & Korjonen-Kuusipuro (2022) puhuvat tiedon kääntämisestä, jolla he tarkoittavat kokemustiedon muokkaamista päätöksen-

tekoa tukevaan muotoon. Tarkoituksena on syvemmän ymmärryksen välittäminen helposti ymmärrettävässä muodossa pelkän mekaanisen tiedon siirtämisen sijaan. Muistoja ja kokemuksia ei voi suoraan käyttää päätöksenteossa, mutta aineiston analyysin kautta on mahdollista tuottaa päätöksenteon tueksi erilaisia vaihtoehtoja. (Kuusisto & Korjonen-Kuusipuro 2022.)

Tehtävänanto ohjasi osallistujia ajattelemaan nuorisotyön hyvää tulevaisuutta. Kysymyksen asettelu tuotti eniten vastauksia nuorisotyön resursseista, arvostuksesta ja erilaisista nuorisotyön menetelmistä. Pienempi osa vastauksista kuvaili nuorten kasvu- ja elinoloja, joihin nuorisopoliittisilla ohjelmilla pääsääntöisesti on pyritty vaikuttamaan. Vastausten nuorisopoliittinen viesti oli selvä: nuorten hyvää elämää olisi tuettava julkisen liikenteen järjestämisellä, palveluiden saavutettavuuteen panostamalla ja toisen asteen opiskelumahdollisuuksien tuomisella lähelle nuoria. Lapin asuntopulaan tarvittaisiin myös ratkaisuja.

VANUPO on kuitenkin asiakirja, johon linjaukset tämän tyyppisiin ministeriöiden poikkihallinnollista yhteistyötä vaativiin nuorisopoliittisiin tavoitteisiin tulevat hallitusohjelmasta. Vaikuttamismahdollisuudet näiden asioiden eteenpäin viemiseksi virkamiehen toimesta VANUPO:n valmisteluvaiheessa eivät olleet realistiset. Oli siis rajattava näkökulmaa nuorisotyön tukemisen linjauksiin ja jätettävä edelliset huomiot lähinnä toimintaympäristöä kuvaavaksi taustoitukseksi.

Aineiston kuvaukset nuorisotyön menetelmistä eivät varsinaisesti viestineet osaamistarpeesta vaan enemmänkin resurssien puutteesta järjestää monipuolista nuorisotyötä. Nuorisotyön arvostukseen ja resursseihin liittyvät kuvaukset sekä monialaisen yhteistyön vahvistaminen nousi siis suositusten pääkohdiksi. Kuntien nuorisotyön resursseista vastaa kuitenkin pääasiassa kunta itse. Keskeiseksi kysymykseksi muodostui, onko VANUPOlla realistisia mahdollisuuksia tukea Lapin pienten kuntien nuorisotyötä kyseisissä teemoissa.

Kysymystä pohtiessa ensin syntyi havainto paikallistason nuorisotyön ja valtakunnallisen nuorisopolitiikan suhteen hämmäisyydestä. Nuorisolaki antaa molemmille samat tavoitteet, mutta nämä kaksi eivät kohtaa toisiaan VANUPO:n teksteissä. Nuorisotyön merkityksen perusteluun paikallistasolla tarvitaan kuitenkin nuorisopolitiikan kieltä, jotta voimme kuvata nuorisotyön vaikutuksia nuorten elämään yhteiskunnallisella tasolla. Vaikuttavuutta on luotava yhdessä monialaisessa yhteistyössä, kun työntekijöitä on vähän.

Näiden pääajatusten varaan rakentui lopulta toimenpidesuosituksia Lapin pienten kuntien nuorisotyön tukemiseksi (Moisala 2022). Muotoilu tapahtui yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Kommenttikierroksissa ja keskusteluissa oli mukana tiedontuotantoon osallistuneita nuorisotyöntekijöitä sekä virkahenkilöitä opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Lapin aluehallintovirastosta ja valtion nuorisoneuvostosta. Avoin keskustelu tuloksista auttoi muotoilemaan tietoa päätöksentekoa palvelevaan muotoon. Tutkijan rooli prosessissa oli olla nuorisotyön ja valtion hallinnon välissä neutraalina toimijana jäsentäen ja tulkiten kentältä nousseita tarpeita.

Tiedon tuottamisen tapana hyvän tulevaisuuden muistelu -menetelmä ei tuottanut kaikista suoraviivaisinta aineistoa muotoiltavaksi politiikka-suosituksiksi. Menetelmä tarjosi kuitenkin hyvän tavan pohtia Lapin pienten kuntien tarpeita, jotta nuorten hyvä elämä mahdollistuisi. Artikkelin kirjoittamishetkellä VANUPO:n ensimmäistä luonnosta odotetaan vielä lausuntokierrokselle. Sitten nähdään, realisoituu ko tiedon tuottamisen prosessi kirjauksiksi asiakirjaan.

Seuraava teksti on julkaistu alun perin 9.12.2022 Xamkin tutkimus- ja kehittämistoiminnan blogissa.

TOIMENPIDESUOSITUKSET:

LAPIN PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖ VALTAKUNNALLISESSA NUORISOPOLITIIKASSA

Lapin asukasluvultaan pienten kuntien nuorten kasvu- ja elinoloja sävyttävät pitkät välimatkat, julkisen liikenteen harvat yhteydet tai puuttuminen kokonaan sekä kapeat ammatillisen koulutuksen valintamahdollisuudet. Nuorisotyön rooliksi voi muodostua nuoren kokonaisvaltainen kannattelu, kun muut palvelut puuttuvat. Nuorisotyö on kunnan ainoa palvelu, jonka tehtävät kohdistuvat koko nuorisopolitiikan laaja-alaisiin tavoitteisiin.

Suomen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi määritellään Valtakunnallisessa nuorisotyön- ja politiikan ohjelmassa (VANUPO). Ohjelman tavoitteena on edistää nuorten kasvu- ja elinoloja. VANUPO linjaa lisäksi nuorisotyötä määrittämällä muun muassa nuorisovaltuustojen ja nuorisoyhteisöjen osaamiskeskusten painopisteet. (Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2020–2023.)

Seuraavaksi esitetään Lapin nuorisotyön ammattilaisten kokemustietoon pohjautuvat suositukset Valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan ohjelman 2024–2028 valmistelutyön tueksi. Suositukset on rakennettu Lapin asukasluvultaan pienten kuntien nuorisotyön näkökulmasta, mutta esitetyt suositukset ovat sovellettavissa myös laajemmin maaseutumaisten kuntien nuorisotyön tukemiseksi.

Nuorisotyön roolia tulee vahvistaa nuorisopolitiikan toteuttajana

Nuorisolaissa (1285/2016) todetaan, että nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Nuorisotyön tehtävänä on nuorisolain mukaisesti tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Nuorisopolitiikalla tuetaan nuorten kasvu- ja elinoloja sekä sukupolvien välistä vuorovaikutusta.

Nuorisotyöllä ja nuorisopolitiikalla on yhteiset nuorisolain mukaiset tavoitteet. Nuorisotyön rooli yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi nuorisopolitiikan toteuttajana jää kuitenkin melko näkymättömäksi VANUPOssa. Muun muassa tästä syystä nuorisotyön ja valtakunnallisen nuorisopolitiikan suhde katkeaa pienten kuntien paikallistasolle mentäessä.

Kuntien nuorisotyön roolia valtakunnallisten nuorisopoliittisten linjausten toteuttajana tulisi kirkastaa VANUPOssa nuorisotyön ja nuorisopolitiikan yhteyden vahvistamiseksi.

Nuorisotyön merkityksen sanoittaminen ja tiedolla johtaminen tarvitsee tukea

Valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä- ja politiikasta (211/2017) säätää VANUPOon kirjattavaksi nuorisotyön tukemisen linjaukset. Lapin nuorisoalan ammattilaiset kokivat, että ajankohtainen nuorisotyön tuen tarve liittyy pääasiassa nuorisotyön arvostuksen, palkkauksen ja työolojen parantamiseen.

Nuorisotyön resurssoinnista vastaa pääasiassa kunta itse. Nuorisotyön merkityksen perustelu kuntapäätäjille on tapahduttava pienissä kunnissa usein nuorisotyöntekijän toimesta, koska kunnasta puuttuu nuorisotyöhön perehtynyt hallinnon tason henkilöstö. Nuorisotyön resurssit ja

työnkuvat eivät siis aina mahdollista yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön vaadittavia panostuksia.

Pienten kuntien nuorisotyön yhteiskunnallisen merkityksen sanoittamiseen ja kuntien nuorisopoliittiseen tiedolla johtamiseen tarvitaan tukea.

Monialainen yhteistyö on paikallistasolla jatkuvassa muutoksessa

Nuorisotyön laadukkaan toteutuksen haastaa nuorisotyöntekijöiden suuri vaihtuvuus ja rekrytoinnin haasteet. Asuntopula hankaloittaa useissa kunnissa työvoiman saamista muualta Suomesta. Työntekijöiden vaihtuvuus koskettaa myös nuorisotyön yhteistyökumppaneihin lukeutuvia aloja. Työntekijöiden jatkuva vaihtuminen heijastuu mahdollisuuksiin toteuttaa monialaista yhteistyötä pitkäjänteisesti.

Nuorisolain mukaisten monialaisten ohjaus- ja palveluverkostojen systemaattinen toiminta tukisi pienten kuntien nuorisotyötä asemoitumista osaksi kuntien monialaista palvelukokonaisuutta. Erityisesti monialaisten ohjaus- ja palveluverkostojen nuorisolakiin perustuva tiedon tuotannon tehtävä on tärkeässä roolissa pienten kuntien nuorisopoliittisten tavoitteiden laativista.

Kuntien nuorisotyön sitominen osaksi kuntien strategioita monialaisessa yhteistyössä edistää nuorisotyön roolin ja merkityksen sanoittamista kunnissa.

Toimenpidesuositukset pienten kuntien nuorisotyön tukemiseksi valtakunnallisen nuorisopoliitiikan keinoin

Alla esitetään kolme toimenpidesuositusta maaseutumaisten pienten kuntien nuorisotyön ja nuorisopoliitiikan suhteen vahvistamiseksi tukemiseksi Valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelman (VANUPO) avulla:

1. Nuorisotyön roolin ja merkityksen sitominen VANUPO:n nuorisopoliittisiin tavoitteisiin tukee kuntien nuorisotyön merkityksen esiin nostamista kuntien omissa päätöksenteon prosesseissa. VANUPOon tulee

sisällyttää jatkossa osio, joka poikkihallinnollisten nuorisopoliittisten tavoitteiden toimeenpanon lisäksi sanoittaa nuorisotyön roolia kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi paikallisella tasolla. VANUPO ja sen hyödyntäminen paikallistasolla tulee jalkauttaa kuntiin esimerkiksi osaamiskeskustehtävänä.

2. Nuorisotyön dokumentoinnin ja mittaamisen edistämiseen tulee edelleen panostaa, jotta nuorisotyön resurssien perustelevuus kunnissa mahdollistuu. Nuorisotyön tulosten raportoinnin lisäksi dokumentointia tulee laajentaa nuorisotyön nuorisopoliittisia tavoitteita kuvaavilla mittareilla. Tämä edistää nuorisotyön merkityksen näkyväksi tekemistä erityisesti kuntien päätöksentekijöille.
3. Kuntien monialaiset ohjaus- ja palveluverkostot voivat olla hyvin toimiessaan merkittävässä osassa pienten kuntien tiedolla johtamisen prosesseja. Työntekijöiden suuren vaihtuvuuden vuoksi monialainen yhteistyö kunnissa vaatii edelleen informaatio-ohjausta monialaisten ohjaus- ja palveluverkoston toiminnan johtamiseksi ja toteuttamiseksi kunnissa. Hyvinvointialueiden tuomia mahdollisia muutoksia monialaisen yhteistyön toimintamahdollisuuksiin tulee seurata.

LÄHTEET

Eriksson, E., Arnkil, T. E. & Rautava, M. 2006. Ennakointiallogeja huolten vyöhykkeellä. Verkostokonsultin käsikirja – ohjeita verkostomaiseen työskentelyyn. Stakesin työpapereita 29/2006. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201204193645> [viitattu 29.6.2023].

Kuusisto, A.-K. & Korjonen-Kuusipuro, K. 2022. Tiedon yhteistuottamisen käytännöt. Muistoihin perustuva kokemustieto päätöksenteon tukena. Teoksessa Savolainen, U. & Taavetti, R. (toim.) Muistitietotutkimuksen paikka. Teoriat, käytännöt ja muutos. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. 415–437. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://oa.finlit.fi/site/books/e/10.21435/skst.1478/> [viitattu 9.6.2023].

Moisala, M. 2022. Toimenpidesuositukset: Lapin pienten kuntien nuorisotyö valtakunnallisessa nuorisopolitiikassa. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. TKI-toiminnan blogi. WWW-tiedosto. Saatavissa: <https://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitystoiminnan-blogi/toimenpidesuositukset-pienten-kuntien-nuorisotyö-nuorisopolitiikassa/> [viitattu 9.6.2023].

Nuorisolaki 1285/2016.

Sitra 2020. Tulevaisuuksien muistelu. WWW-dokumentti. Saatavissa <https://www.sitra.fi/caset/tulevaisuuksien-muistelu/> [viitattu 9.6.2023].

Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2020–2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:2. PDF-tiedosto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-697-3> [viitattu 1.11.2022].

Valtioneuvoston asetus nuorisotyöstä ja -politiikasta 211/2017.

KUNNANVALTUUTETTUJEN HAVAINTOJA PIENTEN KUNTIEN NUORISOTYÖSTÄ

Essi Helin

Pienten kuntien nuorisotyö vuonna 2030 -selvityksessä yhtenä tulokulmana oli tarkastella kunnanvaltuutettujen näkemyksiä kuntansa nuorisotyöstä. Kunnanvaltuutetut vastaavat kunnissaan nuorisotyön rahoituksesta ja ohjaavat rahoituksella toimintaa. Heidän näkemyksensä nuorisotyöstä ovat arvokasta pohjaa yhteiselle kehittämiselle.

Selvitystä toteutettiin yhteistyössä Kuntaliiton vapaa-ajan toiminnan verkoston kanssa. Verkostoon kuuluu 34 kunnan nuorisotyöstä vastaavaa päällikköä, joiden kanssa tuotettiin selvityksen ensimmäinen osio. Selvityksen ensimmäisessä osiossa on tarkempi kuvaus verkostosta artikkelissa ”Näkymiä pienten kuntien nuorisotyöstä”.

Alkuvuonna 2023 lähestyttiin verkoston 34 kunnan kunnanvaltuutettuja Delfoi-menetelmällä. Tavoitteena oli saada kunnanvaltuutettujen näkemyksiä kuntansa nuorisotyöstä. Delfoi on laadullinen menetelmä, jossa kutsutut panelistit perustelevat näkemyksiään ja voivat halutessaan käydä myös vuoropuhelua toisten panelistien kanssa (Linturi & Kuusi 2002). Delfoihin osallistuneita vastaajia kutsutaan panelisteiksi. Delfoi toteutettiin yksikerroksisena eDelphi-palvelussa.

Delfoi lähetettiin 933 kunnanvaltuuston jäsenelle 34 kuntaan. Paneeliin osallistui 73 kunnanvaltuutettua. Vastauksia tuli 29 kunnasta. On selvää, että tämänkaltaisella vastausprosentilla, vähän vajaa 8 prosenttia, aineistoa ei voi pitää edustavana. Delfoi on kuitenkin myös laadullinen menetelmä (Linturi & Kuusi 2002). Koska nämä 73 panelistia perustelivat vastauksiaan, on aineistosta löydettävissä selkeitä nostettavia havaintoja kuntiin käsiteltäväksi.

Artikkelissa havainnot ovat jaoteltu neljään eri teemaan. Niiden tarkoitus on toimia keskustelun aloittajana kunnissa. Havainnoista voi ottaa yhden tai kaikki kuntaan tarkemmin tarkasteltavaksi. Näitä voi hyödyntää kes-

kusteluun työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kanssa. Jokaisen havainnon jälkeen on apukysymyksiä havainnon käsittelyn jatkoksi.

1. Huomioidaanko kunnan nuorisotyössä kaikki nuoret?

Vastauksista on nähtävissä selkeä kunnanvaltuutettujen toive: nuorisotyön toivottiin tavoittavan myös kylissä ja syrjemässä asuvia nuoria. Kaikki vastanneet panelistit eivät nähneet nuorisotyön tavoittavan tarpeeksi isoa määrää kuntansa nuorista. Nähtiin, että kunta on maantieteellisesti iso ja on alueita, joissa nuorisotyötä ei tällä hetkellä ole.

Nuorisotilat koettiin tärkeänä, mutta niiden tavoitettavuuden katsottiin olevan joskus pienempi kuin mitä kunnassa muuten asuisi nuoria. Palvelu pelkästään taajamassa ei riitä.

”Olemassa oleva toiminta on laadukasta. Toimintaa olisi saatava kuitenkin kaikkiin kyliin. Nyt toimintaa on nuorisolle keskitetty vain taajamiin.”

Vastauksissa nousi myös toive koulussa tapahtuvasta nuorisotyöstä.

Apukysymyksiä:

Keitä nuorisotyön tulisi kunnassa tavoittaa?

Mitä se vaatisi, jotta nuorisotyö voisi tavoittaa kaikki kylien nuoret?

Tuntevatko luottamushenkilöt kunnan nuorisotyön kaikki jo olemassa olevat tavat toteuttaa nuorisotyötä?

2. Resursoitu nuorisotyö tuottaa tulosta

Kunnanvaltuutetut arvostivat vastauksissaan kuntansa nuorisotyötä. He näkivät osaavan ja ammattitaitoisen työntekijän arvon. Vastauksissa tunnistettiin, milloin resurssit olivat tuottaneet myös tulosta. Vastauksissa tunnistettiin myös, milloin resursseja pitäisi kunnassa olla lisää.

”Nuorisotyötä järjestetään niillä resursseilla, jotka nyt on. Nuorisotyöntekijä on vaan kovin työllistetty, liikaa työtä yhdelle. Kun tekee yksin työtä ja hän sairastuu, toimintaa ei sitten ole.”

Nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuus näkyi vastauksissa. Osassa kunnista tiedostettiin tilanne haastavana, nuorisotyöntekijöiden vaihtuvuus haittasi jo työtä. Osa panelisteista kertoi kuntansa pystyneen vaikuttamaan vaihtuvuuteen ja vaihtuvuus oli huomattavasti vähentynyt. Tämä onnistuminen oli näkynyt näiden panelistien mukaan myös työn tuloksissa.

Eräs panelisti kuvaa kuntansa tilannetta nuorisotyön osalta seuraavasti:

”Meillä on aikanaan valtuuston yksimielisellä päätöksellä laitettu lisäpanostusta nuorisotyöhön ja se kantaa kyllä upeaa hedelmää. Nuorisotyötä tekevät henkilöt ovat motivoituneita ja uudenlaista nuoristyötä tekeviä työntekijöitä. Somen monet eri kanavat tavoittavat valtaisan määrän nuoria perinteisen live nuorisotyön lisäksi. Toimintoja on uudistettu nuorten näkökulmat huomioiden.”

Apukysymyksiä:

Miten kunnan nuorisotyö on resursoitu suhteessa naapurikuntaan?

Tietävätkö luottamushenkilöt, mitä lisätyt resurssit ovat tuottaneet?

Miten oman kunnan nuorisotyössä voidaan perustella lisäresurssin tarvetta?

Mitkä ovat syitä nuorisotyöntekijöiden pysyvyyteen tai vaihtuvuuteen?

3. Jokainen nuorisotyön työmuoto oleellinen

Delfoissa kysyttiin kunnanvaltuutettujen näkemystä nuorisotyön tärkeimmistä työmuodosta kunnassaan. Listauksessa oli etsivä nuorisotyö, kadulla tehtävä nuorisotyö – jalkautuva nuorisotyö, koulussa tehtävä nuorisotyö, nuorisotilalla tehtävä nuorisotyö, nuorisovaltuuston ohjaus, nuorten työpajatoiminta ja verkossa tehtävä nuorisotyö. Panelistin piti valita kolme tärkeintä työmuotoa listauksesta ja perustella vastauksensa. Perusteluihin sai myös lisätä työmuotoja, jos jokin puuttui listalta. Listan kärkeen nousi etsivä nuorisotyö. Toiseksi nousi nuorisotilalla tehtävä nuorisotyö. Nuorten työpajatoiminta ja koulussa tehtävä nuorisotyö tulivat listalla kolmanneksi.

Kysymyksenasettelu oli tietoisesti haastava. Perustelut paljastivat, että tehtävä oli ollut vaikea ja hieman ikävä. Nuorisotyön nähtiin olevan parhaimmillaan monipaikkaisena ja muotoutuvana työnä, eikä yksikään

vaihtoehtoista ollut karsittavien listalla. Etsivä nuorisotyö nähtiin hyvin tärkeänä työllisyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmasta. Mutta tärkeänä pidettiin toimimista jokaisen nuoren kanssa. Se onnistuu panelistien mukaan parhaiten eri paikoissa.

”Etsivä nuorisotyö on tärkeää mutta niin on myös aktiivisten nuorten kanssa toimiminenkin. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten huomioiminen on ensiarvoisen tärkeää. Toivoisin kuntaani lisää koululla tapahtuvaa nuorisotyötä ja uskon, että myös verkkonuorisotyölle olisi tarvetta.”

”Etsivä sekä koulussa tehtävä nuorisotyö kuuluu mielestäni joka kuntaan. Nuoret tarvitsevat omaa julkista tilaa kunnissa. Kaikki kunnat ei tarvitse välttämättä omaa nuorisovaltuuston, se voi pienissä vanhusvoittoisissa kunnissa toimia kuntien yhteisinä projekteina.”

Apukysymyksiä:

Miten kunnassa käytössä olevat eri nuorisotyön työmuodot näkyvät nuorisotyön ulkopuolisille?

Mitä muita nuorisotyön tavoitteita kunnassa sanoitetaan, kuin työllisyys- ja koulutuspoliittiset tavoitteet etsivän nuorisotyön näkökulmasta?

4. Saako päättäjät nuorisotyöstä tarpeeksi tietoa?

Nuorisotyön näkyvyyttä toivottiin laajasti. Vastauksissa nousi hyvin selvästi näkemys, että nuorisotyöstä ei saa päätöksenteossa tarpeeksi aina tietoa. Osa panelisteista mainitsi, miten nuorisotyö ei ole näkynyt valtuuston käsittelyissä. Moni panelisti vastasi oman aktiivisuuden olevan oleellista tiedon saannissa. Osa panelisteista kertoi myös saavansa hyvin tietoa ja nuorisopalveluiden toimivan aktiivisesti kunnassaan tiedon tuojana.

Nuorisotyöltä toivottiin yleisesti aktiivista roolia tiedon välittämiseen. Ehdotuksena mainittiin iltakoulut, jonne nuorisotyö voisi viedä tiedoksi asioita. Myös kuukausittainen sähköposti ajankohtaisista asioista oli ehdotuksena. Etsivän nuorisotyön teemakahveja pidettiin hyvänä keinona saada tietoa.

”Jos en itse olisi aktiivinen aihepiirin suhteen, tietopohja kyllä kävisi laihaksi. Mutta arkeen mukaan menemällä, kysymällä kuulumisia ja olemalla läsnä saa aikaan rutkasti.”

”En saa riittävästi tietoa nuorisotyöstä, liian vähän kontakteja nuorisoedustajien ja nuorisotyöntekijöiden kanssa. Olen myös kasvatus- ja opetuslautakunnan varajäsen, mutta en saa lautakunnan käsittelemistä asioistakaan riittävästi tietoa.”

Apukysymyksiä:

Millä tavoin kuntasi nuorisotyö ja nuoret pitävät yhteyttä luottamushenkilöihin?

Miten kuntasi luottamushenkilöt haluaisivat saada tietoa nuorisotyöstä?

Miten nuorisotyötä sanoitetaan luottamushenkilöille?

Nuorisotyö vahvemmaksi osaksi kunnan nuorisopolitiikkaa

Vastanneet kunnanvaltuutetut kokivat nuorisotyön tärkeäksi osaksi kunnan palveluita. He näkivät nuorisotyön arvon kunnissaan. Nuorisotyöltä toivottiin kuitenkin enemmän tietoa sekä päätöksenteon tueksi että itse toiminnasta.

Vuoropuhelun lisääminen nuorisotyön ja kunnan luottamushenkilöiden kesken on hyvä tapa lisätä tunnettuutta ja tietoa tehdystä työstä sekä suunnitelmista. Vuoropuheluun on paljon erilaisia vaihtoehtoja. Vastanneet panelistit nimesivät säännöllisen sähköpostiviestin lisäksi tiedonannon iltakouluun. Nyt jo järjestetyt etsivän nuorisotyön teemakahvit voisi olla hyödyllinen alusta lisätä mukaan myös muuta tietoa kunnan tekemästä nuorisotyöstä.

Nuorisopalveluissa on hyvä tarkastella, millä näkökulmalla päätöksentekoa lähestytään. Puhutaanko silloin nuorisotyöstä työn tekemisen kautta vai nuorisotyöstä osana kunnan hyvinvointityötä. Nuorisotyö on syytä rakentaa osaksi kunnan strategiaa ja kunnan suunnitelmia. Tällöin perusteet työlle löytyvät myös kunnan omista tavoitteista ja työ kytkeytyy osaksi kunnan hyvinvointityön jatkumoa.

LÄHTEET

Linturi, H. & Kuusi, O. 2022. Tulevaisuuksia ennakoiva Delfoi-menetelmä. Teoksessa Aalto, H.-K., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M. & Pöllänen, M. (toim.) Tulevaisuudentutkimus tutuksi. Perusteita ja menetelmiä. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisu 1/2022. Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto. 178–196. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.utupub.fi/handle/10024/153465> [Viitattu 20.9.2023].

XAMK
KEHITTÄÄ